

tes Vármeze akarattival, a Köz - Fóra együtt munkálódni igér.

Nem fogja Nagyságod érdemeit kissebbíteni a Törvényhez, és a Tekéntetes Vármeze Tettéséhez való engedelmesség, mert egy Segíthet akárki-is maga tulajdonán, ha segít a Községségen. Tégyünk félre minden részere bajlást, Tiszt-ség, és erőszak kívánást, úgy lésszunk az Hazának igaz Tisztjei, és Fiai, és úgy lésszen boldog az az Urakodás, boldog lésszen közelebből a Vármeze azzal, és boldog Nagyságod, ha az egymáshoz való bielelemnek ügyét ma kezdi Nagyságod meg-vetni, ha el-bitettheti Nagyságod a Községséggel, hogy inkább szereti a Szabadság öltalmáért meg-balni, mint a nagyobb méltóságra készített lépésekért élni.

Meg-fogja Nagyságodhoz a Tekéntetes Vármeze valóval bizonyítani, mint szereti azt az Elöl-Fárót, a kinek Főségétől egyezséget, Betsületit, és Boldogságát költsénsébeti, méltósáffék Nagyságod a Kormányhoz továbbra nyulni, mi engedünk.

Ezt követte Maros Németi Méltóságos Ifjabb Gróf Gyulai S

Ur ö Nagysága, a Méltóságos Bárá Igazgató Ur ö Nag

ASSERTIONES
THEOLOGICAE, ET
SCRIPTURISTICAE,

QUAS CORAM

EXCELLENTISSIMO, ILLUSTRISSIMO, AC REVEREN-
DISSIMO DOMINO DOMINO COMITE

EPISCOPO

TRANSILVANIAE,

UNIVERSOQUE VENERAB. CLERI TRANSILVANIEN. CONVENTU

EX PRAELECTIONIBUS

A. R. D. IGNATII WINKLER THEOLOGIAE DOGMATI-
CAE PROFESSORIS,

A. R. D. JOANNIS HILBERT SACRAE SCRIPTURAE PRO-
FESSORIS,

A. R. D. PETRI MARTONFI THEOLOGIAE MORALIS et
SS. CANONUM PROFESSORIS

A. CAROLINAE IN SCHOLIS EPISCOPALIBUS

Carolinis publice propugnandas susceperunt *Transilvaniensis.*
REVERENDI, NOBILES, ac DOCTISSIMI DOMINI

ANDREAS FEJÉR, JOSEPHUS HELBLING, et
ELIAS KÁDAR.

Theologiae in 3tium et 2dum annum Auditores, nec non
Seminarii Incarnatae sapientiae nuncupati Alumni
Dioecesis Transilvaniensis.

ANNO MDCCXCVI DIE XXVI. M. APRILIS.

ALBO CAROLINAE TYPIS EPISCOPALIBUS.

Reverendissimi Domini Canonici, et
Admodum Reverendi Domini Parochi!

Quae in venerando, nobilissimoque confluxu VESTRO propugnanda suscepimus Theologicarum Disciplinarum, sacrarumque scripturarum placita, eo consilio nomini VESTRO inscribimus, ut simul ejus, quem primo hoc semestri in sanctioribus studiis fecimus, progressus, simul nostrae erga VOS observantiae monumentum aliquod ederemus. Quod ut et VOBIS jucundius, et in se ipso perennius foret, e largissima, quam grati veneramur, Excellentissimi, Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Comitis Episcopi, Patris, ac Patroni nostri Gratosissimi Benignissimi munificentia hanc Caroli Solli lucubrationem multorum ore celebratam, quae Minister Aegrotantium inscribitur, una cum illa vere Pastoralis, et ardentis pro omnium salute zeli plena Ejusdem Excellentissimi Domini Praesulis Instructione ante septennium ad VOS edita, qua ad sollicitam, zeloque fervidam infirmorum, cum primis moribundorum pro felici morte provisionem

VOS tanto ardentius excitat, instruit, exhortatur, quo hoc officium muneris Vestri fere praecipuum est, et quanto propior ad beatam aeternitatem manductio, tanto etiam periculosior, quod, si error aliquis, aut neglectus in ea accidat, aeternus sit, nec amplius emendari, vel suppleri possit; thesibus nostris adnectendam, ac **VOBIS**, qui indefessi aegrotantium Ministri estis, muneris loco offerendam censuimus. Vestra causa is liber primum elucubratus est, Vestro deinde de coetu selectorum labore ex Italo partim in Latinum, partim in Hungaricum sermonem transpositus, Vestri gratia typis recusis, Vestris usibus destinatus, ac proinde jure quodam proprio nominibus Vestris nuncupatus. Excipite igitur digna Vobis humanitate hoc quaecumque nostrae erga Vos venerationis vectigal, et testimonium, neque tam quid dignitati, meritisque Vestris conveniat, quam quid a nobis praestari possit, pensate. Quod reliquum est, ut nos, patrocinio Vestro dignemini, omni contentione a **VOBIS** postulamus.

RRmarum, et

AA, **RR**, **D**Vestrarum.

Humillimi Servi.

Defendentes.

ASSERTIONES THEOLOGICAE

Ex Tractatu de Deo Creatore, et ex parte Tractatus de Deo Redemptore.

I.

Mirabilem hanc rerum visibilium universitatem ex nihilo productam fuisse non est tantum opinio Philosophorum, aut Theologorum, sed dogma inconcussum universalis Ecclesiae. Causa, quae Deum ad opus creationis impelleret, nulla alia fuit, nisi uti rebus, quae ab ipso effectae essent, bonitatem suam imperiretur.

II. Mundus ab aeterno creatus non fuit, ut veteres quidam Philosophi commenti sunt, sed omnia fuerunt a Deo condita in tempore.

III. Deus providentia sua totum mundum gubernat, omniaque in eo entia etiam abjectissima, ac minima ad fines sapientiae suae cognitos dirigit.

IV.

IV. Angelos existere est veritas ad fidem pertinens; sed esse eos substantias suapte natura spirituales, omnis omnino materiae expertes non aequae est de fide.

V. Etsi autem mortales appellari possint multimode, sunt tamen in perpetuum extituri, imo natura sua immortales.

VI. Futura contingentia, ac libera ab Angelis naturali scientia certo praevideri, aut praenunciari non possunt, neque innotescunt eis secretae cordium cogitationes.

VII. Angeli probabilius ab ortus sui initio gratia sanctificante exornati fuere: haec tamen sententia absque ullo fidei detrimento negari potest. Plurimi autem eorum a creatore suo defecerunt, admissio, quod primum Angelorum apostatarum crimen erat, superbiae peccato.

VIII. Hi statim post peccatum ex altissimis sedibus deturbati, et in ima tartara praecipitati damnationis suae poenam jam num patiuntur.

IX. Ubi perpetua, et nullum unquam finem habitura sunt daemonum, aliorumque reproborum supplicia.

X. Inextinguibilis ille inferni ignis materialis est, et corporeus; quod tamen de fide non est.

XI. In Sanctorum Angelorum Hierachia novem ordines sunt dispositi, atque ex unoquoque ordine Angeli interdum ad nos mittuntur.

XII. Deputatur Angelus custos a Deo omnibus fidelibus, ac probabiliter ceteris etiam hominibus.

XIII. Certissimum dogma est, animas humanas non extitisse ante mundum corporeum, neque in terrenam carcerem ob perpetratum in superiori vita crimen detrusas esse; neque propagari eas ex semine corporali. Sed neque semine tradu-

tradantur spirituali; quapropter tenenda est ea sententia, quae statuit tunc animas creari, dum corporibus uniantur, quamquam articulis fidei adnumerari non potest.

XIV. Adam cum admirabili iustitiae originalis dono productus fuit; quod tamen ab Ecclesia definitum non est.

XV. Primigenius ille innocentiae status praeter gratiam sanctificantem illud quoque donum importabat, ut homo, non quidem naturae ipsius vi, sed divino beneficio, quoad corpus quoque immortalis foret.

XVI. At primi universorum hominum parentes ab obedientia Dei desciverunt; in qua eorum transgressione plurimum peccatorum reperitur complexio, sed est primum, et radix ceterorum superbia.

XVII. Peccando autem primus humani generis fator nos omnes miseram suam progeniem in cumulum miseriarum dejecit. Mors quippe, et multiplex calamitatum genus non sunt primordia hominis naturalia, sed peccati consecraria; unde homo, nisi peccasset, non erat moriturus.

XVIII. Neque ignorantia, qua approbamus falsa pro veris, neque tanta proclivitas ad malum, et difficultas ad bonum, cui in statu naturae corruptae obnoxii sumus, provenit ex constitutione primaeva naturae innocentis, sed profluit ab inobedientia primi hominis. Neque turbida, quae in nobis regnat, concupiscentia est natura instituti hominis, sed poena damnati.

XIX. Originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posteros propagari, contra Pelagianos in Socinianis redivivos Sacrae utriusque foederis paginae demonstrant. Traditio Patrum testimoniis firmata evincit, congruae rationes persuadent; quod paterni chyrographi debitum pertransit etiam in filios fidelium.

4

XX. Parvuli absque regenerationis Sacramento decedentes non tantum poena damni puniuntur, ex qua ipsa dolorem eos concipere necesse est; sed insuper plectuntur etiam poena sensus, hoc est, ignis infernalis cruciatus, etsi in comparatione adultorum mitissimo. Quare commentitia est naturalis illa beatitudo, quam nonnulli benigniores pollicentur infantibus ante usum rationis in peccato originali extinctis.

XXI. Misericordissimus Deus in illa damnatione humani generis, quae statim peccatum consecuta est, offendit etiam spem redemptionis, dum facta liberatoris mittendi promissione multis hominibus Salvatoris expectationem commovit: sed majorem sui consilii significationem iis potissimum hominibus dedit, quibus voluit singularem benevolentiam praestare, ut Abraham, Isaac, Jacob. Constituta autem Judaeorum religione venturum Salvatorem, et mirae res significarunt: et Prophetae, quorum mens caelesti lumine illustrata fuit, ita vivis eum coloribus depinxerunt, ejusque mysteria, ortum, vitam, passionem, mortem, resurrectionem adeo palam populo praenunciaverunt, ut non tam de futuris vaticinari, quam rerum praeteritarum historiam contexere viderentur, et, si futuri et praeteriti temporis tollatur diversitas, nihil jam inter Prophetarum praedicta, et Apostolorum praedicationem interesse videatur.

XXII. Advenit itaque in plenitudine temporum Messias Prophetarum oraculis praenunciatus, Judaeorumque pervicacia retunditur ex vaticiniis Jacobi, Danielis, Aggaei, et Malachiae. Sed et praesens status exilii, dispersionis, excaecationis, et contemptus Judaeorum manifestum facit, reprobatum ab iis fuisse Messiam, eumque jam advenisse; id quod ostendit etiam gentium ad veri Dei cultum conversio.

XXIII.

XXIII. Hunc autem Messiam in lege promissum non aliam esse, quam Jesum Nazarenum, evincunt circumstantiae in Messiae nativitate a Prophetis praedictae, et reliqui characteres ejusdem vitae, mortem, et resurrectionem respicientes, ac in Jesu Nazareno adimpleti.

XXIV. Illustre etiam est, ac ad convincendos Judaeos opportunum honorificentissimum Josephi Flavii de Jesu Nazareno testimonium Lib. 18. antiquitatum cap. 3. quod genuinum est, et authenticum.

XXV. Stupendum Incarnationis Verbi Divini mysterium non tantum nullam involvit internam pugnam, et contradictionem, sed et conveniens erat titulo multiplici; non tamen sive ex hypothesi creationis mundi, sive posito lapsu generis humani, tanto minus absolute necessarium fuisse dici potest.

POSITIONES SCRIPTURISTICAE

e

Prolegomenis in quatuor Evangelia.

I. **C**um lex vetus nihil ad perfectum adduceret, Hebr. 7. 19. Umbram habens futurorum bonorum, Hebr. 10. 1. inter omnes divinas auctoritates, quae S. Litteris continentur Evangelium merito excellit; quod enim lex, et Prophetae futurum praenunciaverunt, hoc redditum, atque completum in Evangelio demonstratur. S. Aug. L. 1. de consens. Evang. c. 1. Historiam quippe exhibet vitae,

B.

tae.

tae, mirabilium operum, et doctrinae salutaris Jesu Christi, qui finis legis est. Rom. 10. 4. Libris quatuor authenticis, et genuinis eorum operibus, quorum nominibus inscribuntur, Mathaei videlicet, Marci, Lucae, et Joannis.

II Et si vero autographa horum librorum non super sint amplius, in apographa autem partim injuria temporum, partim librariorum oscitantia, vel inciticia irrepperint menda; substantiali tamen depravatione vitiati non sunt, eumque praestant usum, ut Res fidei, morumque ex illis rite desummi valeant.

III Quod quidem non tantum de textu vulgatae versionis latinae (quam saniori longe sensu *authenticam* declaravit Concilium Trident.) sed etiam originario Graeco intelligendum esse, vel ex eo patere videtur, quod versio vulgata nonnisi a fonte suum obtineat pondus, quidquid Bellarminus L. 2. De verbo Dei de practensa Graeci textus, corruptione arguetur.

IV. Porro, quum authores Evangeliorum notitia rerum, quas scribunt, animique candore non vulgari praediti, apta, et cohaerentia recenseant, idcirco testes sint idonei, omnique exceptione majores (*Haec enim mendaciorum natura, ut cohaerere non possint.* Lactant. L. 5. Instit. divin. c. 5.) vera esse, quae Litteris complexi sunt, temerario ausu in dubium vocaretur.

V. Ex his Matthaeus apud Hebraeos propria eorum lingua (eo temporis usu consecrata) conscriptum edidit Evangelium. S. Iraen. apud Euseb. L. 5. Hist. Eccl. c. 10. quod, quamvis oblivioni tandem traditum perierit, Graeca in versione primitivae Ecclesiae judicio probata, omne pretium habet.

VI. Cumque solus hebraeo scripsisse perhibeatur eloquio caeteri Graeco. S. Aug. L. 1. de consens. Evang. c. 2. latinum S. Marci autographum, quod sibi obtigisse Veneti, et cujus fragmentum Pragenfes se possidere autumabant, pondere vacuum, argumento non est, S. Marcum latino usum fuisse idiomate.

EX HISTORIA EVANGELICA

Quatuor Libris harmonice digesta

de

Ortu Joannis Bapt. Jesu Christi, ejusque vitae
privatae usque ad Baptismum.

VII Quoniam vaticinia Prophetarum portendebant, praetiturum Angelum Malach 3. 1. qui viam pararet Christo Messiae Isai. 40. 3. Historiam Evangelicam ab ortu hujus angeli cum D. Luca ordiri necessum est. Joannes is erat Luc. 1. 13. illustri Sacerdotum genere natus; patre videlicet Zacharia de vice Abia Sacerdote, non tamen summo Pontifice Luc. 1. 8. et 9.

XIII Qui cum anceps diffideret angeli, filium in utero Matris Spiritu S. replendum promittentis, nuntio, accepit supplicium taciturnitatis merito infidelitatis. S. Aug. Hom. 44.

XIX Sexto deinceps mense idem Angelus Mariae Virgini conjugali vinculo nondum illigatae Math. 1. 18. Luc.

1. 26. concepturam se de Spiritu S. qui salvum faceret populum suum a peccatis eorum, adnuntiat.

X. Redux e montanis cunctanti Josepho, quod ignoraret, factum esse Virgini secundum verbum Angeli, hujus monitu Math. 1. 20. vero jungitur Matrimonio ita tamen, ut non deficeret virginitatis *Magistra* S. Ambros. L. de Instit. Virgin. c. 6. Sed integro Virginitatis candore semper intacta permaneret. S. Aug. de cath. rud.

XI. Edicto dein Caesaris Augusti ut describeretur universus orbis Luc. 2. 1. romano Imperio obnoxius, urgente, in Bethlehem cum Coniuge suo profecta, genuit tantorum votis, precibusque expetitum Servatorem Christum, de regia Davidis progenie, ut praeter complura scripturae testimonia demonstrat Math. genealogia c. 1. 1 -- 16.

XII. In qua non tantum v. 8. *Joram* inter et *Osiam* tres praetermissae sunt generationes, *Ochoziae* videlicet *Joae*, et *Amasiae* 4. Reg. 10. 2. Paral. 3. Sed etiam duo distingvendi veniunt *Jechoniae*, alter v. 11. a *Josia* genitus, alter v. 12. pater *Salathiel*.

XIII. Ab hac tabula geneologica multum diversam seriem generationum ad Davidem usque exhibet D. Lucas c. 3. 23-38. ita ut Josepho viro Mariae tribuat Patrem *Heli*, quem Mathaeus fuisse docet *Jacob*, progenitores rursus ex *Nathan* altero Davidis Filio descendentes, a quibus diversos recenset Matthaëus de genere *Salomonis*. Diversitatis hujus ad concordiam revocandae methodus antiquitatis, Patrumque suffragio innixa probabilior ea est, quam Julius african. Epist. ad *Aristid.* apud Euseb. H. E. L. 1. c. 7. suppeditat docens: Lucam texere seriem Patrum Josephi legalium, Mathaeum vero Patrum naturalium.

XIV. In Lucae porro genealogia *Cainanen Sale* inter, et *Arphaxad* manu aliena insertum esse, argumenta critica invicem collata satis luculenter evincere videntur.

XV. Mox novum Regem adoraturi veniunt Magi insolita quadam Luce admoniti *Math. 2. 1-12.* antequam impleantur dies purgationis *Mariae Luc. 2, 22.*

XVI. Post horum discessum Christus in Templo praesentatur secundum legem *Mosis Luc. 2. 23,* ubi a *Simeone Sacerdote,* et *Anna Prophetissa Spiritu S. plenis Messias praedicatur Luc. 22, 25-38.* Ut autem *Herodis crudelitati* subduceretur, in *Aegyptum* transfertur. *Math. 2. 13-15.* *Herode paulo post* in pueros saeviente *ibid. v. 16.* Defuncto *Herode* in *Nazareth* reductus est *Math. 2. 19-23. Luc. 2. 39.* Factusque annorum duodecim *Hierosolymis* perditus, mox tamen in Templo inventus, subditus erat parentibus, proficiens sapientia, aetate, et gratia apud Deum, et homines. *Luc. 2. 40-52.*

EX THEOLOGIA DOGMATICO

PRACTICA ET SACRIS CANONIBUS.

De Sacramento Extremae Unctionis.

I. **U**netio sacra, quae in Ecclesia Dei extremae nomen obtinet, est verum novae Legis Sacramentum a Christo Domino institutum, et a S. Jacobo Apostolo promulgatum.

II. Ab Eodem Apostolo simul accepimus Sacramenti hujus materiam esse oleum, olivarum utique, quod simplex,

et in Ecclesia Latina Episcopali benedictione consecratum si oportet. Non secus et *formam*, quae a multis jam saeculis ratione deprecative recte adhibetur.

III. Ministrum vero Sacerdotem. Hoc tamen ministerium de Lege ad munera parochialia pertinet.

IV. Praeterea unctionem hanc infirmis adhibendam, in medelam scilicet mentis, et corporis; illis praesertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitae constituti videantur.

V. Quapropter merito Concilium Tridentinum, nulla ratione audiendos edixit eos, qui S. hanc unctionem a Figilibus citra peccatum contemni posse adfirmarent.

De Sacramento ordinis.

I. Clericos a Laicis non Ecclesiastico tantum sed etiam Divino jure quoad statum distare, non minus certum videtur, quam ordinationem sacram esse verum Novae Legis Sacramentum; per quod illi ab his ita separentur, ut ad Hierarchiam Ecclesiasticam, graduum videlicet officii distinctorum quidem, certa tamen Lege subordinatorum, concinnum ad ordinem proventum, docentium, pascentium, ac regentium munere in Ecclesia persungantur.

II. Jam vero, ut Sacramentum hoc suo compleatur effectu, Sacramentalis impositio manuum Episcopi (cujuscunque, dummodo consecrati) velut essentialis materia, et oratio illi conjuncta velut forma, ommittenda non est. Episcopi, dicimus; nam jure divino, et vi suae ordinationis Sacrorum ordinum Minister solus Episcopus habetur. Minores tamen ordines indulgente Apostolica Sede a simplici quoque Presbytero licite conferri non inficiamur.

III. Caeterum et Episcopus is duntaxat licite confert ordines, qui proprius est ordinandi, ratione aut originis, aut domicilii, aut beneficii, aut familiaritatis: cujus item dimissorias a proprio Episcopo, nondum licet consecrato, vel ab ejus Vicario, vel sede ultra integrum annum vacante a capitulo Cathedrali datas, perceperit.

IV. Subjectum porro, quod valide suscipiat hoc Sacramentum solus homo, ut ajunt, viator, et baptisatus est, ni absolute reluctetur. Mulieres autem ejus prorsus incapaces sunt. Sed et in viris, ut licite peragatur ordinatio, nonnulla requiruntur: uti vocatio quaedam divina, morum integritas, aetas, interstitia etc. Ordinatus per saltum, ut a suscepti ordinis exercitio, etiam ante *sententiam* Episcopi sese coerceat, consultius est.

V. Innotescunt ista medio triplicis scrutinii ordinationibus praemittendi: namque in eorum secundo omnia impedimenta sua pandenda forent ab ordinando: secus *alienus a Canone*, seu prout junior aetas loquitur, irregularis fieret.

VI. Atqui irregularitas, five ex defectu, five ex delicto nascatur, omni ope vitanda merito svadetur: tum quia impedit illa, quominus quis ordinetur, aut in suscepto Ministret ordine, nocebitque conscio, quoad tollatur per dispensationem ab Episcopo, aut plane a summo Pontifice impetrandam, nisi fors, uti ex quodam aetatis defectu contracta per sese cesset:

VII. Tum quia per Sacramentum ordinis non nisi digne suscipientibus confertur gratia Sanctificans, utut character quidam spiritualis imprimatur ea cum sequela; ut qui *Sacerdos factus est, Laicus deinceps fieri nequeat.*

VIII. Septem in Ecclesia Latina censentur gradus ordinum, quos inter Episcopatus apex, et plenitudo Sacerdotii verum Sacramentum est, quo Episcopus in hierarchia ad sacri principatus fastigium extollitur, cum videlicet saltem unius Episcopi manuum Sacramentali impositione velut materia Sacramenti, et oratione velut forma consecratus fuerit.

IX. Sacri dein hujus ordinis subjectum esse Presbyterum communis tenet sententia: at non solum praedestinatum, ut quibusdam placuit, quamvis optandum hoc fore ultro confiteamur, ne unquam eligentium error immeritum provehat. Verum unde praerogativa in electionibus sacrorum Ministrorum, ab omni prorsus eximens deceptione? Praesulem certe, aut Clerus eligit cum Populo, sicut olim: sed ad Populum divino jure non pertinet illa electio: aut nominat saecularis Princeps, ut apud nos, at hic etiam eligendi modus promanat solum ex jure patronatus Regii: aut demum juxta commune jus capitula; at quoties decepta horum quoque vota?

X. Episcopatus sacer Presbyterorum ordo proximus est, verum quidem Sacramentum habens materiae Loco secundam manuum Episcopaliu[m] impositionem, formam vero preces illi connexas: illi tamen quoad honorem, et jurisdictionem subordinatus. Quem excipit Sacer Diaconorum gradus verum itidem Sacramentum, quali septem primos Diaconos ad Sacrae potissimum mensae Ministerium per impositionem Apostolicarum manuum, et preces, non absque divino instinctu segregatos, Apostolorum acta declarant.

XI. Hos sequuntur: Subdiaconatus aucto Christianorum numero ab Ecclesia institutus, eaque propter Sacramenti ratione desinitus, et quatuor minores ordines, ab initio Ecclesiae noti. Trid. ff. 23. c. 2.

XII. At quod praecipuum est, hoc in statu Clerici, velut forma facti gregis, ni sequantur doctrinam e Legum Ecclesiasticarum praeceptionibus haustam: *de vita, et honestate Clericorum*, cui plurimum addi per abstinentiam a justis etiam connubiis, etsi divino jure non praeceptam, et a saecularibus negotiis, hactenus judicatum est, suis *privilegiis*, quae partim ab Ecclesia; partim a Principibus consecuti sunt, minus digini juste censentur.

De Matrimonio

I. Essentia Matrimonii non videtur consistere in usu, seu carnali copula: sed potius (*spectatum in fieri*) in mutua pactione, qua partes individuum vitae societatem sibi invicem spondent: *spectatum autem in facto esse*, consistit in vinculo, quod ex mutua illa virum inter, et mulierem pactione resultat.

II. Matrimonium nec in Lege naturae, nec in Lege scripta Veteri fuit verum Sacramentum:

III. At in Evangelica Lege verum est, ac, proprie dictum Sacramentum a Christo D. institutum.

IV. Probabilior videtur sententia, quae pro ministro matrimonii, prout Sacramentum est, Sacerdotem adsignat.

V. *Materia* Sacramenti Matrimonii sunt actus contrahentium, *forma* vero sunt verba, quibus Sacerdos contractum hanc ratihabendo, eidem benedicit.

VI. Christus Dominus revocato ad primaevam originem matrimonio simultaneam polygamiam abrogavit.

VII. Matrimonium non videtur stricte praecipuum jure naturali, at procul dubio praecipuum est Lege Divina, et quidem ab initio ut contractus indissolubilis.

VIII. Quapropter vinculum conjugale, nec per adulterium dissolvitur.

O. A. M. D. G.

IGNATIVS, DEI ET APO-
STOLICAE SEDIS GRATIA MA-
GNI PRINCIPATVS TRANSYLVANIAE EPI-
SCOPVS E COMITIBVS DE BATTHYÁN, PERPE-
TVVS IN NÉMETH-UJVÁR, INCLYTI COMITATVS
CASTRIFERREI PERPETVVS COMES, SACRATISSI-
MAE CAESARAE, ET REGIO-APOSTOLICAE MA-
IESTATIS STATUS CONSILIARIVS ACTVALIS

INTIMVS. &c. &c.

Convencio Cibinienſis

Omnibus quidem debitores facti sumus, vt omnes Christo lucrifaciamus; illi tamen praecipuo quodam iure suo nostram sibi vindicant sollicitudinem, qui opera nostra cumprimis indigent; non est autem, ita inquit Ecclesiastes c. 8. v. 8. *in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis. Haec est dies Domini, vt ait Apostolus gentium 1. Theſſ. 5. v. 2. quae sicut fur de nocte veniet, vt tollat peccatorem de medio iustorum, dies Domini, dies magna, et amara valde. Hoc est illud tempus malum, de cuius aduentu nos praemonet Ecclesiastes cap. 9. v. 12. inquit: nescit homo finem suum, sed sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo superuenerit. Si causam, et originem mortis spectemus, non potest non esse amarum tempus illius; mors quippe, vt ait S. Augustinus Libro de Praedestinatione, et gratia, c. 3. non naturae est conditio, sed poena peccati; per peccatum enim intrauit mors in mundum, & muliere initium factum est peccati, ita Eccl. c. 25. et per illam omnes morimur. Hoc protoparentum nostrorum peccatum, sicut vniuersam generis humani massam peccati conspersit foeditate, ita illam amara obstrinxit moriendi necessitate, germen pec-*

cati, quum mors sit, non potest non esse amarum, quod a tam venenato pullulauit radice. Si ad haec mole delictorum premimur, si multiplicata sunt peccata nostra super capillos capitis nostri, terribile vae intonat nobis Spiritus Sanctus per os Ecclesiastici c. 41. v. 11. *vae vobis viri impii, qui dereliquistis legem Domini Altissimi - - Si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.*

Sed etsi nullius peccati nobis conscii simus, quia tamen in eo iustificati non sumus, quum homo nesciat, an amore vel odio dignus sit, an non terribilis, et trepidanda est hora, a qua pendet aeternitas. Sane fieri videmus, quod S. Gregorius Libr. 24. *Moralium scripsit: in morte tanto timor fit acrior, quanto retributio vicinior, et quanto vicinius iudicium tangitur, tanto vehementius formidatur.* Adiciamus pericula, quae ab insidiis diaboli profluunt: tunc ad nos descendit diabolus, vti monet S. Joannes apoc. c. 12. v. 12. *habens iram magnam, sciens, quod modicum tempus habet.* Haec quum ita se habeant, cum S. Cyrillo de exitu animae exclamare cogimur: *quis terror, quis tremor, quod certamen, quae vis animam manet, a corpore secedentem.*

Lugubre itaque est videre, quomodo animarum nonnulli curatores terribilis huius horae immemores, cum morte luctantibus adesse negligant, contenti, si obiter, et saepe nimis fero Sacramenta administrauerunt, dein autem aegrotos, terroribus perculsos, artibus daemonis circumuentos destituunt. Miserandam profecto tam morientium, quam huiusmodi Sacerdotum conditionem, ab horum enim manibus repetet Dominus animas illorum, quas ipsi aeterno iudici aeternum saluandas sistere, et offerre deberent. Si verum est illud: *non pauidisti, occidisti;* si homicidii reus est, quisquis fame tabescentem non pauit; mundine sunt a sanguine illorum Sacerdotes, quos non adiuuerunt, vt vince-
rent? Fratres et Filii dilectissimi! cum lachrymis ingemiscimus vobis: sicut pisces capiuntur hamo, sicut aues laqueo
com-

comprehenduntur, sic capiuntur homines in die mortis suae. Dilatauit infernus animam suam.

Multiplex animarum ruina, grauissimum certe periculum, quod ex tepore quorundam, vti praemissum est, imminet, Nos identidem exstimulauit, vt vos Filii dilectissimi ad suppetias moribundis ferendas excitaremus, vobisque currentibus calcar adderemus. Praeluxerunt nobis exemplo suo Sanctus Carolus Borromaeus, Cardinalis Palaeotti, e vetustioribus, auctor librorum de visitatione, et cura infirmorum inter opera S. Augustini, incertus quidem, vetustus tamen, et merito suspiciendus. E recentioribus, Cardinalis Eboracensis, cuius Synodus Tusculana in omnium manibus versatur, vt innumeros alios Ecclesiarum Antistites omittamus, qui ea de re in Synodis suis praeclaras prorsus leges sanxerunt.

Non est nobis silentio praetereundus Cardinalis Buoncompagnius, qui in Synodo Bononiensi anni 1690. (a) sollicite hortabatur Parochos, vt de libris ad praestandum moribundis auxilium idoneis sibi prospicerent. Pollicitus etiam fuerat supra laudatus Cardinalis Palaeotti (b) curaturum sese, vt huiusmodi libri Parochis praesto essent. Vtriusque laudatissimi Antistitis votum explere satagentes pium opus R. P. Caroli Solfi, cui titulus: Minister infirmorum (c) ex Italico in Latinum traduci fecimus opera Honorabilis Marcelli Csiki; orationes autem in vulgare etiam idioma verti curauimus opera Honorabilis Stephani Mihálcz.

) (2

Ho-

(a) Lib. 2. c. 7. pag. 43. „Libros itidem habeat Parochus de auxilio moribundis ferendo, quibus consulat, prout ex ante actae vitae moribus, necessitas, discretio, et prudentia suadebunt.

(b) In Bononiensi Saecrodotali.

(c) Il. Ministro degli infermi per aiuto alla buona morte dal Padre Carlo Solfi de Chierici Regolari Ministri degli infermi. in Venetia MDCCLIII.

Horum, quos Ministerii nostri cooperatores habemus, industriam commendandam duximus, ut pro merito suo laus eorum in ore Ecclesiarum versetur, et vos, Filii dilectissimi ad similes labores, pro animarum salute exantlandos non tam proeconio, quam fratrum vestrorum excitemini exemplo.

Plura quidem nouimus eiusmodi extare opuscula (a) quae cum fructu legi possunt, et volui optamus; existimauimus tamen, quod opusculum hoc sua etiam se se commendabit nouitate, futurumque ut nostrae testimonio auctoritatis accedente, omnium inferatur manibus, atque ideo salutaribus opusculi huius monitis nostra etiam adiungimus: Egregium etiam illud S. Augustini (Libro III. de Trinitate in Prologo) dictum nos commouit inquietis: „Et quae differi posse arbitror, differenda suscepi, ut si alia, non sunt huiusmodi scripta, sit, quod habeant, et legant, qui valuerint, et voluerint; si autem iam sunt, tanto facilius inueniantur, quanto talia plura esse potuerint.,

§. I. De Visitatione Infirmorum.

Imo. Ostendimus vobis tum morientium pericula, tum vestram perniciem, nisi diurna, nocturnaue opera aegrotantes ad resistendum diabolo, et tentationibus eius adiuueritis. Obsecramus itaque vos in Domino Jesu, ut in quantum fieri potest, ad extremum vsque halitum moribundis assistatis, nullusque in vestra Parochia, non solum absque Sacramentis, sed nec absque recommendatione animae ex hac vita migret. Si pretium cuiusuis animae, si pericula, si Pastoralis vestri muneris officia cordi habueritis, non dubitamus vos fore assiduos.

2do.

(a) P. Recupitus de bona morte. Bellarminus. P. Callemannus S. Genouesae Religiosus de praeparatione ad mortem, P. Nepuen de eadem. Drexelius in Prodomo mortis, Anonymi *Amicus vsque ad mortem.*

2do. Quia autem aliae quoque, et illae multiplices sunt ministerii vestri partes, vt adeo continuo moribundorum lectulo affidere nequeatis, crebro adminus quemuis aegrotum visitetis, familiaribus, et domesticis inculcetis, vt si peius valuerit aeger, vel transitus imminere videatur, vos aduocent, praesertim vero ipsis aegrotis paterna cum teneritudine significetis promptitudinem ad ipsos, quoties desiderauerint, accurendi.

3to. Non putamus vos ignorare vehemens illud diabolici studium, quo adnititur, vt aegrotos sub fallaci spe recuperandae valetudinis Sacramentorum praesidio, et assistentis Sacerdotis auxilio destituat, atque ideo vxorem, proles, amicos, familiares, et domesticos ea irretire solet arte, vt existiment necdum supremum adesse tempus, tardius aduocandum esse Sacerdotem. Ideo omni contentione agetis cum Medicis, et Chirurgis, vt periculose decumbentem, etsi multa depellendi morbi supersit spes, ad vsum Sacramentorum excitent, mortem instantem siue infirmo ipsi, siue domesticis denuncient, quo vos in tempore adesse valeatis.

4to. Efficacius remedium malo huic parabitur, si vos ad infirmos, etiam non grauitur decumbentes accesseritis, quod vt faciatis impigre, vos maiorem in modum hortamur. Sicut enim infirmos visitare, consolari, ad spem coelestis vitae erigere, praeclarum misericordiae opus est, pro quo immarcescibilem in coelis gloriae coronam habebitis, ita ad ministerium vestrum id maxime pertinet. Patres enim estis plebium vobis commissarum; quae autem teneritudo paterni animi haec est filios aegros non visitare? Ex hac sollicitudine vestra discent fideles, quantopere vobis illorum salus curae, cordique sit.

5to. Eam in rem pie olim (vt inquit S. Carolus Borromaeus) (a) in Concilio Agathensi statutum fuerat, vt Sa-

cerdotes quotidie post celebratam Missam aegrotos Parochiae suae visitent, quam constitutionem exemplo laudati S. Caroli (a) insistentes hoc Decreto nostro innouamus, adiungentes etiam id nos vehementer cupere, vt quauis hebdomada vna, alteraue vice ad filiales excurratis eum in finem.

6to. Exemplo optimi Saluatoris, qui ad Filium Reguli venire noluit, et ad Centurionem non vocatus accessit, ducti monemus vos, vt absque omni conditionis discrimine quous aegrotos pauperes, aut diuites pari prosequamini charitatis officio, neque in eo carni, aut sanguini obtemperetis.

7mo. Quia itaque ad aegrotas mulieres quoque vobis eundum erit, monemus vos verbis S. Caroli: „ad aegrotas „etiam mulieres accedat, sed sibi comitem adiungere curabit „viram, vel Ecclesiasticum, vel Secularem sanctae charitatis „operibus deditum, et omnino nunquam erit in cubiculo „solus, et quum necessum fuerit ob poenitentiae Sacramen- „tum ministrandum, patente tamen ostio id praestabit.„ Si tamen temporis ratio admiserit, ne videlicet externus aer intempestiue immissus discrimen adferat mortis.

8vo. Vt autem vos per domos in exquirendis infirmis oberrare non oporteat, ad sollicitudinem vestram pertinebit in singulis plateis habere virum Laicum, qui vos de aegrotatione vnius cuiusuis admoneat, etiamsi, vti praemissum est, admodum grauis non sit. Hac ratione fiet, vt tempus malum ouiculis vestris non superueniat.

9no. Quum tamen repentini casus sollicitudinem nostram eludere possint, volumus, vt quiuis Parochus bis per annum id est Paschali tempore, dum sacri liquores adferuntur, et circa Festum B. Jacobi Apostoli, qui extremae vntionis
Sacra-

(a) In Concilio Prouinciali V. quae pertinent ad Sacram. ext.
vnc. §. quod Concilio pag. 223.

Sacramentum promulgavit, graui dictione moneat fideles, vt non expectato vltimo vitae articulo, illum aduocent, mortem aeternam comminetur illis, quorum culpa aegrotus absque Sacramentis decesserit. Quodsi nihilominus aliquis huiusmodi casus emerferit, familiares, domesticos acriter reprehendat, peccati admoneat, et iterum in Ecclesia obtestando hortetur omnes, ne permittant, quemquam interire.

10mo. Vetus illud Ecclesiae institutum ab Apostolica dimanans traditione, a multis tamen intermissum, renouari cupimus, vt nimirum Parochi non solum dum Sacramentum extremae vnctionis conferunt, super aegrotis orent, sed extra illud tempus etiam manus illis imponant, orationes in Rituali praescriptas super iisdem fundant. Theodorus Cantuariensis (a) in Poenitentiali vult aegrotos orationibus, et consolationibus Ecclesiasticis cum Sacra vnctione olei animari. Haec eadem verba repetit Synodus Moguntina sub Rhabano Mauro anno 834. Paschasius Rhabertus (b) eiusdem orationis tum vtilitatem, tum necessitatem commendat: „Secundum Apostolum, quum aliquis infirmatur, prius adhibenda est confessio peccati, deinde oratio plurimorum, post Sacrificatio vnctionis, quia impossibile est per medicinam sanari vllius artis, quem diuina vltio premit.„ Dolemus sane ita viluisse multis hoc orationis officium, vt pene superstitionis damnetur ab imperitis, si quis super infirmum oret; huius autem disciplinae intermissione id denique consecutum est, vt non pauci ad alienos recurrant Sacerdotes, qui ab Ecclesia Catholica dissentiant, manusque impositionem non raro suscipiunt ab iisdem. Alii ad incantationes muliercularum con-

fugi-

(a) Sub medium Saeculi VIII.

(b) De corpore, et sanguine Domini. c. 8.

fugiunt. Adeone elanguit fides nostra, vt non confidamus iuxta promissum Christi (a) aegros melius habituros, si manus eis imposuerimus? Volumus proinde institutum hoc salutare pristino suo restitui vigori, vt discant fideles ad Ecclesiam confugere, et per interuentum Ministrorum Dei salutem corporis, et animae a Domino implorare.

11mo. Quum itaque Parochus, aut alius quispiam Sacerdos ad aegrum venerit, verbis vtimur S. Caroli: (b) „Super eum orabit ratione (in Rituali) praescripta non semel tantum, sed soepius, et quotiescunque id facere poterit „opportune, poteritque vti modo vna, modo alia ex formulis precum, et sacrarum lectionum, quae ad id praestandum in Sacramentali (Ritualis) traduntur.,

12mo. Praecipuus alter finis, ob quem infirmos soepius visitandos monuimus, ille est, vt cuius, quantum fieri poterit, ex hoc Seculo exeunti commendationem animae faciant, quae vt certius fiat, in Matricula, seu Protocollo defunctorum adnotabunt Parochi, et Capellani, an Sacramentis fuerit prouisus, an commendationem animae eidem fecerit Parochus.

13^{tio}. Jam supra insinuauimus nobis probe constare, quod Parochi praesertim in Filialibus degentibus officium commendationis animae praestare nequeant, vt tamen hoc subsidio non careant, vbique Laicos habeat per plateas opportune dispositos, qui hoc auxilium infirmis exhibeant. Hunc in finem opusculi huius exemplaria inter illos diuidant Parochi, ita tamen, vt rite conferuentur.

§. II.

(a) Marc. 16. v. 18. super aegros manus imponent, et bene habebunt.

(b) Instructione de visitatione, et cura infirmorum. actor. par. 4. pag. 535.

§. II. De Confessione, et Absolutione Sacramentali.

1mo Teste Goffidio (a) dicere solebat S. Augustinus: post perceptum Baptisma etiam laudatos Christianos, et Sacerdotes absque digna, et competenti poenitentia exire de corpore non debere. „Multum enim vtile (ita ait S. Leo Papa, (b) et necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem Sacerdotali supplicatione solvatur. „Curabitur itaque Filii dilectissimi! vt omnes, dum adhuc possunt, contrito corde, et spiritu peccata sua confiteantur. Praecipua cura vobis sit, vt vehementissimum dolorem de peccatis in animo aegrotantium excitetis, plures enim pereunt ob defectum competentis doloris, quam ob defectum integrae confessionis. Videmus tamen Sacerdotes plerumque de numero peccatorum vndecunque eruendo anxios, de contritione non adeo sollicitos esse.

2do Vt aegrotus ad confessionem rite peragendam efficacius adiuuetur, orationes ante confessionem cum aegrotato, et circumstantibus perficiat Parochus, monens familiares, vt pro aegrotato Dominum deprecentur. Dimissis dein circumstantibus, bonitatem Dei, grauitatem peccati graui sermone proponat aegrotato, recensitisque peccatis actus fidei, spei, charitatis, doloris cum aegrotato recitabit at mox etiam orationes post confessionem cum eodem persoluet.

3^{tio} Approbare nullatenus possumus consuetudinem nonnullorum, quod iure corruptelam nominamus, dum aegrotis pro grauissimis etiam sceleribus leuissimas, et poenae nullas poenitentias iniungunt. S. Carolus pariter abusum

)(

hunc

(a) In vita S. Aug. c. 13.

(b) Epist. 108.

hunc damnat (a) „Poenitentiam, inquit, non ideo tamen minus leuem imponet, quod iusta ab homine iacente non possit praestari, si probabile sit, quod conualescet, et tunc praestare poterit, quod non potuerat iacens. Quod si credible sit eum non amplius surrecturum, rationes iustae poenitentiae eliget, quae possint praestari a iacente veluti magnam Elemosynam pro facultatum modo., Conformia his sunt, quae Concilium Moguntinum anno Christi 847. et Concilium Nannatense anno 895. celebratum sanxere. Illud ait: „Ab infirmis in mortis periculo positis pura inquirenda est confessio; quantitas poenitentiae innotescere debet illis, et cum amicorum orationibus, et elemosynarum studiis pondus poenitentiae subleuandum est. „Hoc, (id est Nannatense. c. 5.), „Infirmus, qui necessitate mortis vrgente confitetur peccata sua sub ea conditione a Sacerdote reconcilietur, vt si ei Dominus vitam donauerit, sanitatemque reddiderit secundo iuxta qualitatem delicti omnino poeniteat., S. Augustinus, vel alter vetustus auctor incertus: (b) „Nemini imponendum est, quod aut impossibilitas ei abdicat, aut tempus euanescens adimplere prohibeat, si autem aliquid, quod pauperibus prodesse habeat, manus eius inuenerit, aut amici si de suo dare voluerint, legale est, vt peccata sua elemosynis redimantur, orationes etiam amicorum ei pro futuras credimus; si autem quantulacunque pecuniae summa deerit, aut qui orent pro eo, amicorum religiositas defuerit, lacrymae illi profint. „Habetis itaque plenam dandae poenitentiae normam, curabitisque, vt eo intensior sit dolor, quo minor est satisfaciendi facultas. Illud denique eiusdem auctoris monitum alte imprimatis menti vestrae: „Melius est, vt morientem in manus misericordissimi Dei commit-

tant,

(a) In instructione de visit. infirm. §. de Confes. p. 536.

(b) De visitatione infirm. lib. 2. cap. 8.

tant, quam desperantem a regno Dei eliminent., Insigne charitatis opus erit, si vos austeritatem poenitentiae pro infirmo luendam vobis imposueritis.

4to De absolutionis aegris confessionem peccatorum suorum facere nequeuntibus impertiendo remedio S. Leonis M. et Concilii Arauscani regulas vobis intimamus. Ait ille: (a) „talem necessitati ita auxiliandum est, ut et acris illis poenitentiae, et communionis gratia, si eam etiam amissae vocis officio per integri sensus indicia postulant, non negetur. At si aliqua vi aegrotudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub poenitentia Sacerdoti significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debent, ut simul et poenitentiae, et reconciliationis beneficium consequantur. „Concilium Arauscanum: (b), „Subito obmutescens prout status eius est, baptisari, aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis aut praeteritae testimonium aliorum verbis habeat, aut praesentis in suo nutu.,

5to Difficilior est illorum conditio, qui ad exitum vitae deducuntur, ut nec praeteritae, nec praesentis voluntatis ullum testimonium existat. Neque hi tamen destituenti, sed qua ratione opem ferre valeatis, considerate; horum profecto absolutio dubia haud magnae securitatis locum praestat, unde curandum, ut extrema unctio suppleat, quod in illis repentini temporis ratio non admittit. Extrema enim unctio, ut Patres aiunt, teste Concilio Tridentino, „est consumatio poenitentiae singulorum cordibus insculpta., „Licet in hoc casu (verba sunt Synodi Lemouicensis anno Christi 1620. celebrati) nihil de absolutionis effectu promittere possimus, sed animarum

)) (2

sal-

(a) Epist. 108. alias 83. cap. 5.

(b) Can. 12.

saluandarum causa nullum remedium omittere debemus, quod Deus potestati nostrae commisit, Deum orantes, vt immensa bonitate, et misericordia, quod deest aegrotorum dispositioni, suppleat, coetera inscrutabilibus Dei iudiciis commendantes., Nolite tamen prodigere absolutio- nem quamuis conditionatam in illos, qui aut ebrii sunt, aut in ipso peccato mori incipiunt sensibus destituti, aut extra Ecclesiae sinum vixere. Circa quos postremos ludicrum prorsus est, quod nonnulli perpetrare non dubitant, dum nimirum illos eo adducere conantur, vt profiteantur se in vera fide velle mori, quin tamen veritatibus Ecclesiae Catholicae assensum praebeant, aut peccata sua confitendi animum habeant; tales qui sub conditione absoluunt, parietem liniunt absque temperamento, neque inde Ecclesiae Dei, aut moribundis quidpiam gratiae, aut communionis accedit.

6to Aliud potius genus moribundorum diligenter curate, quod facile negligitur; de pueris loquimur, qui septem annos vel attigerunt, vel praetergressi sunt, de his duntaxat nobis sermo est, licet compluribus diluculum rationis citius illucescat, vt adeo semet peccati, aeternaeque damnationis reatu obstringere possint. Quis tantillae aetatis non paueat interitum dicente Augustino (a) de se ipso, „tantillus puer, et tantus peccator., Nolite itaque pueros derelinquere, sed diligenter explore statum eorum, illos praesertim, qui septem annos excefferunt, ad confessionem peccatorum disponite, actus fidei, spei, et charitatis cum illis elicite, satagite denique, vt cum virginibus sequantur agnum, quocumque ierit.

7mo Illud etiam vobis enixe commendamus, vt illis; quorum desperata est temporalis vita, & diutius peracta se-

(a) Libr. Confess.

mel confessione sacramentali, cum morbo luctentur, qui nec vitae finem adducat, neque emolliri sese patiatur, illos inquam ad nouam confessionem peragendam inducatis. Notis fraudes daemonis, si nouo animae vulnere locum praebuerint, nouam adferatis medelam.

§. III. De Comunione corporis, et sanguinis Dominici.

1mo Nullum sane Catholicum oportet absque viatico corporis, et sanguinis Dominici ex hac vita decedere, quod ideo viaticum appellatur, vt illo munitus viam hanc periculofam tutius ingredi valeat. Praebendum est illud grauitur aegrotantibus, non cunctetur tamen ita Parochus, (a) vt periculum adeat aegrotus moriendi, priusquam sumat.

2do Admonendos vos duximus Filii dilectissimi! viaticum hoc tam salutare necessarium esse in re, vel in voto; adeoque infirmos, qui illud ob quamcunque demum causam suscipere non valent, ad vehemens illius desiderium excitabitis.

3^{io} Laudabile est illorum desiderium, qui suscepto semel viatico communionem viuifici corporis et sanguinis Domini denuo esurientes, cum ieiunium naturale seruare nequeant, illam iterum, atque tertio per modum viatici suscipere cupiunt. (b) Volumus proinde, vt Parochus infirmorum voto deferat.

4to Ingemiscimus, dum reputamus cum animo nostro pueros etiam nouennes, aut decennes passim absque viatico interire. Volumus itaque auctoritati Benedicti XIV. innixi (c) vt Parochi pueris illis absque tergiversatione viaticum

)) (3

cum

(a) S. Carol. Instruct. laudata §. de Communione.

(b) Bened. XIV. de Syn. Dioec. lib. 7. c. 12. n. 4.

(c) Lib. 7. de Synod. Dioec. c. 12. n. 3.

cum praebeant, quos diligenti examine praemisso tanta compererint pollere ingenii perspicacia, ut latentem sub speciebus Sacramentalibus Christum et firmiter credant, et reuerenter adorent. (a) Sciantque Parochi graui se teneri peccato, nisi hac diligentia usi fuerint.

5to Amentes etiam, fatuos, et stolidos plerumque negligi dolemus, quibus dum viuunt, ad ludum, ac etiam ad iniuriam miserorum, contumeliamque Creatoris abutimur, dum mortis instat articulus nullam salutis curam impendunt. Horum itaque status explorandus est, cum soepe lucida habere soleant interualla. Sequantur Parochi praeceptum Concilii Arausici (b) dicentis: „amentibus quaecunq; pietatis sunt conferenda.

6to Quia tempus morbi illud est, quo maxime nos oportet cum Deo iungi, illique inhaerere, habituales etiam aegrotos multis nonnunquam annis lecto affixos praefame coelestis conuiuui tabescere aegre ferimus. Proinde Parochi soepius in anno praesertim cum festa quaedam occurrunt solemniora ad aegrotos licet non grauius decumbentes sumendam deferant Eucharistiam.

7mo Jam alias monuimus vos Filii dilectissimi, ut adorandum hoc Sacramentum, nisi necessitate exigente priuatim ad aegrotos non deferatis, verum Cotta, seu superpelliceo, et stola induti, praecedenteque tintinnabulo, et lumine. Curabitis quoque, ut frequens fidelium numerus illud comitetur, et pro aegroti salute Dominum deprecetur. (c)

8vo Infimos quosuis ad pie, deuoteque suscipiendum hoc

(a) Eadem habet Synod. Tusculana Card. Eboracensis par. 3. cap. XI. art. 2. n. 21. p. 543.

(b) Concil. Arausic. can. 13.

(c) Syn. Tuscul. par. 3. cap. XI. art. 2. pag. 544.

Hoc Sacramentum disponat Parochus, pias preces, siue illas, quae in hoc opusculo occurrent, siue quae in parte 4ta aurei, operis de imitatione Christi habentur, clara, et distincta voce cum feruore, et affectu praeoret. Magnum stimulum addet aegroto, si ante Communionem Antiphonam illam: O sacrum conuiuium in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, et futurae gloriae nobis pignus datur: cum affectu enucleauerit; et rursus post communionem illam Antiphonam: O res mirabilis! manducat Dominum pauper feruus, et humilis: et rursus: „mane nobiscum Domine, quoniam aduesperascit, et inclinata est iam dies. „

9no Tantus hospes dum penetralia nostra subit, digne excipiendus; ideo Parochi non solum non impediunt aegrotum tanto Sacramento assurgere volentem, sed prudenter stimulent etiam.

§. IV. De Extrema vnctione.

1mo Quo necessarium magis, et salutare est extremæ vnctionis Sacramentum, eo maiori vi admittitur diabolus, vt fideles ab illo arceat, rudium animis scrupulum iniicit, oppido erroneum, et perniciosum, aliqui enim sibi persuadent: Si extremæ vncti sint, nudis pedibus dein incedere, et opere coniugali vti non licere. Hunc errorem impugnavit inter alias Synodus Strigoniensis Prouincialis. Cardinalis Hypoliti quare admoneri iubet fideles, (a) vt quotiescunque necesse fuerit, vnctionem extremam recipiant, et sanitate recuperata ad opus possint coniugale redire. Huiusmodi itaque errores sedulo eximere studeatis.

2do Ille quoque metus a cordibus fidelium depellendus est, quasi illico moriendum, desperataque prorsus sit salus,
do-

(a) De quinto Sacramento.

docente enim Apostolo Iacobo discimus, quod oratio fidei saluabit infirmum, et alleuiabit eum Dominus, vnde potius cum Concilio Tridentino Sess. 14. c. 2. concludimus, quod infirmus vnctione Sacra delibutus sanitatem corporis interdum, vbi saluti animae expedierit, consequatur. Intrinsecam rationem pro more suo addit S. Thomas (a) „oportet, quod per curationem temporalem significetur curatio spiritualis, etiamsi corporalis sanatio non sequatur., Suo itaque periculo differunt extremam vnctionem ad illum articulum, vbi semianimata iam sunt cadauera.

3to Vnde tum ideo, tum etiam, quia minori cum deuotione illud suscipiunt aegroti iam animam agentes, grauius peccant Parochi, si culpa sua illius administrationem differant. Synodus Dioecesana Fulginatensis (b) ait: „grauius peccare se sciant Parochi, protrahentes huius Sacramenti administrationem, quoadusque infirmus sensibus destitutus animam agere incipiat., Luculentius idipsum expressum habemus in Synodo montis Falisci, et Corneti. (c), Quamuis iis dari debeat, qui morti sunt proximi, nihilominus ad vitae exitum non est differenda, quando in summis labiis est anima, et sensus omnes ita obruti, vt sibi non constet aegrotus, nec aliquid audiat, aut intelligat. Iuuat profecto sana adhuc mente illam percipere, cum ad vberiorum gratiam plurimum conferre possit suscipientis deuotio., Si vetus Ecclesiae disciplina attendatur, clarum est cunctationem, quam multi in excusationem torporis obtendunt, degenerem esse; olim enim aegri ad Ecclesias deducebantur, vel serpebant, ibi genuflexi, vel sedentes vnguebantur; vnde iam patet citius eos ad remedium accurrisse.

4to Vt autem de administrandi huius Sacramenti tempore

(a) Dist. 23. in quartum que. 2. ar.

(b) Ill. Iosaphat Baptistelli tit. de extr. vnct.

(c) Ab Ill. Sebast. Pompil. celebrata anno 1720. lib. 2.

pore nihil haesitatis, audite Odonem Parisiensem anno MC. LXXV. ita statuentem, „in qualibet infirmitate, vnde metus est mortis, administrari debet,„ Rursus Concilium Narbonense (a) „Extremae vntionis Sacramentum non iis solum conferant Parochi, de quorum salute corporis nulla omnino est spes, sed illis etiam, in quibus vitae discrimen esse iudicabit,„

5to Hinc, vti Synodus montis Falisci, et Corneti paulo superius laudata recte inquit: „senio item confectis, ac tabe exesis cum guttatim viuere, et ad mortem properare videntur, conferri debet, etiamsi non alia illos premat infirmitas, quam immedicabile senium,„

6to Puerorum hic denuo nos excitat sollicitudo, quibus si septennium excefferunt, etiamsi ad Sacram communionem nondum admissi fuissent, vel neque dum admitti possint, conferri volumus. Ex Paterna haec scribimus traditione; in Pastoralis enim Mechliniensis legimus conferendam esse pueris, „licet sint octo, aut nouem annorum, et quamuis nunquam communicauerint,„ In Rituali Argentinensi Cardinalis de Rohan: „non denegetur etiam pueris, si septimum annum attigerunt, nec iis denegetur, in quibus malitia supplet aetatem, etiamsi septennarii non sint.

7mo De amentibus superius diximus explorandum esse diligenter statum mentis, de vntionis extremae Sacramento liberalius statuendum est, vt illis, qui aliquando vel mentis compotes fuerunt, vel lucida intervalla habuerunt, licet tunc temporis omni vsu rationis destituantur, conferatur. „Non iis denegetur, (ita habet Synodus montis Falisci) qui in Phrenesim inciderunt, aut mente

)()()(

sunt

(a) Anno 1609. celebr. cap. 23.

sunt moti, si sui compotes quondam fuerunt, imo et ipsis ab ortu initio amentibus, si interuallata fuerunt eorum deliria, modo absit irreuerentiae periculum,, quod cauere facile potest; huc valet potissimum suprafatus Concilii Arauscani Canon decimus tertius, quem repetere non piget, „amentibus quaecunque pietatis sunt conferenda.,,

8vo Diligenter autem vos admonemus, et obtestamur, vt illis, quibus repentinum mortis periculum omnem sensum abstulit, illico extrema vnctione succuratis. Haec potest saluare secus damnandos iuxta illud S. Iacobi: „si in peccatis fuerit, remittentur ei., inquiente Concilio Tridentino Sess. 14. c. 2. res haec gratia est Spiritus Sancti, cuius vnctio delicta, si quae adhuc sunt expianda, ac peccati reliquias abstergit., Inter fines itaque praecipuos huius Sacramenti est supplere vices Sacramenti Poenitentiae, quando vel illud applicari non potest, vel de facto non satis vtiliter applicatum est.

9no De repetitione huius Sacramenti doctrinam Angelici Doctoris pronorma habete, ait is: (a) „quaedam infirmitates non sunt diuturnae, et ideo quia datur hoc Sacramentum tunc, cum homo ad illum statum peruenit, quod sit periculum mortis, non recedit a statu illo, nisi infirmitate curata, et ita iterum non debet inungi, sed si recidium patiat, erit alia infirmitas, et poterit alia fieri inunctio. Quaedam vero sunt aegritudines diuturnae, vt hectica, et hydropisis, in talibus non deberet fieri inunctio, nisi quando videntur perducere ad periculum mortis, et si homo ex illo articulo euadat, eadem infirmitate durante, et iterum ad similem statum per illam infirmitatem reducatur, iterum potest inungi, quia iam

(a) In quartum dist. 32. qu. 2. art. 4.

iam est quasi alius infirmitatis status, quamquam non sit alia infirmitas simpliciter.

10mo Ultra illas orationes, quae in hoc opusculo continentur, adiaci curauimus etiam affectus, ad quos aeger Sacramentum hoc suscepturus disponi debet, ad illos igitur cum aegrotto eliciendos incumbetis.

11mo Non negamus quidem oleo ab Episcopo consecrato soepius posse affundi oleum non benedictum, dummodo in minori quantitate id semper fiat, volumus tamen, vt Parochi illo deficiente ab Archidiaconis suis petant, qui sibi adhuc effectum plusculum reseruent, alioquin ea quantitate consecrari solet oleum, vt non sit necessarium tam parce agere, quin potius lenticulam olei metuentes ob reprobationem Sauli cupimus domum repleri ex odore vnquenti.

12mo Ipsa huius Sacramenti reuerentia postulat, vt benedictionis oleum religiose conseruetur. Atque ideo oleum hoc cum chrismate, et oleo Catechumenorum in sanctuario ipso fenestrellam, seu loculum aptabitis, portula et clauibus munitis cum epigraphe: *Sacri liquores.*

§. V. De Testamentis.

1mo Multis videtur ad partes Sacerdotis pertinere, vt aegrotus testamentum condat; licet autem id nonnunquam necessarium, aliquando vtile esse possit, confiteri tamen nos oportet raro omnino casum illum occurrere, nos, si auditis, existimamus vos non magnopere de eo sollicitos esse debere, tum quia leges sanxerunt succedendi ordinem, tum quia vix aliquando testamenta conduntur, quae nouis quaestionibus aniam non praeberent, aegrotus etiam

huiusmodi cura a contentione rerum spiritualium facile abstrahitur.

2do Magnopere vos obsecramus, vt a testamentis conficiendis, scribendisue diligenter abstineatis, neque testes sitis, volumus enim vos ab omni partium studio esse alienos.

3^{io} Illud autem praecipimus, vt omnem vmbraem quaestus, auaritiae cupiditatisque declinetis, neque vestram Ecclesiam obtrudatis siue aedificandam, siue restaurandam, aut ornandam, tanto minus conuenit, vt vosmetipsos legatarios, aut haeredes scribi procuretis. Si aegrotus vos in consilium vocet, animum ab omni cupiditate alienum adferre.

4to Si cum diuite, aut commode semet habente vobis res sit, dicite cum S. Augustino. (a) Quid Christo? quid animae tuae? omnia filiis? inter filios suos, quos habent in terris computent vnum fratrem, quem habent in caelo, cui totum dare debebant, vel diuidant cum illo., Regulam, et mensuram suggerit S. Hyeronimus. „ Si qua vidua habet liberos, et maxime si nobilis familiae est, egentes filios non dimittat, sed ex aequalitate eos amet, et vt meminerit primum animae suae, et ipsam putet esse de filiis, et partiatur potius cum liberis, quam omnia filiis derelinquat, imo Christum liberorum suorum faciat cohaerem. Verum quidem est expedire, vt in vita suae faciat Dominum substantiae participem, expedit tamen magis, vt id sero fiat, quam vt nunquam fiat. „ Oportebat quidem (ait S. Ioannes Chrisost. ser. 17. in quintum ad Ephes. caput.) viuentem hoc facere: esset enim

id

(a) In psal. 48.

id recti, et liberi propositi, verum etiamsi ex necessitate fiat, esto tamen vel tum liberalior, et largior.

5to Dum testamenti condendi mentio iniicitur, id praeprimis curabit Parochus, vt nullum testator iratus excludat, nullum ingratus praetereat; cum sol super iram hominis occumbere non deberet, quomodo ex hac vita decedet, quin pacem concedat? Etiamsi iusta videatur indignatio, ad veniam adducendus aegrotus. Confundi oporteret Christianos, dum illud Senecae legunt (a), „ Quid est, quare grati esse volumus, cum morimur? quare singulorum perpendamus officia? quare id agamus in omnem vitam nostram memoria decernente, ne cuius videamur officii obliti? nihil iam superest, quo spes porrigatur, in illo tamen cardine positi, abire a rebus humanis quam gratissimi volumus, est videlicet in ipso opere magna merces rei, et ad alliciendas mentes hominum ingens honesti potentia.

6to Iustam aduersus illos, qui cum iniuria etiam liberorum ditari Ecclesias volunt, censuram continet illud S. Augustini: (b) Ianuarius testamentum fecerat, Ecclesiam Dei cum iniuria filiorum scripserat haerodem. Quid Augustinus? „ Statui, inquit, haereditatem ipsam in Ecclesiam non suscipere, filiorum ipsius sit, quod reliquit, ipsi inde faciant, quod voluerint. Commendaui autem Ecclesiae, vt non accipiat ipsas portiunculas, quae pertinent ad exhaereditatos, nisi ad legitimam aetatem peruenerint.

(a) Lib. 4. De Beneficiis cap. 23.

(b) De diuersis serm. cap. 49.

§. VI. De adhortatione, et consolatione, infirmorum.

1mo Multa sunt omnino, de quibus moribundi admoneri debent, neque vos ab hoc adhortationis officio, quaecunque demum conditio personae moretur; soepe enim eruditi viri, quin illi etiam, qui sacris adscripti sunt gradibus, aut fama pietatis conspicui sunt, hoc subsidio magnopere egent: Soepe enim eruditi alia potius norunt, quam animae curare vulnera; morbus etiam facultates hominum internas hebetat, et ad consueta officia minus idoneas reddit. Pii etiam ac deuoti soepe stimulis egent, aut consolatione. Prudentia tamen vobis suggeret, quem, qua de re, et quomodo admonere debeatis.

2do Vt itaque exhortationis opportuna subsidium adferre valeatis, omnes admonitionum locos, et modos familiares vobis reddatis, soepius idoneos libros legatis, sententiasque memoriae mandetis.

3^{tio} Quantum fieri potest, quiuis ad aegrotum meditatus accedat, de qua re, et quomodo sit sermonem habiturus; quare dum accedit, omnes aegroti circumstantias in itinere exploret, vitae rationem, pericula, occupationes, scandala, et his similia, domumque ingressus modesto, sed vigili oculo consideret, pellices, concubinas, et huiusmodi offendicula remoueat.

4to Admonitionibus vtatur animarum Curator breuibus, sed succo, et robore plenis, quae per interrogationem aptissime proponentur.

5to Ante omnia rudes instituendi sunt, pervideatque diligenter, an fidei documenta teneant, si dubia habet? an fidei articulos, quos quiuis aegrotus scire deberet necessitate praecepti non calleat; curet Parochus, vt per expositionem

nem

nem breuem fidei articulorum condiscat, et de negligentia in discendo admiffa doleat.

6to Non est magis opportuna cuius hominum conditioni vlla adhortatio, quae etiam consulatur nos ex vita hac migrantes, quam vt desiderium aeternae vitae in aegrotto excitetur; enarranda proinde sunt magnalia domus Domini, aeternum gloriae immensum pondus.

7mo Spe aeternae vitae sicut labores peregrinationis nostrae leuius ferimus, ita firmissimum est morientium praesidium; tota itaque animi contentione Parochus aegrotum ad spem, et fiduciam excitet. *Felix*, ita ait Spiritus Sanctus Eccl. 15. *qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit spe sua:* Animabit pusillanimes recitando illud Isaiae cap. 13. „Noli timere, quia redemi te, et vocavi te nomine meo: meus est tu, cum transferis per aquas tecum ero, et flumina non operient te; cum ambulaueris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te, quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel Saluator tuus.„ Nil magis excitat fiduciam, atque cor contritum, et humiliatum: ideo spei actus contritione mixtos ex Psalm. 50. pronuntiabit.

8vo Parochus insuper curiose exploret, quanta sit morientis fiducia in meritis, et sanguine Iesu Christi; si haesitantem, et iusto nimis trepidantem viderit, indaget in causam, illamque tollere satagat, qualis est apud nonnullos restitutionis onus, confessionis perfunctorie peractae.

9no Aliquos non tam erigit spes aeternae vitae, quam deicit amor praesentis; vt ergo aegrotus animam Creatori a quo animo reddat, graui tono, et enucleate dicet Sacerdos hoc Spiritus Sancti effatum. Eccl. 40. „Occupatio magna creata est omnibus hominibus, et iugum graue super filios Adam a die exitus de ventre Matris eorum, vsque in diem sepul-

sepulturae in matrem omnium,, vnde concludet iuxta illud Eccl. 7. ,, melior est dies mortis die natiuitatis,, adiunget ex Jobo ,, homo natus de muliere breui viuens tempore multis repletur miseriis; breui viuens tempore, quasi flos egreditur, et conteritur, et fugit velut vmbra.,, Iuuenibus repetet: ,, Praecisa est velut a texente vita mea; dum adhuc ordire succidit me. de mane vsque ad vesperam finies me. Monebit autem graui oratione quosuis, vt cogitent, quam breue sit visum tempus, quod haecenus vixerunt, tam breue visum iri, si diutius viuerent; filiorum Dei esse vocem illam: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.,, Ob oculos ponat illis quod Sanctus Augustinus dicebat: qui maior est aetate maior est iniquitate.

Imo Nonnulli dum aegre ab hoc mundo auelluntur, conqueruntur, quod ob infirmitatem non possint bonis operibus vocare, quod mors illorum conatus intercipiat. His inculcandum est illud Sancti Augustini libro de Catechizandis rudibus cap. 4. ,, Nemo melius ordinat, quid agat, nisi, qui paratior est non agere, quod Diuina potestate prohibetur, quam cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur.,,

Imo Qui acutissimis affiguntur doloribus identidem breuibus sententiis ad patientiam excitandi sunt; inelamabitis ergo illud Michaeae cap. 7. ,, Iram Domini portabo, quia peccaui ei,, et ex Jobo cap. 3. peccaui, et vere deliqui, et vt eram dignus non recepi,, rursus crucem ostendendo, nos quidem digna factis recipimus, hic autem quid fecit? Egregium est illud toties laudati auctoris de visitatione et cura infirmorum libro I. cap. 4. ,, Si Deum diligis, quod facit Deus diligis; et si quod facit Deus diligis disciplinam Dei flagellantem diligis,, addet ex grauissimis his doloribus spem aeternae vitae augeri, prouti idem dicit lib. 1. cap.

cap. 6. „ Si in flagello vis Deum recognoscere, non flagellaberis in anima, et corpore, non enim flagellat Deus bis in idipsum.

12mo Duplex alios grauat molestia, dum nimirum illos morbi affligunt, nullamque opem humanam, ad quam respiciant, inueniunt; hos stipe quoque adiuuate. Paupertatem allegatis propriam! audite S. Gregorium Nazianzenum (oratione de pauperum amore) „ summi muneris loco alacritatem dona; si nihil habes, collacryma; magnum est infortunato remedium miseratio ex anima collata.

13to Alios perturbat morbi diuturna duratio, metuntque domesticis suis molesti ess. Hanc anxietatem si in aegroto deprehenderit Sacerdos, primum quidem a tali suspicione liberabit infirmum, melioraque de Christiana illorum charitate sperare docebit, vna autem commendabit illi, vt cum omni humilitate, mansuetudine, gratitudinis significatione opem petat, praestita seruitia suscipiat, neque murmuret, si defectum aliquem expertus fuerit; dein Sacerdos quasi aliud agens sermonem ad familiares conuertat, et illos ad patientiam habendam cohortetur, denique pro sua in ouiculas curae suae concreditas charitate, aliorum etiam proborum fidelium excitabit charitatem, vt aegroto praesto sint.

14to Adhortari denique non omittat Parochus aegrotos, vt ad se inuisentes aedificare studeant inuicta patientia, piis sermonibus, vt lectulus morientis sit victurus schola morum et probitatis.

§. VII. De aliis subsidiis bene moriendi.

- Imo Alia adhuc esse subsidia, quibus aegroti adiuuari possunt, et debent, illi solum ignotum esse potest, quem nulla proximi necessitas commouet. Recte itaque Synodus

)()()()(

Ne-

Nemaunensis. (a) „Debet egroto (Parochus) quidquid humanitatis, vel consolationis poterit impendere absoluendo eum, et reconciliando et orationes dicendo, et crucis osculum, si praesens fuerit crux, sibi dando.„ Passio Christi, humanitas Saluatoris nostri efficacissimum subsidium est, quo adiunari debet aegrotus, „delectabile quippe est (inquit auctor (a) de visitatione, et cura infirmorum) homini et salutare morienti loqui; et satiari de humanitate Christi.„ In illa delectetur, ex illa quoque satietur, ad ipsam conuertat faciem suam, sicut de Ezechiele dictum est: (c) Conuertit Ezechias faciem suam cum lachrymis ad parietem; paries Christi humanitas est, vnde ita Salomon (d) en ipse stat post parietem. Ad hunc reuera parietem Ezechias sub mortis articulo, quem ei Propheta per Spiritum praedixerat, faciem conuertit, et ita conualuit. Dum itaque crucem praebet, dicat cum S. Augustino: „dat pia vulnera pendentis, sanguinem morientis, pretium redimentis, cicatrices resurgentis. Caput habet inclinatum ad osculandum, cor apertum ad diligendum, brachia extensa ad amplexandum totum corpus expositum ad redimendum. Haec quanta sint, cogita. Haec in statera cordis appende, et totus tibi figatur in corde, qui totus pro te fuit fixus in cruce; concludat dicendo: cernitur in toto corpore sculptus amor.

2do Ab aegrotis actum viuum fidei, et professionem exigat, salutis enim nostrae fundamenta tunc vel maxime subruere nititur satanas, mente voluat tamen modo laudati auctoris, de visitatione, et cura infirmorum monitum. (e) „Mirabile illud de Trinitatis vnitatem, de vnitatis Deifica trinitate magis est credendum, quam exponendum; enimvero credatur Sacrae Scripturae testimoniis. Synodus Bononiensis
supra

(a) Anno 1284. celebrata. (b) Libr. 2. c. 2. (c) 4 Reg. 20. v. 2.
(d) (e) Loco cit.

supra allata, vel per se vel per substitutum Sacerdotem iuuet moribundum excitando ad fidei, spei, et charitatis actus, protestationes, pie religioseque descriptas a doctis viris eliciat a moribundo, quibus de singulis credendis ab Ecclesia propositis, et de omnium articulorum fidei professione firmiter exhibenda corde et ore protestetur.

3to Magno curandum, ut aegroto salutare praebentur occupationes, otium enim cum toedio ita coniunctum est, ut sese inuicem consequantur, quibusuis ergo tentationum, impatientiae, blasphemiae, aliarumque incurfibus patebit magis, nisi ordinatae fuerint preces, quas statutis horis dicat, et familiares cum ipso recitent, adsint etiam aegroto libri spirituales, quos vel legat, vel legi audiat, quantae utilitatis id sit Sancti Ignatii de Loyola exemplum persuadet.

4to Explicet Parochus infirmo preces, quas Ecclesia sanxit in extremae victionis collatione. Dum cereum benedictum porrigit, proponat causas huius ritus, ut nimirum cereo ostendat se rectam fidem tenere, quae est lucerna, et spem ponere in Domino Iesu, qui est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum.

5to Dubitari nullatenus potest quemuis Christianum, dum infirmatur, dum ad mortem properat, oratione instare debere. Adhortetur itaque Parochus omni studio, ut aeger identidem oret.

6to Singulis diebus Dominicis populum, ut pro infirmis Parochiae Deum oret, monebit, aliquot orationes Dominicas cum eodem recitabit, ipse nihilominus tum in Missa, tum alias feruentes fundet preces, signum campana pro agonizantibus dari faciat, etiamsi unquam habeat,

certo enim signo intelliget populus agonizantibus orandum esse.

7mo Parochi, et animarum curatores saepius cum animo suo reputent, quid profecerit apud aegrotos, quid apud eundem adhuc fieri debeat? Quid in aliis casibus fieri oporteat? fructus perceptos diligenter adnotet.

8vo Tandem meminerit Parochus agonizantes reliquis sensibus destitutos plerum acutissimo pollere auditu, unde obtestamur, et obsecramus vos, ut in tempore malo non deseratis ouiculas vestras; audient vocem pastoris, nolite tamen nimis clamare, aut perpetua locutione auditum aegri pulsare, multo minus infirmum cogere, ut preces ore repetat, aliquando interrumpite suggerendi laborem, et tacite orate Dominum, aliquando cum familiaribus ad genua prouoluti misericordiam petite, quam nobis omnibus concedat Dominus per gratiam suam.

MINISTER
AEGROTANTIVM,

ad procurandam iisdem felicem
mortem,

AUCTORE

P. CAROLO SOLFI,

Clericorum regularium infirmis
ministrantium.

Ad Lectorem!

Ars bene moriendi tam ardua est, atque difficilis, ut eam si milies etiam inculcaueris, semper tamen ad discendum remaneat aliquid; quum ad sciendum bene mori longe plus desideretur, quam ad sciendum bene viuere. Ut quis nascatur, nullo fere opus est studio; ut autem bene moriatur, longe maximo, numquam est auditum, bis aliquem fuisse natum; bene vero, bis esse mortuum; ut de Lazaro, aliisque multis a morte resuscitatis scite obseruat S. Augustinus, „ut homo inquit, semel nasci, et bis mori disceret.“ Agitur scilicet de pugna cum daemone; cuius assaultus timendi quidem semper, sed potissimum ultimi illi, ac decretorii. Insideaberis calcaneo eius, dixit olim Deus ad serpentem, „idest fini eius, quia finem expectat diabolus,“ ut Tostatus interpretatur. Ipse Christus moriendo altum clamauit, „clamans voce magna,“ ob summum nempe horrorem, quo, ut plerique volunt, perculsus est ex aspectu daemonis, iam ante quidem ei in deserto comparentis, sed qui tunc „recessit ab eo usque ad tempus crucis,“ prouti exponit S. Ambrosius.

Haec itaque momenta facile, credo, me excusabunt, quod tale argumentum tractandum susceperim, de quo tot alii iam, et tam laudabiliter scripsere; scilicet summa necessitas coniuncta cum summa succurrendi difficultate non respuit multiplicis super hoc tractatus, libenterque admittit vnus, eiusdemque medicinae crebriorem repetitionem. Equidem tractatus hicce inops erit, atque nudus; erit tamen, ut mortem decebat, quae ceu omnium spoliatrix, nulla recepit ornamenta, ideoque nuda, et inanis pingitur.

Titulus porro, quem fronte gerit, Ministri aegrotantium, non tam est proprius Instituti mei, ut non conueniat

aliis etiám, qui vel ex officio, aut charitate pro salute moribundorum in angelico hoc ministerio laborant; proinde ad nos solos neque ego illum restringere, sed facere omnibus communem volui.

Duas in partes dispescitur integer tractatus, quarum in prima demonstratur Instituti excellentia tum ratione vocationis, tum vero obiecti, aliorumue requisitorum. Innuantur etiam monita quaedam, queis instructus Minister cum fructu hoc officium obire queat; adduntur quoque motiua quaedam, quibus ad felicem mortem praepáretur infirmus. Quodsi haec aut difficilia valde, aut nimium prolixa viderentur, erit utique in arbitrio prudentis Ministri, ea duntaxat feligere, quae tempore, loco, statui, et conditioni aegrotorum magis congruere existimauerit, eum plane in modum, quo medicus in multiplici pharmacorum varietate ea tantum adhibet, quae ad statum morbi aptiora, et magis idonea compererit.

Secunda autem pars circa praxim versatur assistendi moribundis, cum modo Sacramenta administrandi, et deuotis quibusdam orationibus, praecipue de passione Christi, Domini nostri, aliisque precibus tali occasione legi solitis, multum sane efficacibus in extrema illa necessitate.

Caeterum quum hic quasi perpetuo de doloribus agatur, angoribus, et angustiis moribundorum, quae certe nostram compassionem sibi vendicant; haud vane promittit sibi auctor fore, vt lectores ei etiam compatiantur, quorum singulis felicem vitam ita precatur, vt omnes Sancte moriendo, aeternum tandem DEO viuere possint.

MINISTER AEGROTANTIVM

PARS PRIMA,

CAPVT I.

De vocatione Ministri aegrotantium.

Hominis vita est ceu quaedam laboriosa nauigatio, qua versus Orientem immortalitatis vela expanduntur. In procelloso hoc transitu furunt venti tam violenti, fluctaque occurrunt adeo rapida; vt non allidi scopulis, aut in transuersum non agi, miraculi instar habeatur. Proinde vt in portum salutis aeternae semper directa sit prora nostra, magnopere egemus gubernatore. Itaque ne vnquam deessent nobis periti eiusmodi gubernatores, peramanter prouidit infinita Dei bonitas, quorum ductum secuti, possumus post superata prospere pericula, in tranquillo iam portu felices vela cum securitate contrahere. Hinc sine vlla plane interruptione saeculis omnibus federunt ad gubernacula nauiculae Petri viri quidam praeclari, qui licet discrepantes a se inuicem in consiliis, regendique forma. omnes tamen ad vnum, eundemque finem intenti, ceu magnanimi Navarchi vita huius aequor immensum sunt ingressi; quorum cohortationibus praelucente bono exemplo illustratis, obediens animae, eorum curae commissae,

tamquam merces quaedam pretiosae in paradisi nudinis explicandae secundo cursu enavigarunt. Quoniam vero infernus longinquo huic itineri semper quidem insidiatur, malitiosissime tamen, ut SS. Gregorius, et Isidorus aiunt, quum sui iamiam nos appropinquare videt; satis certe aestimari nequit magnitudo periculi, quod post felicem etiam navigationem imminet naufragandi in portu: tam horribiles nimirum circa finem insurgunt diabolicarum tentationum tempestates: tam alti tumultuantium passionum fluctus tumescunt; tam terribilis caeli irati turbines minantur desuper! Vnde placuit Diuinae Clementiae, ut posteaquam Ecclesiam suam variis Sacris ordinibus, velut totidem magnis nauibus instruxisset, quae in freto hoc periculoso viatores diuersis sanae doctrinae, bonique exempli viis secure deueherent; placuit, inquam, ut vltimis hisce annis paruam etiam cymbulam eidem adiceret, cuius esset proprium, nauigantes mortales in portum sempiternae quietis exponere, a quo tamen mox iam ingressuri post exantlatas etiam alias mundani maris molestias, a nouis tempestatibus furiosissime repelluntur. Hoc porro officium singulari quodam priuilegio ab Altissimo, qui omnia moderatur, Instituto meo religioso fuit reseruatam, quippe quod sub prouida directione Fundatoris (a) nostri S. Camilli de Lellis conatur illas animas in saluo ponere, quae a celeberrimis aliis religionibus, eximiisque viris, media inter pericula Zelo indefesso versus beatorum Patriam fuerunt conductae. Vocatio proculdubio excelssima ministerii huius nedum apostolici, sed angelici etiam, iuxta illud Euangelii: „Ego elegi vos, ut fructum afferatis, et fructus vester maneat.“ Si enim contingat, ut aeger feruidis assistentis hortatibus, precibusque ad poenitentiam adducatur, Deus vero flectatur ad misericordiam; en fructum huiusmodi laborum semper in tuto collocatum. Angelicum autem esse hoc ministerium, ipsimet Angeli diuersimode prodiderunt, dum aut sub specie hominum fores pulsantium, et ad infirmos Patres nostros inuitantium comparuerunt; aut deuotas quasdam personas sub habitu nostro cruce insignito ad felicem transitum praepararunt; aut denique Patribus nostris verba salutaria in aures infurrarunt, prout propriis oculis se vidisse testatur S. Philippus Neri. (b) Nempe boni hi Angeli hac ratione desiderauerint, Christi disci-

(a) Instituit is ordinem Clericorum Regularium aegrotis animam agentibus seruientium.

(b) Ita Processus Canonizationis S. Camilli de Lellis.

discipulos imitari, inque exercitio tam divinae charitatis crucem baiulare cum eo. „ Qui dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente; baiulare etenim crucem, et post Dominum ire, est compassionem proximo studio aeternae intentionis exhibere. S. Greg. Papa. homil: super Euang: Hinc non sine mysterio vsus crucem in habitu gestandi concessus est nobis a Summis Pontificibus; cum enim Patriarcha noster Camillus, ceu nouus aliquis Moyses electus a Deo fuisset, vt fidelium animas in hora mortis in terram promissionis vitae alterius traiceret; erat vtique consentaneum, tam ad propulsandos infernalis Pharaonis impetus, quam etiam aperiendum in agonis freto securum transitum, vt cruce armatus, velut quadam mystica virga compareret, „huius quippe signaculo, vti discurret S. Basilius, ab hostibus liberati, in rectum tramitem reuocamur.„ Arcana itaque Dei prouidentia factum est, vt nostri vestem portarent cruce signatam; vt haec contra infernum pro moribundorum favore pugnaturis aut esset indubium futurae victoriae praesagium; sicut olim milibus Arcadii imperatoris fuit, dum starent in acie cum Persis iamiam manus conferturi; maximopere enim, vt ait Origenes, timet infernus insigne hoc crucis inuictissimi Ducis nostri, qui fuit, „ triumphans in ligno crucis, aut ad aspectum illius tanquam salutaris cuiusdam signi infirmi salutem suam recuperarent; quemadmodum in deserto ad aspectum aenei serpentis resanabantur Israelitae; „ si enim, vt pie argumentatur S. Ambros: serm: 55. de cruce: si figuratum profuit, quantum prodesse credimus veritatem „? aut comparente triumphali hae cruce generosissimi Leonis Juda, pulsae fugataeque retrocederent in transitu agonizantium infernalium leonum cateruae; veluti quondam in Persia crucifixi aliquot leones, alios regionem infestantes, terrore suo procul abegerunt; vt enim ait S. Aug. signum crucis a nobis expellit exterminatorem: aut denique manifestum fieret, quantopere ministro aegrotantium ceu vero Christi discipulo crux conueniat, dicente eodem Christo: „ Qui mihi ministrat, me sequatur; et qui vult venire post me, tollat crucem suam, et sequatur me.„ Atque ideo, quum venerabilis Dei Seruus, Camillus de Lellis, vehementer esset afflictus ob multitudinem obsaculorum, quae nouellae religioni, suorumque finium laudabilium persecutioni pertinaciter obsistebant; ac propterea, dum diuinam opem imploraturus coram crucifixo feruentius oraret; hic manus suas miraculose a cruce reuulsit, seu vt illam daret pro glorioso

vexillo nouae huic militiae, in qua is aquirendis caelo animabus Vicarius Christi operam nauaret, quae teste ipsomet Christo non tam esset humana, quam diuina, „meum enim, inquit, non tuum est opus., Sicuti etiam Dionisius Areop: iam pridem dixerat: „Diuinorum omnium diuinissimum esse, cooperari in salutem animarum:„ seu vero a cruce manus reuulsit, vt promptiores, expeditioresque haberet illas, ad succurrendum illi in tam arduo operi; seu, vt, cum ignis charitatis neque accendatur, neque conseruetur absque duobus lignis S. crucis, velut pie obseruat S. Bern: religio nostra in altissima charitate fundata, quippe quae voto obstringitur exponendi se etiam praesentissimis mortis periculis, ad conseruandum diuini amoris igoem duo haec ligna pectori vicina perpetuo haberet: seu tandem vt vigilando diu, noctuque circa infirmos, lectus hic quietis temper iis praesto esset. Et certe si crux est ipsius charitatis currus triumphalis, haec iure illi debebatur, qui armatus charitate, pugnat contra mortem, „fortis enim, vt mors dilectio;„ vinces, triumphansque illam, his ergo aliisue similis ex considerationibus perspicue eruitur, vocationem cooperandi saluti animarum, per assistentiam moribundis in agone, esse angelicam, atque diuinam.

C A P V T II.

De obiecto Ministri aegrotantium.

Praecipuum obiectum Ministri aegrotantium est salus animarum, probe itaque considerandum, quanti valoris sit anima. Sive creationem, sive redemptionem illius spectemus, indubium euadit, quod commutationem iuxta effatum Christi, pro anima nemo dare, sed neque pretium illius statuere quispiam mortalium valeat; vt adeo recte dixerit S. Ambrosius lib. 7. in Lucam, „Deus operis sui idoneus aestimator est., Vis scire quanti opus suum aestimauerit Deus? audi S. Augustinum sermone CCXXIII. de tempore, „anima cara et amica Possessio Dei, cuius causa formatum est coelum, et extensum est mare, fundata est terra; propter quam sol oritur, et occumbit., Quare cum S. Gregorio Magno hom. 26. concludas velim, si magnae mercedis est, a morte eripere carnem quamquam morituram, quanti est meriti a morte liberare animam in coelesti Patria sine fine victuram., Si magnum existi-

mas, quae Regis sunt, illi vindicare, ecce anima habet signum Dei viui, factus est enim homo ad imaginem et similitudinem eius, sciscitare ex te cum Salvatore, „Cuius est imago haec?„ Redde ergo, quae sunt Caesaris, Caesari, et quae sunt Dei, Deo, „Quam praetiosa sit anima, si factori (ita inquit Eusebius Emisenus hom. 2. de Symb.) si factori forte non credis, interroga redemptorem: „Vis scire (ait S. Chriost. in psal. 48.) quantum sit pretium animarum, redempturus eas Unigenitus, non mundum dedit, non hominem, non terram, nec mare, sed suum pretiosum sanguinem, teste enim S. Petro epis. 1. c. 5. non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati. „Tam copioso ergo, sicut habet Eusebius modo laudatus, tam copioso, inquam, munere redemptio agitur, vt homo Deum valere videatur.„ Sane qui animam aestimare nescit, neque sanguinem Redemptoris nouit aestimare, cogita immensa debita, quibus Deo obstrictus es, lucrare animam, et hoc pretio solues, sponsores habes Spiritum Sanctum per Apostolum Iacobum dicentem: „qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitae suae saluabit animam eius a morte et operiet multitudinem peccatorum. „Haec si rite perpenderit, exclamabis cum S. Augustino, totam spem salutis nostrae esse Zelum Dei.

C A P V T III.

De dotibus Ministri aegrotantium.

Aristoteles in quolibet bono Consultore tres praecipue dotes desiderat: „Vt sit prudens, probus, et beneuolus;„ has eadem dicerem ego in Ministro aegrotantium magnopere necessarias, prudentiam nempe, probitatem, et charitatem. Per prudentiam autem intelligo hic praeter virtutem moralem, quae circa actiones versatur, quandam etiam Sacrarum literarum scientiam, quae discernendis, dijudicandisque tentationibus apta sit, atque sufficiens. Hac itaque largiori sensu accepta prudentia quamquam ex communi Doctorum quilibet Sacerdotum praeditus esse debet, peculiariter tamen aegrotantium minister, vt P. Rofsi e Societate IESV egregie ostendit in illa appendice, quam ad vitam Venerabilis Camilli, Fundatoris mei addidit: cum enim Instituti nostri pro-

prium sit, in fauorem moribundorum pugnare aduersus tartareas totius inferni copias, nequissima repellendo tela, quibus miserum infirmum confodere, aeternumque perdere rabie inplacabili conantur; nemo non videt, literas nobis maximopere esse necessarias; cum praesertim contingat saepius, vt etiam cum haereticis, ac infidelibus rem habeamus, ad quos conuincendos, et ab errorum pertinacia in viam veritatis reducendos, opus esse non mediocri scientia, clarissime patet. Sed et prophético oraculo ad scientiam hanc comparandam stimulamur, dicente Malachia: „Labia Sacerdotis custodient scientiam.“ Certe in angelico hoc ministerio diuinam assistentiam in vanum sibi promiserit, quisquis doctrina sufficienti se ad hoc idoneum reddere negligit: minae Domini audiantur per Oseam Prophetam: „Quia tu, inquit, scientiam repulisti, repellam ego te, ne Sacerdotio fungaris mihi.“ Atque hinc praecipiebatur in veteri testamento, vt Sacerdos veste indueretur, cui sonantia tintinnabula per circuitum limbi forent adnexa, quia, vt ait S. Greg: „Sacerdos sine praedicationis officio incedere non debet, imo Deus funestam ei interminatur mortem, qui absque praesidio congruae doctrinae munus Sacerdotale suscipere praesumpserit. „moriatur:„ iram enim Dei in se prouocat, vt rursus idem Doctor subiungit. Centoculus proinde, vt ita dicam, esse debet minister aegrotantium, vt probe nouerit, quid qualibet in occasione expediat; quae doctrina ad illuminandum intellectum aptior; quae ratio ad expugnandam cordis duritiam efficacior; quae fiducia ad vincendam pusillanimitatem accomodatior; qui terror ad frenandam praesumptionem fortior; quod exemplum ad excitandam somnolentiam opportunius; quod denique testimonium ad donandam perfidiam illustrius, considerando semper et locum, qui sit conuenientior, et tempus, quod sit fauorabilius, et modum dicendi, qui sit magis ad captum, et verba, quae sint penetrantiora, vt iterum praeclaudatus Doctor; inquit: „Pensare debet, quid loquatur, qui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, et quantum loquatur.“ Si enim ad morbum grauem, medicinam vero difficilem, accedat, vt etiam imperitus sit medicus; quid, amabo, misero infirmo tali in casu supererit sperandum? Neque mihi quis oggerat, S. Camillum, Fundatorem nostrum, magna hac doctrina non fuisse instructum, in lucrandis tamen animabus, tantopere excelluisse, vt post mortem visus fuerit amictus candida stola, variis stellis radiante, quae animas designabant, per eum coelo aquisitas: si enim non claruit Fun-

dator noster eminenti illa scientia, at eximia praeditus fuit morum probitate, quam esse dixi secundam dotem ministro aegrotantium necessariam, quae certe si adsit, affatim supplebit defectum altioris scientiae: „ ipsa quippe suggeret vobis omnia, dabit vobis os, et sapientiam, cui non poterunt resistere aduersarii vestri. „ Haec porro probitas, feruorque spiritus nascitur potissimum ex vita solitaria, meditatione, et oratione; quae quidem moribundis tam est proficua, atque utilis, vt S. Iacobus asserere haud dubitarit. „ Oratio fidei saluabit infirmum. „ Sed et a S. Dionis: oratio vinculum vocatur bonorum operum; a S. Hiero: clavis paradisi, et repagulum inferni; a S. Ioan: Chrys: radix, et fundamentum omnium virtutum; a S. Bern: clypeus salutis; a S. Aug: „ oranti subsidium, Deo sacrificium, diabolo flagellum. „

Hinc in vita Patrum (a) legitur. Julianum Apostatam in expeditione contra Persas, suum quemdam familiarem genium in Italiam misisse, sed qui decimo die post plenus confusionis ad eum reuersus fuerit, remorae suae assignans causam orationes Publii Monachi: „ Sustinui, inquit, per dies decem Publium monachum, si forte cessaret ab oratione. „

Tertia tandem dos ministro aegrotantium necessaria, est charitas, cui iuxta mentem S. Greg: Papae, omne onus fit leue, omnis acerbitas suavis, omnis amaritudo dulcis; neque animam hoc charitatis igne succensam vnquam aut obstaculis, aut difficultatibus, aut laboribus, aut incommodis, aut vigiliis, aut quibuscunque demum doloribus ab studio succurrendi proximo auocari, vel retardari posse; nam „ magistra bonorum omnium charitas ita exercet corda, et corroborat, vt nihil graue, nihil difficile existimet, sed fiat totum dulce, quod agitur; „ ab infirmo enim, cui ministrat, viuae fidei ope conuicit mentis oculos in Deum, qui certe pro immensa sua bonitate, pulchritudine, potentia, maiestate, dulcedine, liberalitate, et magnitudine infinito amore est dignus: vt adeo huius charitatis non obscurum symbolum fuerint mala illa punica, quae tintinnabulis doctrinae, et orationis per extremitates Sacerdotalium vestrum intermisceri a Deo iubebantur. „ Ad pedes tunicae per circuitum quasi mala punica facies, mixtis in medio tintinnabulis, et vestiatur ea Aaron in officio ministerii, vt audiat sonitus &c: et non moriatur. „ Exod. 28. Sed et facem illam

(a) Vitae Patrum a multis adscribuntur S. Hieronimo,

accensam, quam vna cum tuba, doctrinae, et orationis typo, sub vasis testaceis ad profligandos Madianitas militibus suis tradidit Ge- deon, hanc praefigurasse charitatem practice docuit S. Camillus, Fundator noster; quemadmodum enim illi ad tubarum clangorem, faciumque ardentium splendorem, collisis fictilibus fuderunt, fugaruntque hostes; ita hic antequam infernales Madianitas, moribundos arcta obsidione cingentes, in fugam coniceret; singulis noctibus surgendo ad orationem, precum suarum buccinam inflabat, et in assiduo infirmorum ministerio corpus suum, ceu vas quoddam fictile diffringendo, ostentabat pulchre lucentem in pectore charitatis facem. Rumpitur nempe testaceum vas corporis nostri, quando aut concubia nocte somnus illi interrumpitur, aut in caloribus sudat, et niuibus alget; aut in factoribus, abominandisque valerudinariorum foeditatibus, aegrotis ministrando patitur, et laborat; ast eodem tempore fax etiam charitatis splendidissime relucet. quae vt eo certius suum finem assequatur, qui est animarum salus, recusare haud debet, ad corporalia etiam aegroti obsequia se se demittere. Vnde et Fundator noster, vt animas lucraretur, talia etiam seruitia praestabat infirmis, quae propter abiectiorem, faedamque vilitatem, et infimae plebi horrore esse, atque abominationi consueverunt, quin imo plane in tenebricolas descendebat cavernas, inuestigando sollicita, siqui forte in illis quasi ante tempus misere sepul- ti iacerent, repertosque in apertam lucem efferebat, suppeditando adhuc spiritualibus optatissima quaeque subsidia. Nempe hanc virtutem insinuare voluit Christus in animos discipulorum, dum stupenda humilitate et pedes lauit eorum, et ad mensam illis ministravit, disertis verbis commendans eam: „Exemplum, inquit, dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, et vos faciatis.„ Atque hoc diuino exemplo animati potentes huius terrae principes non erubuerunt se se humiliare; viliissima ministeria, quae miseris homuncioni- bus praestabant, sibi maiori gloriae ducendo, quam omnem regalis solii maiestatem; gloriosam hoc pacto reddentes illam virtutem, quae antea a mundo vt abiecta existimabatur, cultores eius nihil praeter opprobria, et derisiones reportabant. Nunc tamen haec charitatis officia, quae a Patribus nostris viliioribus in ministeriis exhibentur, tantam in animis faciunt impressionem, vt haecenus et multi haereticorum in gremium S. Matris Ecclesiae redierint, et non pauci ex turcis, atque in infidelibus sacro fonte abluti, veram fidem amplexi fuerint.

CAPVT IV.

De monitis ad ministrum aegrotantium.

Quoniam Ministri aegrotantium finis, est animarum salus, ad consecutionem illius talibus, oportet, vtatur mediis, quae prae aliis efficaciora, magisque idonea visa fuerint. Porro aliqua horum necessaria sunt, vt susceptio Sacramentorum; alia tantum congrua, et ad finem multum expedientia, sicut officia charitatis, quae ad felicem transitum infirmo exhibentur. Interea praemittuntur quaedam monita, omnibus iis longe vtilissima, qui vocante Deo in angelico hoc ministerio versantur.

Primo itaque omnium, probe consideretur diuini huius negotii; quod est cooperari saluti animarum, grauitas; quod vt pro dignitate tractetur, multis cum Deo precibus agendum; omnia incommoda, molestiae, et labores cum alacritate sustinenda, prout Christus, et fideles eius serui fecerunt; quod vt obtineas, procurandus erit eximius quidam feruor spiritus, quemadmodum par est in exercitio tanti momenti, vnde pendet aeternitas.

Secundo. Det operam, vt quantum fieri potest, tempestiue ad infirmum accersatur, qui peragat suam sacramentalem confessionem, dum adhuc viribus mentis valens est, atque robustus; procul eliminando perniciosum illum abusum, quo a cognatis aliisque domesticis omnis mentio de necessaria ad mortem praeparatione stricte prohibetur, ne secus terreferet aeger; vnde saepius euenit, vt vel absque Sacramentis miser moriatur, vel tunc tantum vocentur Sacerdotes, quando iam locus disponendi eum, non est amplius. Proinde consultum foret, sub principio statim aegritudinis de conformitate voluntatis nostrae cum Deo prudenter differere, vt ita aegrotus iam praeuiae dispositus, cum minori perturbatione nuntium mortis audire possit, dum illa vicina est; id quod medici sollicito curare debent.

Tertio. Cum dexteritate inuestigandum erit in naturam, conditionem, et statum infirmi; cuius fuerit professionis? quibus moribus? suscepitne Sacramenta? teneaturne ad famae, aut rei alterius restitutionem? non foveat odium, aut inimicitiam contra aliquem? non alat domi suae personam, quae omnibus modis sit di-

mittenda? si horum aliquid sit, caute procuratur, vt seu ipse infirmus, seu domestici eius opportunum remedium absque cunctatione adhibeant.

Quarto. Accedens ad infirmum benigne eum salutet, aqua lustrali lectum adspargendo, et preces aliquas super eum cum affectu teneritudinis, et compassionis recitando. Verbis etiam consolationis vtatur, cum adhortatione, vt libenter ferat infirmitatem illam, quae a Deo ceu medico coelesti non est certe immissa, nisi ad animae salutem. Caueat nihilominus, vt sermo sit nimium prolixus, quippe qui taedium magis, quam leuamen infirmo generare consuevit. Si vero aeger statum morbi enarrare vellet, absque interruptione eum auscultet, nouam inde ansam capiendū, de rebus spiritus cum illo colloquendi; absit autem, vt infirmo salutis recuperandae spem certam faciat, sed neque conclamatum dixerit de eo; periculum duntaxat ostendat, cui omnes sumus obnoxii, ita tamen, ne terreatur aeger, et eo solum fine, vt ad exequenda salutaria consilia facilius inducatur. Quodsi periculum iam imminens foret, et infirmus non adhuc plene dispositus cognosceretur, sedulo curandum erit, vt proponantur ei Sacramenta, ceu remedia praesentissima, quibus, si animae expedierit, corporis etiam valetudo facile recuperari queat. Quis in omnibus semper diligenter attendenda erit personarum qualitas, vt cum doctis, et eruditis paucis agatur, (a) sed succose, et neruose, constanter fugiendo vanam ostentationem; vnde prae omnibus modestia, et humilitas effulgeat.

Quinto. Si infirmus nondum esset confessus, absque mora ad confessionem disponatur; vt eo celerius, si vtile fuerit, sanitatem corporis a Deo consequatur, pleraeq̄ enim omnes infirmitates originem ducunt a peccatis, vt Regi Aesae euenisse adfirmat S. Joan. Chrys: „ Veniunt, inquit, et morbi propter peccata, sicut in libris Regum quemdam vidimus propterea podagra laborasse. „ Excitetur ad eliciendos actus contritionis, proponendo illi, quam graue sit, offendere Deum, et cum eo viuere in inimicitia, qui omnipotentia sua dat nobis, vt existimamus, sapientia, vt intelligamus, bonitate, vt mereamur, patientia, vt perseueremus. Quodsi infirmus sermonem de Deo non admitteret, neque vllam contritionis

(a) Prudentes tamen huius saeculi non illico pro eruditis habeantur, quos constat saepe numero rerum spiritualium admodum esse rudes.

nis signum praeberet, causa huius sollicite indaganda erit; si forte hoc euenit ex impatientia mali, aut salutis desperatione, aut infesto odio inimici; quacunque demum ex ratione id contingat, de opportunis remediis diligenter cogitandum. Si vero delirium in causa foret, orandus est Deus, vt illuminet eum; ad se redeunti cuncta subministrantur, quae erunt necessaria; porro nequaquam propterea locus sinistris iudiciis pateat, quod infirmi grassante delirio talia interdum proloqui audiantur, quae non sint ad rem, foeda, obscaena, et contra omnem decentiam. Proinde vt huic etiam malo tempestiue occurratur, danda erit opera, sicut iam superius monui, vt confessio sub principio statim infirmitatis peragatur, potissimum, quando periculum subuersatur aut in delirium incidendi, aut vsum loquelae amittendi.

Sexto. Infirmus ad faciendam confessionem iam bene dispositus, si cupiat iuari a Confessario, iuuetur, proponendo ei interrogationes super punctis praecipue, quae statum, et conditionem illius propius contingunt. Si vero in confessione casus prodirent, qui restitutionem aut famae, aut rei alienae postulent, procuretur, quod possibile fuerit, vt illa ab ipsomet infirmo executioni mandetur; id quod experti Confessari prudentiae permittitur, sicut etiam publici scandali sublatio, inimicitiarum reconciliatio, aliaque horum similia: curando tamen semper, vt infirmus sincere promittat, se recuperata salute, melius posthac iuxta regulas christianas victurum; erit etiam exhortandus, vt rebus domesticis, aliisque negociis temporalibus tempestiue consulat, tum vt litibus hac ratione obuiam eatur, quae alias forte aduersus haeredes obmoueri possent, tum etiam, vt omne periculum bonae existimationis procul amoneatur; accedit, quod mundanis his curis solutus, animo pacationi, et maiori quiete animae saluti vacare queat. Quam diligentissime autem aduertatur, ne in omnibus istis vnquam ad particularia descendamus, aut rem talem suadeamus, quae in praeiudicium tertii redundare possit, a cunctis odiosis sollicite abstinendo. (a)

Septimo. Compositis bono ordine domesticis rebus, et Sacramentis rite susceptis, stimuletur aeger, vt deinceps vnice in negotium salutis aeternae incumbat, missas faciendo omnes alias cogitationes, quae mundum redolerent. Ad quem finem accersendi erunt ad aegrotum Sacerdotes, in tempore tamen, dum sensus adhuc

(a) Vide quae monuimus in pastoralis nostra.

huc vigent, nec viribus mentis est adhuc destitutus; alioquin protestationes illae, quae tali occasione fieri solent, et spirituales adhortationes omni prorsus fructu carerent, neque infirmum ad felicem transitum vlla ratione praepararent. Certe plerique quoad hoc finunt se a diabolo turpiter decipi, differentes vocare Sacerdotes eoque, donec iam pene conclamatum est de vita: qui tamen, si probe scirent, quanta sit vtilitatis Sacerdotum habere adstantiam, in iis mature accersendis profecto tam segnes non essent. Cuno Dominus de Malaurch, quadraginta annis vitae suae flagitiose exactis, cum post tres tantum pie consumptos annos in agonem venisset daemon ex ore obsessae cuiusdam faeminae factus est, quindecim suorum millia in damna eius solertissime quidem vigilare, sed qui nullum hastenus nocumentum ei intulerint, quod perpetuis clamoribus degenerum Clericorum (ita per ignominiam Patres nostros vocitabat) repulsi, nec prope aegroti lectum accedere potuerint, legantur hac de re memorabilia exempla complura in quarto, et quinto capite libri tertii de vita Fundatoris nostri.

Octauo. Antequam aeger vsum loquelae amittat, erit exhortandus, vt eleuando sese super omnes terrenos affectus, vnice ad caelum adspiret; se Deo commendat; totum se diuinae voluntati conformet; omnem dolorum acerbiteriam, ipsam mortem etiam amore illius libenter ferens, qui eum ad se hac via euocare cupiat, quique, cum summa sit bonitas, nihil prorsus mali de nobis statuere possit. Proinde in diuina eius misericordia confidat, inuocando beatissimam Virginem, Sanctos Angelos, reliquosque caelites: sed et in fide firmus stet, ac immobilis, eliciendo frequentes actus fidei, spei, et charitatis; contra tentationes enim diaboli praesentissimo remedio sunt, actus eiusmodi crebro ex animo repetiti, non est consultum de rigore iustitiae Dei, aut acerbitate poenarum inferni, vel de peccati grauitate multum sermonem miscere; sed potius in eo sit totus, vt veram illi confidentiam inspiret, auocando nihilominus eum ab omnibus iis, quae quoquo modo vanam gloriam excitare possent.

Nono. Danda est opera, vt e cubiculo infirmi cuncta remoueantur, quae mentem eius distrahere possent; puta, arma, imagines lasciuiae, aut etiam personae, quae occasio peccati aliquando fuerunt. Non quaeratur a vulneratis, a quo sit vulnus inflictum, neque qua ratione res successerit? et si quando talia interroganda

veni.

venient, procedatur caute, neque discursus moueantur de re familiarari, de litibus, vxore, liberis, aliisque similibus, sed in Sacro potius silentio orationi vacetur, aut piae lectioni.

Decimo. Diligenter inuestigandum erit, in quo aeger potissimum a diabolo tentetur; deprehendet certe doctos, proprii iudicii tenaces, Deique parum timentes plerumque pulsari tentationibus fidei; peccatores obduratos desperatione; impatientes blasphemia; spirituales vana gloria, et praesumptione; suspiciosos variis suspicionibus tam contra medicos, tam etiam eos, qui sunt illis a seruitio, plerumque etiam timore mortis immoderato; eos vero qui longa peccandi consuetudine laborant, noxia credulitate daemon sollet deludere, extenuando malum, quo premuntur, et spem recuperandae salutis quasi certam promittendo. Quapropter docti, ac literati ad crebro eliciendos fidei actus excitentur; peccatores dissoluti ad fiduciam humilem in misericordia Dei; spirituales ad profundam humilitatem, gratiarumque actionem pro susceptis a Deo tot, tantisque beneficiis; impatientes ad ferendam aequo animo infirmitatem; suspiciosi ad noscendas diabolicas fraudes, et dolos; consuetudinarii ad considerandam caducae vitae huius breuitatem, grauitatemque periculi, in quo omnes ii versantur, qui sese ad mortem in tempore non disponunt.

Vndecimo. Ab infirmo in agone iam constituto nequaquam recedatur; iuxta eum autem manendo, vnus, alterue pius affectus illi opportune suggeratur, potissimum vero afferantur salutare quaedam sententiae, (a) quae idoneae sint aut ad excitandum de peccatis dolorem, aut ad firmandum propositum Deum non amplius offendendi, aut ad roborandam spem in diuina misericordia, aut ad tolerandum patienter praesentem agonem, aut ad conciliandam in fide perseuerantiam, aut ad contemplandam beatorum gloriam, aut denique, et praecipue ad meditandam Passionem Christi, repetantur etiam saepius Sanctissima IESV, et Mariae nomina; aeger signo crucis, et aqua lustrali adspargatur saepius; reliquiae quoque Sanctorum applicentur, summe formidolosae daemonibus, vt adfirmat S. Joan: Chryso: legantur deuotae orationes, maxime, quae sunt compositae super passionem, et mortem redemptoris; candela benedicta, donec infirmus expirauerit, semper accensa te-

C

nea-

(a) Sententias breues esse oportet, ac vna affectum ciere debent, atque hunc in finem adiecimus quaedam in appendice I.

seatur; agonizans frequenter benedicatur; neque id a mulierculis fieri sinatur, quae non raro intrudentes sese, hoc officium sibi met vsurpant; Porro singulariter caeatur, vt haec omnia vtvv pia, et Sancta neque prolixo nimis sermone peragantur, neque adeo crebro repetantur, praepriis si aeger sit valde aggrauatus; alias facile posset euenire, vt ad impatientiam miser pronocetur; praefat proinde maioris temporis partem sacris precationibus impendere, iuxta illud Apostoli: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiae, et orent super eum.

Duodecimo. In tactibus manuum, nasi, aliarumque iam frigentium extremitatum valde caute procedendum erit; quum enim isti consueuerint adhiberi ad explorandum, an mors iam vicina adsit, possit illis maximopere aeger perturbari, si praefertim plene sibi conscius sit, integrisque viribus mentis adhuc valeat. Iam quod cibum, potum, aut motionem infirmi in agone constituti attinet, ab omnibus caute abstinendum erit; sub est enim periculum, vt per haec mors acceleretur.

Tertiodecimo. Interrogatus tempus, et horam, qua in firmus morietur, nihil certi circumstantibus respondeat, sed rem totam aut in dubio relinquat, aut silentio premat, cum enim hominis vita aequae, ac mors a Dei solum voluntate pendeat, temerarium vtique foret, diuinum hac in re velle agere, cum periculo propriae existimationis, si nempe aliter eueniat, quam diuinatum fuerit.

Quatuordecimo. Singulari studio curandum erit, vt dum aeger in extremis est, et iam cum morte luctatur; piis aliorum orationibus adiuuetur; quod vt abundantius obtineatur, e re quam maxime foret, aere campano signum pro agonizante dare; praeter preces etenim, quas hoc signo excitati fideles, pro moribundo deuote fundent, pro ipsis etiam bene valentibus eximia inde emolumenta promanarent. Quis namque ad tristem illum mortualis campanae sonitum e somno vitiorum non expergiscatur? aut si est in actuali peccandi occasione, totis artibus non contremisecat, dum se singulis momentis mortalem cogitat? hunc profecto in finem Deus interdum per miraculum etiam campanas tam pio vsui destinatas pulsari voluit. In vita S. Idae, Abbatissae a Ven. Beda descripta legitur, campanam eiusmodi per prodigium sonuisse, hocque sonitu moniales excitatas fuisse preces pro sorore in agone constituta.

Quintodecimo. Infirmo iam defuncto, non statim os claudatur, neque oculi, et facies velentur; hac quippe ratione mors posset accelerari, si necdum expirasset, prouti soepius iam contigit, vt ita miseri infirmi suffocarentur; aliquantisper proinde expectandum erit, donec psalmus Miserere, aut aliae orationes pro mortuo recitentur.

C A P V T V.

De horrore mortis, eiusque remediis.

Mors terribilium omnium terribilissimum, tribus potissimum nominibus omnibus quidem, sed praecipue peccatori horrorem incutere consuevit; scilicet ob amissionem mundi, bonorumque eius; ob separationem animae a corpore; et ob ferocissimos assultus infernalis tentatoris: „Mors peccatoris mala est in amissione mundi; peior in dissolutione carnis; pessima in tormentis inferni:„ et ideo ait S. Bernardus, „est illi horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriae magni Dei.„ Profecto ex hoc mundo emigrare, horribile est; ab amicitia tam arcta corporis diuelli, dolorosum; plenum terroris, et formidinis transire per ignitam regionem, nudumque, et solum constitui in conspectu Iudicis tam tremendi. Proinde aduersus tria haec horroris obiecta, opportuna remedia adhibenda erunt, quo miser moribundus minori, cum sensu fatalem hunc ictum excipiat, animaeque illius securius consulatur. Ad mitigandam itaque acerbiteratem ex amissione bonorum huius mundi, proponenda est eorum vanitas; sicut ex aduerso interminabilis felicitas coelestis Patriae, quae nos expectat: ad leniendum autem dolorem, qui ex infirmitate, et morte vicina nascitur, meditanda erit Christi passio, Sanctorumque eius, qui sine vlla comparatione longe grauiora perpessi, per haec aeternam adepti sunt gloriam; ad superandas porro diaboli tentationes plurimum proderunt actus istis contrarii, puta contra infidelitatem actus fidei, contra desperationem, actus spei, contra vanam gloriam actus humilitatis, et sic deinceps pro ratione tentationum diuersos, contrariosque virtutum actus eliciendo, de quibus mox differetur; et quidem primo

CAPVT VI.

Contra timorem mortis.

Vt infirmo hunc timorem adimamus, persuadendum est ei, mortem compagem corporis nostri dissoluendo, dissoluere simul, et rumpere repagula teterrimi illius carceris, ad quem, dum vivimus, misere ad vnum omnes condemnati sumus; hinc regium Pfaltem hanc sui liberationem indefinenter fuspirasse: „educ, inquit, de custodia animam meam;„ vt enim recte S. Ambro: „mors requies est corporis, animi autem vel libertas, vel absolutio. Ob oculos etiam ponatur illi, esse mortem velut portum quendam securum post periculosam nauigationem; esse velut metam laboriosae peregrinationis nostrae; esse finem, et terminum omnium miseriarum. Vnde merito S. Aug. „quid est, inquit, diu viuere, nisi diu torqueri? cui concinens moralis Philosophus: „veritatem intuenti, ait, omnis vita supplicium est,„ quum ergo sine miseris, et calamitatibus viuere non liceat, quid est, amabo, cessare viuere, quam cessare pati? reflectatur infirmus, omnibus, qui nascuntur, moriendum esse, neque aliter nos in hunc mundum fuisse introductos, quam sub hac inuiolabili lege; hic quippe hospitium duntaxat conceditur nobis, et non perenne domicilium; vitaeque huius vsura, sicut alicuius pecuniae datur hominibus, quin tamen tempus vsus illius certis praefiniatur limitibus; vt proinde sine ratione in querelas effundamur, quando ea repititur a nobis, dum illi placet, qui eam concessit; imo quandam ingratitude redolet, non esse contentum illo temporis spatio, quod gratis donatum fuit, beneficiumque Creatoris non agnoscere, qui vitam nostram tamdiu prorogarit, aliis etiam cedendus est locus, vt quid insatiabiles sumus? „Vndecunque voluerit Deus, vt exeat, hinc paratum te inueniat, ait S. Aug. domus ista tibi locata est, non donata, et non eam tali conditione accepisti, vt quasi tempora certa tibi sint; inquilinus es in terra, possessor eris in coelo;„ in quod tamen, nisi per mortem tamquam per ianuam nullus patet ingressus; et ideo Sancti illam tam ardentem desiderarunt, vt etiam per crudelissimas persecutiones obuiam ei eundem censerint; vt praeclare enim S. Bern: mors iusti vt praesentis est exitus vitae, ita introitus melioris.„ Et certe quis stupor, transitum ad

melioſorem vitam non inſpirare, ſiquidem in praefentia miſere viuatur? quodſi autem bene, et proſpere; numquid tamen mori melius non eſt, ne fors vitae huius proſperitas in tranſuerſum nos agat, ſicut iam multos alios egit? quot gemunt hodie damnati in inferno, qui ſi in iuuentute mortui fuiſſent, ſalvi forent? O quanto cum amore ciues beatæ illius Patriæ ad ſe nos inuitant! quam ardenti deſiderio maiores noſtri eo nos expectant! teſtem appello S. Ciprian: „Magnus, inquit ille, nos chiorum numerus illic expectat, parentum, fratrum, filiorum; frequens nos, vt copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura, et ad huc de noſtra ſalute ſollicita; ad horum complexum, et aſpectum venire, quanta illis, et nobis lætitia? amplectamur diem, qui aſſignat ſingulos domicilio ſuo, et laqueis ſecularibus exolutos Paradifo reſtituit, et regno coeleſti: „

Sed forte dubitamus, ne non Deus beatam illam vitam nobis largiatur; at quomodo? ſi eam nobis fideliter promiſit, liberalique hac promiſſione debitorem ſe noſtrum conſtituit? verum tamen vt hac immortalī vita potiamur, mortis tributum prius ſoluamus, oportet; quod cur tristes, et inuiti ſoluamus, poſtquam illud omnibus, et abſque vlla exceptione eſt pendendum? nonne enim hic mundus, „regio eſt morientium? vt bene S. Baſilius: ſi quo viuatur diutius, tanto timetur vehementius, vt quid moleſte ferre remotionem cauſæ timoris? „ non eſt timendum, quod nos liberat ab omni tremendo, docet Tertullus: Quodſi velimus, nolimus, moriendum ſemel eſt; cur non illud voluntate ſuſcipiamus, quod ineluctabili neceſſitate eſt faciendum? nonne mortis amaritudo hac ratione mirum quantum decreſceret? mors Chriſti quanto fuit acerbior, qui tamen ſe illi ſponte ſubiecit: „oblatus eſt, quia ipſe voluit? „ docere ſcilicet nos voluit, mortem ceu ſcalam eſſe in Paradifum, teſtante Apoſtolo: ſi compatimur, inquit, et conglorificabimur, deinde numquid Chriſtus, per voluntariam hanc mortem, noſtram minus formidabilem non reddidit nobis? quemadmodum cum iubilo canit Eccleſia: mortem noſtram moriendo deſtruxit: Proſecto hæc Chriſti mors tutatur nos in agone, cauſam noſtram agit, atque vt quantoſcius glorioſis beatorum dotibus coeleſti in Patria reſplendere valeamus, efficaciter procurat. Vt tamen hæc reapeſe conſequamur, hancque caducam vitam cum æterna, et immortalī commutemus, neceſſe eſt „ vitam hanc quaſi faenebrem pecuniam morti tradamus „

vti apposite S. Ambro. Sed inter omnes rationes obeundi mortem cum tranquillitate, praecipua sit: Deum ita velle, ad quem vt verum Dominum pertinet, nos ex hac vita euocare, non quando nobis placet, sed dum ipsi lubet; qui tamen pro suo in nos amore omnia cooperabuntur in bonum, si diligamus, audiatur ergo consilium, quod suggerit Sapiens: „ In tempore, inquit, infirmitatis ostende conuersationem meam., Eccl. 18. tunc enim vel maxime tempus est, virtutum specimina edendi.

C A P V T VII.

Contra horrorem mortis ob amissionem mundi,
bonorumque eius.

Necessitas imperpetuum valedicendi mundo; diuitis, honoribus, voluptatibusque eius nunquam amplius fruendi; omnes insuper amicos, consanguineos, et parentes amittendi: negari non potest, quin valde dura, ac sensibilis iis praesertim sit, qui dum bene valerent, his omnibus cor affigebant. Proinde ad hebetandum hunc doloris sensum proponenda est infirmo rerum terrenarum vanitas, quae instar hederæ Jonæ Prophetæ tum repente marcescentes arcescunt, cum iucundissime virere credebantur: potest etiam mundus apposite comparari alicui historico monumento, quod sanguineis lacrymis, et non atramento descriptum, dum funestissimos quosque euentus nobis ob oculos ponit, eadem opera luculenter ostendit, bona huius mundi non esse, nisi frontispicia ad fallendos oculos fabrefacta, vanaque ornamenta prospectivæ. Sed neque ob similem dixeris mundum superbo illi palatio, in quo olim filii Job opipare epulabantur; fuit nempe illud, vna, eademque hora et domus, et sepulchrum illis, vt obseruauit S. Ioan: Chrys: Porro Episcopus Drago petulcènti perduellis Absalonis mulo mundum assimilat, qui se se derepente nobis subducens, infelici arbore propriis capillis suspensos relinquit, et tribus lanceis crudeliter transverberatos: neque aliud designabat, quam hunc eundem mundum, mysteriosa illa Nabuccodonosoris statua, quae vt erat quatuor celebriorum Monarchiarum prophetica imago, ita vndique ferocissimis cingebatur belluis; in mundo enim quo maioribus diuitiis, hono-

honoribus, et voluptatibus affluimus, eo etiam periculis subiace-
 mus maioribus: Vere sunt flores! deliciae huius mundi, qui cito
 marcescunt, sunt tremulus, radiorum splendor, qui a prae-
 terfluente reuerberatur; sunt numbra fugax, quae unquam in eodem
 statu permanet: et diuitiae? nonne illae sunt fortunae inconstantis
 fallacia munera, quae immenso labore acquiruntur, anxio timore
 custodiuntur, et acerbo dolore amittuntur? quid sublimes honorum
 gradus? num quid sunt illi seu totidem altissima culmina, unde tam
 crebrae, tamque luctuosae ruinae? quid magis prostat indignantis
 fortunae horrendis fulminibus? aut quid perpetuis vicissitudinibus
 obnoxium magis? quid tandem honores? nonne sunt et illi fumus,
 et vapor, eo euanescentes celeris, quo adfurgunt sublimius?

Demonstrata itaque hoc modo rerum mundanarum vanitate,
 ostendatur infirmo, quae e contrario, et quanta Deus in caelo prae-
 pauerit diligentibus se; ibi nempe iusti exaltabuntur sine metu rui-
 nae, honorabuntur sine obtrectatione, semper in affluentia, semper
 ridentes, venusti, et decori semper: bona quippe coele-
 stia umbram etiam mali respiciunt, sunt pura, sunt aeterna, sunt im-
 mensa, nullis temporum durationibus obnoxia, o quam stupenda
 ibi rerum pulcherrimarum varietas! quam dulcisona resonabit can-
 tuum harmonia! - vt proinde vitae praesentis amatoribus iure ex-
 probret S. Bern: „Quousque tu, inquit, tantae gloriae praefers
 faenum, quod hodie est, et cras in clybanum mittitur? certe S. il-
 le Senecio Simeon, mortem ceu somnum quemdam suauem repu-
 tabat, cum diceret: „Nunc dimittis seruum tuum Domine in pa-
 ce.„ Probans scilicet, et contestans, vt subiungit Ciprianus, tunc
 esse seruis Dei pacem, tunc liberam, et tranquillam quietem, quan-
 do de istis mundi turbinibus extracti, sedis, et securitatis aeternae
 portum petunt.„ Imperator quoque Ludonicus, huius nominis se-
 cundus, Caroli Magni filius, cum morti esset vicinus, in coelum
 eleuatis oculis, gloriaeque coelestis felicitatem cum iucunditate con-
 templans, sereno, ridentique vultu in manus illius Domini spiritum
 reddidit, quem dum viueret, alte corde impressum semper gerebat.
 Thomas autem Morus, celebris ille in Anglia Cancellarius, cum ad
 mortem ignominiosam esset condemnatus, quod Regis sui Henrici
 octauis incestis nuptiis consentire recusaret; et ab vxore sua parui-
 litatus; dum audiret ab ea singultienti ore proponi, et reconcilia-
 tionem cum Regia Maestate, et restitutionem bonorum omnium,

et liberationem a carcere, infamia, ac morte, et denique recuperationem honorum, exaltationemque familiae cum faenore; dummodo Regis voluntatem suffragio suo vellet approbare: et quamdiu, aiebat, charissima coniux, putas nos hisce rebus frui posse? responsum vero: minimum per viginti annos: tum Morus: Et pro viginti annis, inquit, vis me felicem aeternitatem commutare, in qua semper anima mea est regnatura? Stulta mercatrix es Aloylia: Si ergo Thomas tam generose mortem contempnit, et mortem quidem ignominiosam; qui fieri potest, ut nobis hanc terram deserere, illiusque vanitatibus renunsiare durum videatur, qui sine vlla comparatione minus in hoc mundo possidemus? possibilene est, ut maioris faciamus liberos, facultates, miserisque recreationes nostras, quam Paradisum, animam, Deum? ipsi adeo Mauritaniae populi, ut ut immites adhuc, et barbari, intellecto ab euangelico praecone, qui primum illis in aperto campo veritates fidei annuntiabat, coelorum amplitudinem bonis fidelibus a Deo in aeterna tabernacula promitti; prae gaudio illico proficientes, festiueque tripudiantes mutuo sibi gratulabantur, exultabundi identidem repetentes. Si res ita se habet, valeat mundus, omnesque res, quae in eo sunt; quorsum in hac terra diuitius commorari? coelum, coelum petendum est nobis. Quis omnibus probe ponderatis, exuamus tandem omnem mundanum affectum, contemptaque rerum terrenarum vanitate, serio nos praeparemus ad obeundam felicem mortem. Moriatur anima mea morte iustorum;,, certe si illorum vestigia secuti, hoc fecerimus, de nobis quoque olim cum veritate dici poterit: Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius.

Equidem quod ad me attinet, non tam tristior me esse mortalem, quam gaudeam, me simul esse etiam immortalem; Deum quippe, aeternitatem, et animam aestimo longe plus, quam mundum aestimem, carnem, et momentum; ipsae adeo aerumnae, eo sunt mihi chariores, quo grauioribus accidunt; per illas enim doceor spernere vitam praesentem, et desiderare futuram.

Porro iis, qui pauperem post se relinquunt familiam, filias nondum dotatas, lites hucdum pendentes, negotiationes non adhuc terminatas, uxorem fraudibus, et dolis auarae consanguinitatis expositam, &c: iis, inquam, de Dei in omnes, et singulas creaturas suas prouidentia neruose discurrendum erit; si enim Deus etiam

irrationalium curam gerit, quanto maiorem nostri habebit, qui ad eius imaginem, et similitudinem sumus creati? pauperum certe maximam habet, utpote qui, teste Jacobo Apostolo, peculiariter sint a Deo electi. „Nonne elegit Deus pauperes?„ Factus est Dominus Refugium pauperi „ut regius etiam Psaltes adfirmat. Ob paupertatem itaque tantum abest, ut quis in extrema infirmitate debeat turbari, ut propterea potius salutem animae suae maiori cum fiducia sperare possit. „Pauper enim, ut loquitur S. Joan: Chrys: quanto in hac vita inferior est, tanto in futura bonis operibus abundabit.„ Deus ipse, ut palam faceret, quanto pere diligat paupertatem, pauperem elegit Matrem, natus pauper, vixit pauper, mortuus est pauper; adeo ut etiam quae ad sepulturam eius erant necessaria, aliorum pia liberalitate voluerit comparari, sicut sunt linteamina, aromata, sepulchrum: Nonne etiam in discipulos, et ad Apostolatam assumpsit miseros, egenosque pisces, tanti semper, et ubique faciens paupertatem, ut in commendationem illius memoranda haec verba pronuntiarit: „Qui non renunciat omnibus, quae possidet, non potest meus esse discipulus.

Si qui vero in flore aetatis ad agonem veniunt, illis in memoriam reuocandum est, Deum esse vitae, et necis Dominum; a cuius voluntate utraque ad amissim pendeat, iuxta illud Jobi: „Constituisti terminos eius, qui praeteriri non poterunt, quod autem in aetate iuuenili vitae filum velit abrumpere, hoc enim haud facere, nisi in bonum nostrum; facile enim posset contingere, ut viuendo diutius, tunc vno, aut altero inopinato casu vitam amittamus, quando haec absque iactura boni nominis, rei familiaris, plerumque aeternae etiam salutis amitti nequaquam posset: quod Deus futuri praescius, ut a nobis auerteret, hoc potius tempore, morti nos subiaccere sinit, iuxta illud Sapientis: „raptus est, ne malicia mutaret intellectum eius, quod Menander quoque affirmat: quem Deus amat, inquit, moritur iuuenis. Quodli forte reponeret infirmus: se seruientius Deo seruiturum fuisse, si diutius viuere licuisset: respondeatur: mundum diuersorio esse similem, vbi quo longius commoramur, eo maiora debita contrahimus. „Quanto vita est longior, tanto culpa est numerosior; quotidie crescunt mala, et subtrahuntur bona,„ ait S. Ber: Christus quoque in florenti aetate mortem pro nobis subire voluit, sicut eti-

am Sancti complures virentibus in annis de medio sublatis sunt. Diuinae proinde voluntati se plene conformet, vt hoc virtutis actu et paradisi gloriam mereatur, et poenam peccatis debitam ex parte saltem expungat.

C A P V T VIII.

De dolorum consolatione.

Mortis dolores esse amaros, horribiles, sensibus infestos, totique naturae contrarios, nemo nescit; spasmi neruorum, musculorum contusiones, conuulsio intestinorum, viscerum inflammatio, cordis palpitatio, crebra deliquia, singultus mortales, respirium difficile, halitus graues, fastidia violenta, extrema denique virium defectio sunt vitata illa mala, quibus mors miserum infirmum aggredi consuevit; haec tamen omnia vtvt dura, et acerba, non sunt eiusmodi, vt virtute patientiae leniri haud queant; hac itaque virtute velut forti quodam scuto munire se debet infirmus, cogitans omnibus hisce miseriis ex innata fragilitate se esse subiectum; lamenta enim, et questus, in quos ex impatientia prorumpimus, nedum mitigent dolorem, illum exasperant, „ Omnis indignatio, ait Seneca, in tormentum suum proficit; vnum est leuamentum malorum etiam ingentium, pati, et necessitatibus suis obsequi, „ facientes ergo ex necessitate virtutem, aequo animo feramus mala; immoderate enim de illis dolere, et conqueri non est, nisi voluntati Dei repugnare, qui vtique has aerumnas ideo nobis immitit, vt olim in coelo aeternum illas coronet. Patientia si non omnem doloris sensum adimit, certe illum diminuit, et addendo animae vires, tolerabiliorem facit; impatientia e contra exiguum etiam dolorem velut immanem imaginatur, sicque augendo mala, animum misere deiicit, ipsa profecto doloris magnitudo finem non procul abesse satis insinuat, dum sicut extrema gaudii luctus occupare solet, ita e contrario extrema dolorum gaudium excipere debeat; sint ergo dolores quantumlibet atfores, erunt breues sane, vt enim rursus Seneca: „ Nemo potest diu dolere, et valde, „ infirmitas palaestra est virtutum, et vitiorum excidium, vnde S. Bern: „ Bene pungeris, si compungeris; „ dolores autem, qui ex illa sentiuntur, sunt retia, quibus piscemur merita, sunt spongiae, quibus

quibus deſeamus delicta, ſunt nummi, quibus mercemur Paradifi Regna; dolores quippe aequo animo tolerati, velut magnes ferum, ita Deum ad nos attrahere conſueuerunt; vt enim praeclare Sapiens: Infirmiſtas grauis ſobriam facit animam,, dum ſcilicet inſlicta poena emandatur culpa; nam,, licet is, qui foris eſt noſter homo corrumpitur, tamen is, qui intus eſt, renouatur de die in diem,, vt docet S. Paul: morbi proinde nobis a Deo immittuntur tum vitae ante actae emendationem, tum etiam, vt magna exinde bona conſequamur, qualia ſunt, cognitio propriae imbecillitatis, detectio mundanae vanitatis, auulſio a rebus terrenis, reſpreſſio appetituum ſenſualium, recordatio denique, qua recolimus nos in hac terra eſſe peregrinos, et non ciues,, quocirca appoſite Saluianus: „ Mihi, ait, genus quoddam ſanitatiſ eſſe videtur, hominem interdum non eſſe ſanum,, ſi autem morbus tam eſſet grauis, vt omnem reſpuat medicinam, tum ſolandus eſt infirmus ſpe celerioris eliberationis ex hoc mortali carcere; certe ruinoſa domus corporis noſtri, ſi cogit nos inde exire, ſtimulat ſimul aliam quaerere, quae ſit aeterna,, nam virtus in infirmitate perficitur, et teſte Nazianzeno, „ anima morbo affecta, Deo propinqua.,

Porro perſuadeat ſibi aegrotus, dolores, quos in aegritudine patitur, ſimiles eſſe decumanis illis diluuii fluctibus, qui tantum abeſt, vt arcae animae ſuae vllum inferant nocumentum, vt potius, ſi aequo animo illos ferat, verſus coelum eleuent illam, procul remouendo ab ea omne periculum illidendi in ſyrtes, et ſcopulos mundani huius maris: equidem morbi, et dolores ſunt ſagittae vibratae ab arcu Dei, ſunt ſagittae tamen ſimiles illis, quae olim a Theodoſio Imperatore in amicos euibrabantur, aureae enim cum eſſent, tum eos locupletabant, quum ferire viderentur; ſunt etiam ignis, quo, vt aurum, purgetur electus; et lactucae amarae, quae poſſit paſchalis ſolemnitas celebrari; munera tandem, quae dilectis ſuis diſpenſat Deus; quoniam vero ſecundum Philoſophum amor,, eſt velle alicui bonum, eo, quod bonum ipſi,, oportet proſecto dicere, aerumnas, et calamitates, quibus a Deo dilecti adſiguntur, non eſſe, niſi partem eorum meliorem; alias hocce ſqueretur abſurdum, aut ignorare Deum, quid bene meritis dandum veniat, aut de induſtria dare, quod illis vergat in detrimentum, quam blaſphemiam Chriſtus proprio ore repellit a Deo, dum dicit: Beati, qui lugent. Pauper, quaero, obſeruetur,) quomodo

Deus tractaverit chariores suos, et honoratiores seruos, inter Apostolos Paulum, inter Pontifices Gregorium, inter Monarchas Ludovicum Regem Galliarum; nonne hi omnes flagellati sunt ab eo, in animo quidem taediis, in corpore infirmitatibus, in facultate variis infortuniis? amor quippe, quo Deus famulos dignatur, non finit eum considerare res, prout in se sunt bonae, sed prout sunt bonae intuitu eorum, qui amantur; cum proinde pro imensa sapientia sua, nouerit Deus, nihil illis vtilius esse posse eo, quop malum a nobis vocitatur, quis inficias eat, tribulationem, qua iusti visitantur, esse singulare Dei donum, adeoque, dum tribulantur, magnopere illis esse laetandum? hinc dicebat olim Job, et cum illo nos quoque dicere possumus: „Haec mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti, quem in locum obseruat Tertullianus, Jobum, quum omnia ei post probationem liberaliter a Deo restituerentur, non sustinuisse, vt filii quoque redderentur; „Sustinuit voluntariam orbitatem, ne sine aliqua patientia vinceret, nonne dum medicus recedit ob infirmo, neque vlla amplius ei praescribit medicamenta, conclamatum esse iudicamus, de talis infirmi salute? boues etiam, qui non amplius sudant sub iugo, sed in stabulis pingui pabulo otiosi saginantur, nonne ad macellum destinantur? certe e Purgatorio non itur ad infernum, sed in Paradisum, tamdiu bene semper sperandum de salute, donec a Deo caedimur, et flagellamur. „Intellige medicum esse Deum; inquit S. Aug: et tribulationem medicamentum esse ad salutem, non poenam ad damnationem. „Scalpellum Dei, quo nobis venam aperit, velut hasta Achillis, dum vna parte ferit, sanat altera; „Tam est nostrae salutis artifex, ait Procopius, vt vel plagas incutiens medeatur. „In mercatu Dei nemo felicius negociatur patiente, affert lacrimas et dolores; refert coronas, et dolores sed nempe destituimur lumine Sanctorum, quo si vel modicum illustraretur mens nostra, aliud profecto iudicium de infirmitatibus pronuntiaremus, neque de illis tamquam malis intollerabilibus conquereremur. P. Hilarius Cales, nostri Instituti religiosus, acerbissimis doloribus podagrae, calculi renum, et stomachi complures annos ad mortem vsque diuexatus, tum maxime praenimia laetitia gestiendo cantabat, quum multiplices illae aegritudines horrendum ingrauescebant: afferens cum iubilo cordis; se esse, et ambulare in via Sanctorum; per haec scilicet media vtvt

difficilia, et sensibus ingrata ad finem illum felicissimum perueni-
tur: si patientiam esse filiam iustitiae, recte dixere quidam, illam
Tertullianus, non immerito matrem facit misericordiae, neque
vllus aduocatus causam nostram apud Deum facundius perorat,
quam patientia, quae, teste Cypriano, nos Deo et commendat,
et seruat.

Proponatur tandem infirmo IESVS crucifixus ceu perfectissimum
quoddam patientiae speculum, attendite, et videte, si est dolor sicut do-
lor meus, Thren: 2. est illi pro molli lecto dura crux, pro pul-
illis spinæ, fel pro cibo, acerum pro potu; oculi lacrymis,
sputo, et sanguine pleni; aures contumeliis, comitiis, et blasphe-
miis oneratae; nares putrescentium cadauerum foetore infestatae;
corpus a capite ad calcem flagris dilaceratum, nerui, venae, mu-
sculi, ipsa ossa acutissimis doloribus discruciatæ, quin tamen sit
vllus, qui eum in tam atrocibus tormentis consoletur; ab amicis
deseritur, illuditur ab inimicis, negatur a discipulis, ab ipso Pa-
tre coelesti se derelinqui queritur. Mater quidem stat sub cruce
adfixa, quin tamen succurrere illi, aut solatio esse possit; vbi ta-
men IESVS Dominus erat, et Creator omnium, nos vero in
conspectu illius velut vilissimi terræ vermiculi; nihilominus dum
nos morimur, morimur inter amicos, qui nos solantur, ille vero
inter insultantes inimicos; nos in manibus eorum, qui sollicitam
nostri curam gerunt; ille destitutus ab omnibus; nobis, vt amis-
sam recuperemus valetudinem, pharmaca quaeque adhibentur; il-
li, vt crudelem suam sitim extinguat, ne quidem guttula frigidae
praebetur: qui tamen innocentur patiebatur, sine vlla causa prae-
ter omne ius, et fas, contra omnes leges; non sicut nos, qui
per peccata nostra, et haec, quae impraesentiarum patimur, pro-
meruimus, et his longe adhuc acerbiora; nihilominus IESVS, in
tam grauibus suis suppliciis tanquam ovis coram tondente obmu-
tescit, nemini indignatur; neque malum imprecatur, imo veni-
am pro inimicis orat, tot praebens heroicae patientiae exempla,
quot vulnera recipit in corpore, atque iniurias, „ Benigni Chri-
sti, benigna sunt omnia, vt pie meditatur Nazianzenus, in hoc
profecto speculum oculis fidei intuebantur olim generosi Martyres,
et inde facti fortiores, et tormentorum acerbiteratem, et mortis
horrores intrepido pectore sustinebant; si proinde et nos Sanctos
Martyres imitati, nostros cum diuini Redemptoris doloribus con-

tulerimus, leuamen simile experiemur, quale illi suis in certaminibus coelitus senserunt.

C A P V T IX.

De tentationibus, earumque remediis.

Diabolicas tentationes in agone longe esse vehementiores, Spiritus magistri vnanimi ore docent; hinc S. Isidorus: „Quem diabolus, inquit, in cursu praeteritae vitae non decipit, in nouissimis supplantare disponit;“, cui concinens S. Greg: ait: „Tanto diabolus grauiore tentatione ingerit, quanto magis peccatorem fini appropinquare conspicit; et quantum breuitate temporis angustiatur, tantum multiplicitate crudelitatis expanditur. Infernalis nempe hic veterator implet aliquando miserum moribundum mortali taedio, dum obiicit illi viae pericula, metaeque incertitudinem; aliquando autem inanem viuendi spem insidiosae suggerens, aut eum penitus a mortis salutari cogitatione abducit, aut certe illam tam molestant, tamque odiosam reddit, vt de altera vita ne curare quidem velit; rursus modo reuocat illi in mentem peccata commissa, eaque plus aequo exaggerando ad desperationem miserum praecipitare, conatur; modo extenuando grauissima quaeque, ac velut leuia, paruique momenti repraesentando, temerariam praesumptionem inducere tentat; torquet interdum infelicem memoria rem rerum, quas imperpetuum deserere cogitur; viuaciter depingendo illi voluptates, quibus nondum frui poterat; aut illatas iniurias, quas nondum vindicauerat; non raro etiam affligit pauperulam, excitando in animo illius varias cogationes, nunc de vxore ad secunda vota mox transitura, aut fraudibus, et dolis auararum cognationis aduersum illam struendis; nunc de amasia inuidis riuilibus cessura; nunc de filiis in potestatem Vltrici venturis; nunc denique de facultatibus tam magno labore, et sudoribus accumulatis, quae tamen pupillis; immaturis adhuc, et inconsideratis relictarum periculum subeunt. vt mille indignis modis dilapidentur, ac pessum dentur; exprobrat quoque non frequenter, quod tam crebris Dei vocationibus surdas aures praebuerit, inspirationes illius spreuerit, pia consilia contempserit; saepius etiam et confessiones redarguit quasi sine proposito emendationis peractas, et communi-

nes, tamquam absque vlla, aut plane exigua praeparatione, animoque deuotione frequentatas; terret interdum horribilibus spectris, aut citat ad tremendum tribunal Dei, cuius oculis nullo tegumento abscondi, cuius manibus nulla pecuniae vi subduci, et a cuius sagittis nullo vnquam Clypeo defendi possit: Elias Sanctus ille Abbas, qui ex centum et decem annis, quibus vixit, septuaginta in rigorissimae poenitentiae operibus consumpserat, ad finem suorum dierum perueniens, timore et tremore plenus dicebat: „Tria timeo, egressionem animae e corpore, seueritatem examinis, sententiam Iudicis: quae tria quanto maiori cum fundamento pertimescenda sunt peccatori? propterea Christus in Euangelio dicebat: „Erit tunc tribulatio magna;„ sicut etiam S. Joh: in sua Apocalipsi magnam illam appellat, ob magnitudinem nempe periculi, a quo ne ipsi quidem Sancti sunt immunes: „Hi sunt, inquit S: Vincentius Ferrerius, qui venerunt ex magna tribulatione, quae vtique est illorum mors, omnium terribilium terribilissimum: sed neque ipse incarnatus Datus, cum animam ageret a diabolicis hisce assaultibus liber fuit, adeo, vt S. Grego: exclamet: „Quam terribilis, quam rabidus sua in nobis opera requirens, in die nostri exitus princeps tenebrarum mundi veniet, si ad Deum in carne morientem venit!„

Inter grauiores porro tentationes, quibus moribundum ferocius adoriri consuevit diabolus, prima est tentatio impatientiae, subdole insinuans infirmo, malum, quod patitur, in vindictam, et perniciem eius a Deo fuisse inflictum; secunda, dum falso blanditur, aegritudinem haud esse mortiferam, nec proinde festinandum adhuc esse ad necessariam Sacramentorum susceptionem; tertia, fidei, excitando varia dubia circa veritates reuelatas; quarta praesumptionis de bonis operibus stolidam ingerens fiduciam, et ambitionem, quinta taedii, et doloris ob amissionem mundi, cognatorum, amicorum &c: sexta desperationis, quum multitudinem peccatorum obliiciens, illaque supra modum exaggerans, omnem spem veniae adimere nititur, diffidentiam qua nihil periculosus, de diuina misericordia in animo moribundi suscitando; contra tentationes taedii, et impatientiae in praecedentibus capitibus satis, superque differuimus; impraesentiarum proinde agendum duntaxat venit de remediis reliquarum; et, quidem primo

CAPVT X.

Contra desperationem.

Viuaciter proponatur infirmo infinita Dei bonitas, et misericordia, ostendendo illi, quae, et quanta pro homine fecerit, demonstretur etiam illi efficacia Passionis Christi, quae tantae est virtutis, ac meriti, ut non vnam, sed infinitas, si essent, animas ab aeterno interitu saluare possit; exprobrantem audiat S. Aug. quod tam parum, aut nihil in diuina misericordia confidat: „O homo, quicumque illam peccatorum multitudinem attendis, cur et Omnipotentiam coelestis Medici non attendis?“, ut adeo magna cum fiducia confugiendum sit ad hunc Medicum quantumlibet magno, ac scelerato peccatori; adesse enim illi efficacissima vitae remedia, quintamque, ut ita dicam, essentiam gratiarum, quibus omne malum facili negotio curare, illudque admirabili quadam metamorphosi in bonum vertere possit; qui etiam ex Pastoribus Prophetas, ex Publicanis Euangelistas, Apostolos ex persecutoribus facere nouit; quod si haec nondum adhuc sufficerent ad persuadendum, oculos fidei coniiciat infirmus in crucifixum, et moribundum latronem, in quo, ut pie considerat S. Ciprianus, „poenam mutauit in martyrium, sanguinem in baptismum.

Quid? mundum vniuersum repleuit Deus misericordiis suis; te duntaxat, o aeger, illis vacuum abire sinet? „Numquid est abbreviatus Spiritus Domini? (a) qui tantorum culpas hactenus misericorditer deleuit, tuas delere non poterit? (b) confortamini in Domino, et in potentia virtutis eius:“, cogita parumper, quae, et quanta pro te ad hanc usque diem fecerit Deus; creauit te ex nihilo, et creauit hominem, ut esses capax gratiae, et gloriae; prae multis aliis collocauit Te in Paradiso Catholicae Ecclesiae; vix natum per Sacramentum baptismi in militiam suam cooptauit; ad perpetuam tui custodiam suum angelum destinauit; quod periculis quotidie non te eripuit? quot fauoribus non cumulauit? quoties peramanter non inuitauit? quam autem per poenitentiam ad eum redires, quam celeriter non tantum condonauit peccata, sed suo insuper diuino corpore refecit, sanguineque pretiolo restaurauit? quam elementer etiam ex tot insidiis diaboli in tuam perniciem vnice in-

(a) Mich. 2. (b) Ephes. 6.

tenti te liberauit? quoties mors in infelici statu peccati Te op-
 primere potuisset, nisi is ineffabili misericordia longe eam a te fe-
 cisset? si ergo haec tam grandia beneficia tum praestitit tibi Deus,
 quum contra illum rebellis cum inimicis eius confoederatus esses,
 contemnendo ipsius consilia, Sanctamque legem pedibus nefarie con-
 culcando; putasne nunc ab illo te deserendum, ab illo, inquam,
 Deo, qui omnibus peccatoribus hic ad eum sincere conuersis glo-
 riosos triumphos ordinat in coelo? certe Deus noster tantopere sa-
 lutem hominum amat, vt quasi oblitus Maiestatis suae, omni poe-
 nitenti praeuenientibus suis gratiis obuiam eat, reconciliatosque
 gratia sanctificanti exornet, ac in sinum paternum tenero cum af-
 fectu recipiat: vt quid ergo de venia desperas? numquid hic ipse
 Deus, studio te saluandi, toties hactenus gratiosis promissis te in-
 uitauit, minis terruit, saniora consilia suggessit, bono aliorum e-
 xemplo docuit, Sacramentorumque salutarem efficaciam obtulit? num-
 quid audiisti repetita illius promissa, et quidem solemnem cum iura-
 mento firmata, se omni peccatori ex animo ingemiscienti, cuncta
 peccata extemplo remissurum, neque illorum recordaturum ampli-
 us? volet ergo perdere Deus fructum tot laborum, et sudorum? in
 irritum ergo cadent tot amorosa artificia, quibus nos in salutem
 capere voluit? in vanum ergo sparsit tam copiosum sanguinem? in-
 vtiliter instituit tot Sacramenta? quae et quanta paterni amoris in-
 dicia non exhibuit Deus, et Angelae Fuliginatensi, et Margarethae
 de Cortonensi, postquam per sinceram poenitentiam ad eum sunt
 conuersae, vt ante famosae fuissent meretrices? certe nullo pec-
 cato grauius offenditur Deus, quam peccato diffidentiae, vt ipse
 aliquando reuelauit S. Catharinae Senensi; et Aug. dicit, diffiden-
 tem de misericordia Dei sibi ipsi claudere portas salutis; „Cum
 enim, inquit, Deus velit misereri, quia bonus est, ipse contra se
 diuinae bonitatis ianuam claudit, qui Deum sibi misereri aut nolle,
 aut non posse credit., (a)

Audi, quaeso, et ausculta, quomodo Te Deus per Hesaiam
 alloquatur, et animos tibi faciat, (b) „noli timere, quia Te rede-
 mi, et vocaui Te nomine tuo, te, qui tam crebro, et tam atroci-
 ter eum offendisti; te, qui tam tarde, et in puncto mortis ad eum
 reuerteris; testatur enim per Ezechielem dicens: „iniquitas impii
 non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit; (c) nam, vt

E

sub-

(a) Serm. 8. de temp. (b) Hesaiac. 43. (c) Ezech. 23.

subiungit S. Leo „ nullas patitur veniae moras vera conuersio; tu ergo, qui nihil vnquam boni fecisti, Sanctas inspirationes toties contempnisti, Sacramentis perfide abusus es, tu, inquam, si modo confidas, et sinceris poenitentiae lacrymis ad eum recurras, mille illico benedictiones ab illo reportabis: ex animo tantum poeniteat Te peccasse, et sufficit; dic corde; peccaui Domine, et placasti eum; promitte emendationem, ac confitere, et veniam obtinuisti; eia ergo dicamus animose cum Bernardo, dum a daemone diffidentiae tentatione pulsamur „ Turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor, (a) in his velut sacris cauernis columbarum modo tuto collocabo nidum meum a facie mihi infernalis; sim licet miser, ac miserabilis, non cessabo tamen dicere ad Deum meum „ spes mea ab vberibus matris meae, in Te proiectus sum ab utero; „ quantum cunque magna fuerit calamitas mea, semper tamen maior erit infinita tua misericordia; „ quid est peccatum ad Dei misericordiam? quaerit Chrysostomus, et respondet „ aranea, quae vento flante nusquam comparet; „ speremus ergo in misericordia Dei, pro certo tenentes, spem in Deo positam nunquam confundere, (b) suauis Dominus vniuersis; et miserationes eius super omnia opera eius.

C A P V T XI.

Contra tentationem fidei.

Fides secundum doctrinam Angelici, est totius aedificii spiritualis fundamentum, neque aliam ob causam in Apocalypsi S. Joh: fundamenta coelestis Ierusalem strata esse dicuntur lapidibus pretiosis, diuersisque coloribus amaene variegatis, quam vt inde disceremus fidem omnium Christianarum virtutum esse radicem, et basim solidissimam; hanc eandem fidem, adfirmat S. Anastasius Sinaita, esse velut firmamentum in medio aquarum, quod aduersus omnes, diabolicarum tempestatum fluctus semper constans, immobileque permanet; vnde apposite Philo haebreus, animam sine fide comparat nauis, quae destituta gubernatore, et in tenebris oberrans, mille perniciosissimorum errorum ventis furiosissime abripitur; nimium proinde periculosa est tentatio, qua contra fidem
lex.

(a) Serm. 6, in can. (b) Rom. 5- Psa. 144.

sexcenta dubia mouendo, animum infirmi diabolus pulsatur, eoque magis vires nequitiæ suæ intendit, quo aegrotus doctior fuerit, ac perspicacior; efficax itaque remedium aduersum tentationes fidei, est, reicere illas, neque disceptationibus contra illas pugnare, credendo firmiter omne id, quod ab Ecclesia proponitur, etiamsi mens non capiat, in quo solo consistit meritum fidei, „Beati, qui non viderunt, et crediderunt,“ hæc certe tentatio talis est indolis, et naturæ, vt sicut per generosum contemptum cito euanescit, ita per altercationem maiores semper vires acquirat; atque hinc Marcianus Imperator piissimus, ad stabiliendam magis, magisque Concilii Chalcedonensis fidem, lege lata omnem publicam de fide disputationem seuerissimis paenis vetuit, inquit: Qui enim post veritatem repertam aliquid vterius discutit, mendacium quaerit, „Magna profecto insania est, ait Picus Mirandulanus, Euangelio non credere, cuius veritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolicæ resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, daemones confitentur,; vt proinde non inconcinne S. Joh: Chrys: fidem comparauerit curru Ezechielis quatuor rotis innixo; innititur enim et ipsa velut quatuor firmissimis rotis, veracitati Dei reuelantis, miraculorum patrationi, testimonio Martyrum, et euangelicæ prædicationi.

Certe vel ipsum Symboli Apostolorum initium: Credo in Deum: satis nos monet, diuina Mytheria simplici corde esse credenda, non autem curiose inuestiganda; quid nempe sit Deus? vnde sit? quomodo sine principio, et absque fine? quomodo a semetipso existens, ab alio independens, omnipotens, immensus, immutabilis, incomprehensibilis, in omni attributo infinitus? qui enim nimium intentis oculis fulgurantem solis sphaeram intueri præsumit, a copiosis eius splendoribus nil præter caecitatem in premium temerariæ præsumptionis reportat; itaque „qui credit in Deum, Deum discutere non præsumat, inquit S. Petrus Chrysologus; omnis curiositas in rebus diuinis est instar vulneris, quod eo maiorem parit pruritus, quo fricatur fortius; labyrintho etiam est perfimilis, per cuius caecas, tortuosasque ambages quo diutius humanum ingenium oberrat, eo difficiliorem inuenit exitum; hoc luctuosa experientia didicit vir ille, caetera doctus, vitaeque exemplaris, qui, vt refert Cardinalis Bellarminus, interrogatus a daemone circa quaedam fidei nostræ mytheria, quia voluit ostentare scientiam, et eruditionem suam, tantis derepente illaqueatus est

erroribus, et tam arcte, vt illis etiam immortalis fuerit; a morte postea comparens cuidam amicorum flebili voce dixit, se aeternum esse damnatum, quod nimis temerarie de mysteriis fidei cum diabolo disputare praesumpserit; prudentius sane se gessit, tutiorique incessit via alter aliquis, qui in puncto mortis itidem quaesitus ab infernali inimico, quid crederet? reposuit, id se totum credere quod Sancta Romana Ecclesia; vrgenteque aduersario, ac rursus quaerente; quid Sancta Ecclesia crederet? subiunxit, id totum, quod ipse: hocque modo felicissime elusit omnes thecnas sagacissimi tentatoris.

Quando proinde diabolus varia dubia circa fidem nobis dolose suggerit, nequaquam disputandum est cum illo, neque vel modico tempore illis inhaerendum; sed fide firmiter resistendum, eaque velut quodam ense omnes fraudum diabolicarum nodi obtruncandi; non pigeat sequi nobilissima exempla doctissimorum iuxta, ac pientissimorum Patrum, vt sunt Gregorii, Hieronimi, Ambrosii, Augustini, Hilarii, Cypriani, Nazianzeni, Chryostomi, Basilii, alique complures, qui praefixis scientiae suae certis limitibus, humiles adorauerunt oracula fidei; et uero si pro defensione orthodoxae fidei, vitam, et sanguinem tam generose profuderunt tot, et tanti Heroes ex omni aetate, sexu, gradu, et conditione, qui diuitiis, nobilitate, scientia, ac sapientia praepriis conspicui, acerbissima quaeque tormenta in testimonium fidei hilari mente pertulerunt; decebit profecto, vt nos quoque ad conseruandam illibate hanc eandem fidem totis viribus incumbamus, identidem repetentes illud ex Euangelio: „credo Domine, adiua incredulitatem meam.“ Ad profligandam porro magis, magisque omnem in rebus fidei curiositatem, quid, amabo, illud: „Posuit tenebras latibulum suum,“ aliud nobis indicat, quam supra vires, creati intellectus positam esse diuinae Maiestatis exactam cognitionem? quid illud: Deum incumbere alis Cherubinarum? nisi eum superiorem esse omni etiam sublimissima cogitatione mentis creatae? quid liber ille in Apocalypsi septem sigillis munitus? nisi creatae intelligentiae impossibile esse, vt immensum illud diuinitatis volumen aperiat, profundaque illius arcana scrutetur? quid denique descensus ille Dei in terram densas inter nebulas, et caliginem, sicut ipse olim ad Moysen dixit: „Veniam ad Te in caligine nubis?“, nisi vt intelligeremus humanum intellectum velut cimmeriis tenebris innolui, quando Deum curiosius inue-

inuestigare instituit? Deus nempe est instar lucis, aciem oculorum eo perstringentis acrius, quo fixius aspicitur; est instar aquae eo elabentis celerius, quo comprimitur arctius; est instar umbrae, quam quanto insequeris vehementius, tanto etiam a Te fugit velocius.

Sed et Seraphim incomprehensibilem esse Dei naturam exemplo suo demonstrant, quum duabus alis modeste velata facie, aliis duabus reuerenter circum Thronum diuinae Maestatis volitant; neque etiam aliam ob causam Deus ipse in sole posuisse tabernaculum suum dicitur; sicut enim potest quidem homo aliqua ratione cognoscere et magnitudinem globi solaris, et celeritatem motus illius, et claritatem luminis, et efficaciam influxus, quin tamen ideo permissum ei sit, ob copiam exuberantis splendoris absque periculo oculorum fixius in eum intueri; ita, et non ab simili modo res se habet Dei respectu; humano intellectu aliquantulum capi potest, comprehendere vero nequaquam; ideo etiam Moyse, ut saltem umbram Diuinitatis cerneret in rubo illo ardenti, extra confinia quasi humanitatis procedendum fuit, ut acute obseruat S. Joh: Chrys: „ Transiens, inquit, videbo visionem hanc magnam; nam ut Deum videret, processione quadam virtutis ad altiora processit; imo, ut Rupertus Abbas non minori cum acumine aduertit; hunc in finem plane iussus est exuere calceamenta, symbolum mortalitatis, ut omni careret mortalitatis indicio.

Ob hanc itaque causam Gilbertus Monachus, narrante Petro Cluniacensi, dum in articulo mortis tentatione contra fidem percelleretur, ut superaret illam, „ resumpto spiritu, et apertis oculis acclamare caepit professionem fidei: quicumque vult saluus esse, teneat Chatholicam fidem, &c: Sanctus quoque Johannes Columbanus, ut in extremis positus tutior foret a periculoso hoc diaboli assultu, emissa solemnique fidei, iussit illam in publicas referri tabulas, authentico fidei suae testimonio hoc pacto vnicuique relicto. S. Joannes Gualbertus autem ad retundendos coram tribunali Dei omnes aduersarii ictus nullum scutum fortius, existimabat Catholica fide, quare moriturus voluit sepeliri vna cum charta, cui professionem fidei inscripserat: „ sine qua nemo potest placere Deo. „ Scilicet illuminati hi serui Dei, probe intelligebant, non esse aliud salutis nostrae fundamentum, quam fidem, considerando illam velut alteram columnam Israelis, quae dum nos a

furiosis affultibus infernalis Pharaonis tutatur, ducit etiam feliciter per mare rubrum periculosi agonis in promissam Paradisi terram, columna nubis per diem, et columna ignis per noctem coram populo.

C A P V T XII.

Contra praesumptionem, aut vanam gloriam.

Amor existimationis propriae tam est innatus homini, ut ad perdendum illum nulla forte alia re vehementius abutatur diabolus, tantoque tentatio haec vrget fortius, quanto se se insinuat suavius; hinc dum Christum etiam in solitudine aggredetur, hanc velut nervosiores secundo loco reservavit, ut optime animadvertit S. Ciprianus, idcirco exclamans: „O execrabilis diaboli malitia! putabat malignus, quem gula non vicerat, vanagloria superari: si filius Dei es, inquit, mitte te deorsum, ob hanc certe iucundam suavitatem, qua tentatio vanae gloriae animis illabitur, incautisque lethalia infligit vulnera, S. Basilius vocat illam „dulcem spiritualium opum expoliatricem; iucundum animarum nostrarum hostem;“, S. Bernardus autem monet: „time sagittam, leuiter volat, leuiter penetrat, sed non leue infligit vulnus, cito interficit, nimirum sagitta haec vana gloria est.„ Porro licet vitium hoc viris dumtaxat illustrioribus videatur esse proprium, est nihilominus commune omnibus, tanta est astucia diaboli hoc vitium promiscue insinuantis, praesertim illa vitima hora, qua omnes versipellis ingenii sui nervos, quantum maxima potest, intendere consuevit, ut quibus desperatione non potuit, praesumptione nocere queat.

Inuigilandum proinde summopere est, et si in moribundo vel minimum vanae gloriae indicium obseruetur, opportuna remedia tempestive applicanda; cuiusmodi sunt, ut cognoscat aeger, omne bonum a Deo, tanquam a fonte vnico promanare, adeoque illi tribuendam omnem laudem, et gloriam; sine cuius auxilio nos tam esse debiles, ut nihil profus facere queamus, quod mereatur aliquid, prout ipse Saluator apud Euangelistam Johan: c. 15. testatur: „sine me nihil potestis facere; ipsos Sanctos heroicorum operum patratores tam fuisse humiles, ut omnia in Deum, ceu totius boni

authorem sincere retulerint; Moyses etiam, vtvt Vicarius Dei constitutus, et omnipotentiam Eius quasi ad nutum habet, tam profunda tamen humilitate praeditus erat, vt dum radianti facie supra humanam conditionem fulgeret, ipse suam expauerit gloriam, vt fidem facit S. Ambrosius: „In se mente humilis, suam expauit gloriam; vt adeo tot inter gloriosissima prodigia, quibus totam Aegyptum in admirationem sui rapuerat, ne minimum quidem vanae complacentiae indicium de se vnquam dederit., Ab exemplis Sanctorum, qui omnes humillime de seipsis senserunt, transeat ad propriam sui cognitionem iuxta illud Socratis: Nosce teipsum, haec certe suimetipsius cognitio facile deteget, nihil nos habere, vnde gloriari possimus, bene vero multa, vnde confundi, humiliarique debeamus; nam, prouti recte S. Greg: „omnis humana iustitia iniustitia esse conuincitur, si distincte iudicetur, si enim remota pietate discutimur, opus nostrum poena dignum est, quod remunerari praemiis praestolamur, reflectamus igitur parumper oculos in nosmetipsos, et cum horrore deprehendemus ibi latentem abyssum miseriarum, defectuum, peccatorum, cogitatione, verbo, et opere peccatorum. Ac re quidem vera, quid est sane homo? audiamus prius sensa hominum, fidei lumine carentium; Pindarus dicit: „Homo est somnium vmbrae; Plinius: homo est lucerna in vno posita;,, Herodotus: „homo calamitosa res est;,, Aristoteles: „homo est imbecillitatis exemplum, temporis spoliium, fortunae lusus, inconstantiae imago, inuidiae, et calamitatis sentina, reliquum vero pituita, et bilis;,, quod si tam abiecte senserunt de homine Ethnici duce solo naturae lumine, quid, quaeso, dicent viri a Deo illustrati? Job „Putredini, inquit, dixi: Pater meus es; et mater mea, et soror mea vermibus;,, Abraham, loquar ad Dominum, cum sim puluis, et cinis;,, Iacobus Apostolus: „vapor est ad modicum parens: David Propheta modo „veruntamen vniuersa vanitas omnis homo viuens, modo „substantia mea tamquam nihilum ante Te;,, modo „ad nihilum redactus sum, et nesciui;,, Paulus denique „si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit., Vnde ergo, et quam potissimum ob praerogatiuam nostram gloriari vnquam poterimus? fortassis ob animam mente, et ratione praeditam? sed numquid illa est ineptiarum officina, nugarum receptaculum, melancholiae sedes, quae fumis nigrescit, vmbri obfuscatur, spebus abripitur, suspicionibus venenatur, cogitationibus prauis opprimitur, passionibus foede discerpitur? fortasse inue-

inueterata odia, amores, timores iracundia, alique vitiosi affectus, quibus miserum in modum dilaniamur, haec ergo fortasse idoneam superbiendi materiem nobis suppeditabunt? appage nugas; verbis stemus Augustini, qui alloquens animam ait: „Audi anima, qualis sis in hoc mortali corpore, onerata peccatis, irretita vitiis, capta illicebri, affixa membris, confixa curis, distenta negociis, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, suspicionibus inquieta, sollicitudinibus anxia.„

Procedamus porro, et ad maiorem nostri confusionem quaeramus, vtrum sine adiutorio Dei aliquid boni a nobismetipsis producere possimus? vtrum salutem consequi absque singulari illius gratia? si non: qui ergo in tanta virium imbecillitate altum sapimus, superbimus, vane in nobis complacemus? numquid tam crebrae tentationes, quae vndique nos impugnant; occasiones tam periculosae, quae singulis fere horis in peccata nos alliciunt, numquid haec securos salutis aeternae nos faciunt? „vnde nobis securitas ista maledicta?„ indignabundus clamat S. Bernardus: timent, et tremunt Pauli, Bernardi, Hilariones, Hieronimi, Arcopagitae; et nos, qui tam longe ab illorum sanctitate absumus, imo, qui vitiis tantopere dediti sumus, in vtramque aurem securi dormiemus? respondeamus, quaeso, interrogationi S. Bernardi: „Quis potest dicere, ego de electis sum, ego de praedestinitis ad vitam, conclamante scriptura: Nescit homo, si sit dignus amore, an odio?

Numquid animos nobis addit labendi facilitas, et resurgendi difficultas, cum tanto rerum terrenarum amore, coelestium autem fastidio coniuncta? sed demus, frequentari a nobis Sacramenta, Diuinorum mysteriorum contemplationi quotidie nos vacare; abominari peccata, merita accumulare meritis, vna nihilominus passio, quae in animo vehementius tumultuetur, vna inordinata affectio, quae in rem vetitam maiori impetu abripiat; vna viuacior apprehensio irrogatae iniuriae, vna denique male agendi inexpectata occasio nonne nos de virtutis fastigio delicere, facileque in barathrum praecipitare potest? quot viri hactenus longaeuis meritis onusti per vnam prauam animi libidinem possessione paradisi aeternum exciderunt? decantata sunt funesta exempla Origenum, Tertullianorum, Apollinarium, Salomonum; S. Ludouicus Bertrandus, religiosae virtutis speculum, cum quadam vice in profundam tristitiam delapsus, cur tantopere maereret, interrogaretur, respondit: quomodo

non fleam, cum non certo sciam: an aeternae salutis compos sim futurus? nos autem miseri peccatores, mille licet culpis, et flagitiis faede contaminati, praesumere audebimus, vaneque gloriari? sed qua de re, amabo? forte propter nihilum, quod sumus? aut si nihilo plus aliquid sumus, forte propter pulverem, putredinem, et corruptionem, cui in momenta subiaccemus? de his ergo nos impudenter gloriari volumus, cum ex aduerso Sancti, teste S. Prospero, quanto in mandatis Dei proficiunt, tanto maiores habeant causas formidinis et tremoris;,, timent enim vt subiungit S. Leo, ,, Ne ipsis operibus pictatis elati, deserantur ope gratiae, et remaneant in infirmitate naturae;,, S. Catharina Senensis in mortis articulo ad vanam gloriam a daemone stimulata, iam languida quidem viribus, sed spiritu humilitatis robusta, prompte reposuit: quid? vana gloria? absit; soli Deo honor, et gloria.

Sumamus itaque exemplum a Sanctis, adscribentes Deo cuncta bona, quae vnquam operati sumus; amplectamur doctrinam Christi, qui omnibus clamat: ,,discite a me, quia mitis sum, et humilis corde;,, si feceritis omnia, quae praecepi vobis, dicite, quia serui inuiles sumus,,, fecistine omnia, quae praecepta sunt? et audes cogitare, te aliquid esse, sed et bene cordi imprimamus tria illa Hugonis de S. Victore: ,,quid fuisti? quid es? quid eris? Perfecto si merita nostra remoto Deo, considerentur, illis, praeter mille infernos nihil aliud promeriti sumus; vt enim opera nostra vitae aeternae meritoria euadant, gratia, et auxilio Dei est opus; testante S. Paulo, sufficientiam nostram ex Deo esse, per passionem et mortem IESV Christi, quae infiniti est meriti, si tamen lubet in aliqua re gloriari, ,,gloriamur in cruce Domini nostri IESV Christi, in quo est salus, vita, et resurrectio nostra, per quem saluati, et liberati sumus, repetendo semper cum Apostolo: soli Deo honor, et gloria in secula seculorum. Amen.

C A P V T XIII.

Contra odium inimicorum.

Passio irae indita nobis a natura, res est tam fera, et violenta, vt adempto saepius vsu rationis, nos velut in totidem vespas conuertat, vitam, quam vindictam ponere paratiores; vt adeo

nulla res difficilior sit, quam bene velle ei, qui tibi male fecerit; sicuti enim Diuus obseruat Bernardus: „diligere inimicos, magis diuinum est, quam humanum,; profecto iniurias non vlcisci, est quasi obliuisci, se esse hominem; iniuriam vero nec recordari amplius, quid est, nisi humanae naturae quasi supergredi limites? suadeatur nihilominus infirmo; diuinum hoc praeceptum, vtvt reuera arduum, esse tamen nequaquam impossibile; „grande praeceptum, aiebat S. Aug. sed grande praemium., Et uero quis inficietur furentem hanc passionem posse superari ob momenta aeterna, cum toties superari cernatur momentis, et rationibus temporaneis, vt puta cum nobis potentior est aduersarius; aut timeamus, ne grauiora inde mala nobis accersamus, aut etiam propter vanam gloriam; sicuti facere tot gentiles, qui vnica duntaxat ratione duce, ad aeternam Christianorum confusionem, gloriae sibi duxerunt, inimicis iniurias dimittere; neruose hoc loco S. Joh: Chrys: „Gentilium filii, inquit, in hoc plerumque philosophati sunt, et tu cum tali spe migraturus et retraheris, et torpes? „quoties etiam vsuuenit, vt mandato conspicui alicuius Domini iras abire sinamus? quod ergo in gratiam priuati cuiusdam Domini facimus, hoc in reuerentiam Domini dominantium, Creatoris, Redemptoris, Conseruatoris, et Supremi Iudicis nostri facere recusabimus? plus ergo nos poterit seruus, quam possit Dominus? ipsae adeo insensatae creaturae obediunt Deo; et tu natus, educatus, enutritus in gremio Christianismi obedire detrectabis? quis vnquam ex totius mundi aduersariis in potentia cum Deo conferri potest? saltem ergo timore illius, qui grauiora quam omnes inimici tui sine comparatione mala tibi infligere potest, ac certo infliget nisi dimiseris proximo tuo, praeceptum de dilectione inimicorum non adimplebis? vt commoda temporalia, fauoresque humanos consequaris, iracundiae tuae saepe fraenos iniicis; vt autem aeternam animae tuae salutem in tuto colloces, inimico non ignosces? quae dementia, quaeso, ob vnumanimi motum indignationem Omnipotentis incurrere velle; in periculumque damnationis sese conlicere? qua fronte veniam a Deo sperare poterimus, si nos tam implacabiles erga inimicos nostros sumus? quomodo confidimus nos liberari posse a carcere, in quem ob peccata coniciendi sumus, si conseruum nostrum ob longe leuiora debita tantopere persequimur? illud autem: „dimitte nobis debita

nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris,, quo animo, si iniuriarum non obliuiscamur, ad Deum dicere poterimus? nonne hoc tantundem est, ac si diceremus: Domine, quandoquidem ego illatam iniuriam non remitto, neque amplius eum amici loco habeo, sed a facie mea repello, ita ut nihil prorsus de rebus illius scire velim: oro Te, atque obsecro: ut Tu quoque mecum ita agas, offensas non dimittas, amicitia, tua excludas, a facie repellas, rerumque mearum nulla cura tangaris? et si Deus tergum nobis obuenerit, si deseruerit, si nostri amplius sollicitus non sit; nonne actum erit de nobis, nonne conclamatum? idcirco etiam S: Petrus Chryfologus: „Qui sic petit, inquit, et debita non relaxat, ipse se etiam per quod orat, accusat:„ Aug. autem clarius: „qui vult dicere efficaciter, dimitte nobis, oportet dicat veraciter, sicut et nos dimittimus; si hoc, quod est posterius aut non dicit, aut fallaciter dicit, illud, quod prius est, inaniter dicit.„

Hac ergo via incedendum nobis est, si tamen saluari volumus; donec enim nos firmi, et obstinati perstiterimus in odio inimici, nec Deus nobis indulgebit vnquam peccata nostra; „qui haec implere noluerit, ait S. Eligius, ipse sibi ianuam diuinae misericordiae claudit,, certe neque orationes nostrae, neque bona opera, nec quicumque virtutum actus ad vitam aeternam valent aliquid, nisi charitate informentur, ut enim ait S. Leo: „Nude sunt omnes sine charitate virtutes; hoc ergo diuinae charitatis insigni monetae operum nostrorum niteant, oportet, ut suum in coelo valorem obtineant; absque charitate nec ipsum adeo martyrium quidquam prodest: „Inexpiabilis culpa discordiae, inquit S. Cypri: macula ista nec sanguine abluitur, nec passione purgatur,, si tradidero ait S. Paulus corpus meum, ut ardeam charitatem autem non habuero nihil mihi prodest.

Neque iuvat dicere: mundum ut dedecus quoddam, aut animi vilitatem considerare, cum veniam damus inimicis; quid enim? viles ergo erant tot Principes, clementiae laude, quam imperio clariores? viles Apostoli, et Martyres, qui flagris dire caesi, discerpti, dilaniati carnifices suos amore persecuti sunt, pro illisque orarunt? vili ipse Gloriam Rex Christus, Vniuersi Dominus, cui millia angelorum cum iucunditate ministrant, a cuius facie daemones contremiscunt, quem tota adorat creatura? hic tamen ab impiis Judaicis cum vilipenderetur, contumeliis afficeretur, tormen-

tis torqueretur, crucifigeretur; nunquid aeternum Patrem pro inimicis rogavit? „Pater ignosce illis., Vnde S. Aug. vide, inquit, pendentem, et tibi de ligno tamquam de tribunali praecipientem; vide pendentem, et tibi languenti de suo sanguine medicamentum facientem; vindicari vis, vide pendentem, audi precantem: Pater ignosce illis, en inter angustias afflictissimi spiritus, inter vulnera infinita dilacerati corporis, tot inter probra, conuitia, et blasphemias Saluator tuus nullius recordatur, praeter amorem qui et haec dulcissima verba illi expressit: Pater ignosce illis.; amor scilicet IESV per odia creuit; sermoque eius factus dulcior per amaritudinem fellis; clementia maior per impietatem inimicorum; dilectio fortior, quo iniuria crucifixorum atrocior; vt adeo asserere non dubitamus, multa millia adstantium in Christum credidisse, cum his haec amoris plena verba protulisset: Pater ignosce illis.

C A P V T XIV.

Conformitas cum diuina voluntate est medicina omnium malorum.

In mortis agone, ceu in certamine omnium, quae in hac vita experimur formidolosissimo, „quando, vt loquitur Chrysostomus, dolores vndique conturbant animam, quando tristitia obsidet, quando adest diabolus incitans.; infirmo aduersus cuncta mala nullum aliud scutum ad sui defensionem arripiendum est, quam illud, conformationis suae cum diuina voluntate: „Domine, vt scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos.;; lubenter acceptando malum, quod a Deo non tantum ad maiorem suam gloriam missum est, sed ad propriam etiam patientis vtilitatem; illudque Jobi crebro ex animo repetendo: „sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum.;; certe Princeps hic patientiae, teste Chrysostomo, longe pius meruit, aerumnas, et dolores suos aequo animo tolerando, quam dum sanus largissimas dispensaret elemosinas; cui sententiae subscribit et ipse Bonauentura inquit: „Perfectius est aduersa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare; dum scilicet credimus illa a Deo in bonum nostrum immitti, eoque tempore immitti, quo et nobis expediant magis, et illi gratius per
haec

haec praestetur obsequium, ad quod vnice omnia desideria nostra
semper adspirare debent.

Profecto haec conformitas cum voluntate Dei, velut decora
quaedam sponsa dotis loco secum affert, quidquid anima beata in
coelo possidet, puta visionem beatificam, fruitionem diuinam, in-
commutabilem Summi Boni possessionem, omnes etiam gloriosi
corporis qualitates, impassibilitatem, claritatem, agilitatem, et
subtilitatem: Regnum quippe coelorum tamquam opulenta quae-
dam dos omnibus illis a Deo promittitur, qui hic in terris quasi
castas nuptias cum fideli voluntatis eius executione celebrauerint;
hinc etiam bonus ille *Latro*, quia verbis illis: „memento mei,
Domine, cum veneris in Regnum tuum,„ interprete S. Augustino,
innuere voluit, se, si Christi voluntas esset, promptum, para-
tumque futurum, vt infelici ligno tamdiu suspensus penderet, do-
nec ad iudicandum orbem cum Maiestate rediisset; generoso hoc
heroicae conformationis actu, vt in Paradisum sine mora admit-
teretur, felicissime promeruit; sed et ratio iustitiae id postulare
videtur, vt Deus voluntati eius sese conformantibus talia praemia
distribuat; quum enim nos per hanc conformitatem propriam vo-
luntatem, cuius sumus vnice domini: Deo consecremus; aequum
certe, iustumque est, vt Deus quoque tali re generosam hanc no-
stri oblationem remuneretur, quae ipsius propria sit, ac peculia-
ris, talis porro est Deum esse felicem semper, atque beatum.

Praeclarae huius subiectionis, Deoque tam charae vniuersa,
qua late patet, creatura suo exemplo nos commonefacit, quum
nulla sit ex omnibus, quae quotidie tributum non soluat volun-
tati diuinae, quin tamen vllam propterea speret, aut recipiat
mercedem; absurdum itaque est, naturaeque nostrae rationali val-
de dissentaneum, vt vniuersae creaturae exemplo non conformemur,
repugnemusque voluntati illius, qui nos ex nihilo creauit,
gratis ad fidem vocauit, liberauit ex inferno, sanguine pretioso
redemit, Sacrosanctis Sacramentis toties restaurauit, in cuius de-
nique liberali beneplacito stat, et perennis nostra beatitudo, et
quidquid in hoc mundo boni aut habemus, aut sperare possumus.

Proinde cum remedia non operantur, neque pharmaca pro-
sunt, morbo artem medicam eludente; medicis nequaquam succen-
seamus, nec de illis conqueramur, sed credamus potius hanc esse
Dei voluntatem, cui nos plene subiicientes, omnem fiduciam in

eo collocemus ceu nostri amantissimo Medico, qui solus omnem infirmitatem sanare potest; etenim, ut ait Sapiens: „neque herba, neque melagma sanauit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia,; omnes etiam medicorum errores, incuriam omnem, et negligentias seruatorum, qui nobis assistunt, persuadeamus nobis aliud non esse, quam totidem effectus, et complementa voluntatis Dei, qui exemplo Tobiae, sicut hirundinum oculis orbatu idipsum nos docuit: „ut posteris, inquit Sacer textus, daretur exemplum patientientia eius, sicut et Sancti Job,; quare et Angelus dixit ei: „Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.,

Bonam duntaxat conscientiam procuremus habere, et nihil grauius feremus; ipsi etiam dolores mirum quantum per ipsam mitigantur; hinc S. Bern: „lectulus, ait, resperis floribus bona conscientia; premit corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa secura est,„ De seruulo narrat S. Gregorius, eum fuisse Romae medicum, paralyticum, contractum, ut non potuerit seipsum mouere; moriturum tamen cum stupore totius urbis prae nimia laetitia instar cygni cantasse; scilicet sicut praua conscientia sufficit, ut hominem caetera felicem miserum faciat, sic bona e contrario miserimum etiam reddit beatum; haec est nimirum, ut asserit Plutar-chus, herba illa nepeta, ab Homero tantopere celebrata, quae omne taedium, et tristitiam ex animo fugare, dissipareque potest; mille licet mortibus obsideatur, viuet tamen idcirco laeta, suiue secura, ut adeo S. Bernardus applaudit ei dicens: „quid in terra quietius, et securius bona conscientia, quae et ipsa morte magis erigitur, quam deprimitur,; nullum porro bonae conscientiae luculentius indicium, quam dum mors imminet, conformare se diuinae voluntari, cum hilaritate expectando eam, ut veniat; sicut ex aduerso perturbari tunc, maerere, impatientem esse; malae, aut non adeo bonae conscientiae est argumentum.

Itaque infirmus hac conformitate, velut impenetrabili quodam clypeo moneat se, oportet ut omnes infernalis aduersarii impetus facili negotio frangere possit illud Dauidis saepius repetendo: „Educ de custodia, id est de carcere animam meam; exempla etiam promptae resignationis sibi ob oculos ponat, quae sancti ad imitationem nostram non semel praebuerunt; Sancta Geltrudis virgo cum Christus ei comparuisset, dextraque sanitatem tenens, et sinistra in-

firmitatem, optionem illi fecisset, vt alterutram eligeret, e vestigio respondit: Domine, quod ego totis viribus desidero, tua voluntas est, et non mea,,; quidcunque disposueris de me, quod ad maiorem tuam gloriam redundet, id noueris meam vnicam, sinceramque esse voluntatem; S. Clara viginti octo annos grauissimis conflictata infirmitatibus, morti vicina, cum ob dolores confortaretur, reposuit, nullam exinde molestiam se vnquam persensisse; eodem modo semper se gessit S. Liduina virgo, quae et ipsa triginta octo annis, atrocissimos dolores perpeffa, rarum heroicæ patientiæ exemplum ad posteros transmissit; S. Catharina Senensis autem, cum aliquando in magna afflictione sua vidisset Christum, dissimiles corollas prae manibus habentem, vnã ex spinis contextam, aliam vero gemmis pretiosis fulgentem; audissetque Dominum dicentem: Catharina, elige, quod tibi placet, aut spinas, aut gemmas; vt vel in hac vita gemmis coronata incedas, et in altera spinis; vel modo spinis, et tunc gemmis: continuo reposuit: Domine fiat in me tua Sanctissima voluntas; spinas certe hic desidero, et spinas acerbissimæ passionis tuæ, vt olim vna tecum rutilantibus gemmis perpetuo in coelis coronari valeam: hocque dicto cum alacritate accepit spineam coronam, alteque capiti impressit.

CAPVT XV.

De dispositione infirmi ad confessionem.

Satis deplorari non potest perniciosus ille abusus, qui viget hodie inter Christianos, fraude diabolica sine dubio introductus, vt scilicet credatur tantundem esse, dicere infirmo, vt confiteatur, ac si de illius salute conclamatum iam esset, morsque certa per hoc illi annunciaretur; erronea hac persuasione domestici vt plurimum laborant, plerumque etiam Medici, qui ne terreatur aeger, sinunt eum sine praeuia necessaria dispositione cum maximo tam ipsorum, quam aegri damno ex hoc mundo discedere; salutem corporis praepostere plaris aestimantes, quam animae; vbi tamen secundum S. Joh: Chrys: ob lucra etiam corporis animae cura illi anteponenda foret; nam,, si animam, inquit, negligamus, nec corpus saluare poterimus,,; proinde hac in re diligenter vigilandum est medicis, vt memores officii sui, adamussim obseruent regulam ipsi

a S. Pontifice Pio V. praescriptam, vetantem nimirum saepius, quam certo numero, adire infirmum, nisi ille principio aegritudinis suae peccata per sacram confessionem expiauerit; pia hac consuetudine omnem terroris causam, et occasionem de medio tollendam: opportunè etiam adinoneantur consanguinei, vt notum aliquem cui infirmus confidat, ad eum accersant, qui pro prudentia, et dexteritate sua Sacramentum confessionis suauiter insinuet; puta proponendo infirmo: saepius a Deo propter peccata mitti infirmitates, adeoque confessionem securum aduersus illas esse remedium, sublata enim causa, tolli effectum; auscultandum esse consilio Salamonis, qui dicit: „Fili, in infirmitate tua ne despicias teipsum, sed ora Dominum, et ipse te curabit,;“ hac ratione certus, et facilius a Deo impetrandas esse gràtias quae desiderantur; peccatorum enim orationes plerumque non exaudiri a Domino; animae curam potiore[m] esse habendam, quam corporis, imitando centurionem illum euangelicum, Sororesque Lazari, de quibus notum est illum in infirmitate ferui, has vero fratris primum suum recursum ad Christum, ceu coelestem Medicum fecisse; ipsum etiam Christum hanc infirmos curandi methodum tenuisse, vt prius nempe, quam morbum tolleret, peccatum tanquam illius radicem stirpitis eradicaret; ita cum Paralytico se gessit. „Confide fili; remittuntur tibi peccata tua; surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam,;“ ita etiam cum decem leprosis: „Ostendite vos Sacerdotibus; et factum est, vt dum irent, mundati sint,;“ dolores enim corporis cum suam originem plerumque trahant ab animae vitiis, his remotis, illi etiam remoueantur oportet; hoc euenisse Equiti illi Burgundioni, qui, vt refert Cantipratensis, insanabili quadam infirmitate implicitus, tantis in vanum omnibus medicorum remediis, tum derepente conualuit, quando peracta confessione Sacramentalem absolutionem recepit; hoc idem contigisse Ammoni, Patri Samsonis eremicolae, qui, teste Bellouacense, vtvt iam moribundus, et animam agens, virtute confessionis sanus, et incolumis cum admiratione omnium lecto se proripuit; Confessionem pro quiete etiam conscientiae lubenter esse faciendam; peccatis enim inquinatam in poena seipso esse, misereque torqueri: „Conscientia rea semper est in poena, ait S. Joh: Chris: et S. Greg: nulla est, inquit, maior afflictio, quam conscientia delictorum.

Esse proprium Confessionis, placare Deum, et ex inimico amicum nobis reddere; animam peccatis exonerare. dolores lenire, qui
mem:

membra nostra discruciant, quamcunque vehementem passionem sedare, mordacem conscientiae vermem sopire, daemones exarmare, confusioneque plenos in fugam agere, ipsam denique Omnipotentiam Dei; iuxta phrasim S. Cyrilli: incantare confessio est, ita ait, magia quaedam „ ludicem flectens, et furorem eius sedans, „; sic bonum Latronem, sic Dauidem Regem, per confessionem peccatorum obtinuisse Regna coelorum.

Tametsi porro remissionem peccatorum semper consequi valeamus, animaque donec corpori est vnita, capax sit meriti, aut demeriti; quia tamen Sacri Doctores commuiter illam in dubio ponunt, si videlicet confessio ad extremum vsque differatur; animae salutem non esse temere sorti committendam, sed audiendum potius consilium Spiritus Sancti monentis: „ Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem; subito enim veniet ira eius, et in tempore vindictae disperdet te „.

Procrastinationem, rem esse longe periculosissimam, cum incertum sit, vtrum extrema illa hora, quando mille remorsus conscientiam dilacerant, vocationi diuinae responsuri simus, necne; prudenter certe nos dubitare posse, an ob grauitatem infirmitatis, qua premimur, curarumque multitudinem, qua in varias partes tuuc distrahimur, ad poenitendum simus futuri idonei; idque non propter defectum gratiae, quae semper prompta est; sed ob liberum nostrum arbitrium, quod enervatum cum sit, ac nimis debilitatum, non potest congrue se disponere ad recipiendam iustificationis formam; eum fere in modum, quo praeparata ab archiatro medicina, quantumlibet sit excellens, ob indispositionem tamen subiecti frustratur effectu; quum enim ad rectam confessionem opus sit sereno intellectu; hunc, quum in capite tamquam praecipua sua sede functiones suas exerceat, a densis cerebri vaporibus multum obfuscari; sicut etiam ad efficaciam doloris cum profunda requiratur veritatum fidei meditatio, hanc itidem a tumultuantibus passionibus vehementer impediri.

Diligenter expendendam esse doctrinam S. Aug: qui ait: „ Deum conuersioni indulgentiam promississe; sed dilationi diem crastinum non promississe; formidandos tot infelicitum peccatorum, casus, qui quum minime cogitarent, repentina morte sunt extincti; quorum complures, dum de die in diem confessionem suam protelarent, aut graui catarro, aut delirio, aut alio funesto malo de-

repente correpti, sine poenitentia ex hac vita discesserunt, Insuper sane tam animae, quam plerumque etiam existimationis propriae detrimento; considerandas infirmitates, ut totidem Dei voces, nos paterne adhortantis, ut post tam obstinatum vitiorum bellum, quo hactenus contra illum impie pugnavimus, tandem aliquando cederemus, eiusque misericordiae, quae nos saluos facere vult, victas daremus manus; „ Haec est (nempe infirmitas) legatio Dei vere potens, vere sufficiens,„ inquit S. Bonav: huic proinde legationi, huic vocationi Dei per promptam poenitentiam non respondere, tantundem esse, atque gravissimam illius indignationem contra nosmetipsos accendere, dicente S. Greg: „ Punitio-
ne graui dignus est, qui saepe Dei gratias contempsit.„

Reminiscendum infirmos illos, qui sum in probaticam piscinam ingressum ad Angeli vsque abitum distulerunt, a suis languoribus nequaquam fuisse liberatos; Deum partibus suis nunquam defuturum, atque adeo, si perierimus, nostrae id desidia esse imputandum; fatuas virgines idcirco a nuptiis sponsi exclusas, quod oleo lampades suas, cum possent, tempestiue non instruxerint? Serpo euangelico propterea adeptum esse talentum, quod illud, per negligentiam sepelierit, quum tamen exemplo conseruorum, et ipse eo negociari debuisset; vinitoribus ablatam vineam, quod eam, dum diligenter excolere oportuisset, ob segnitiam siluescere passi sint.

Atroce in iuriam Deo irrogari, cum gratiae eius a nobis contemnantur; Eum utpote omnis violentiae hostem ad nos non ingredi, nisi sponte admissum; proindeque aeternae damnationis euidens periculum incurri, si, cum vi intrare nolit, voluntarie eum recipere neglexerimus adfirmante Aug: „ Negligentes Deus deserere consuevit.„ Neque Patremfamilias, de quo in Euangelio, binis vicibus semel iam inuitatos vocasse; neque Christum Apostolos; si quod hodie non facimus, cras perinde facere possemus, Christum non fuisse nos tantopere hortaturum, ut vigilemus, „vigilate, inquit, nescitis, quando tempus sit,„; certe tempus istud non esse semper sibi aequale; „ a mane vsque ad vesperam immutabitur tempus,„ inquit Ecclesiasticus.

Deum impertiri gratias suas, quando ipsi lubet, et non, quando nobis: „ ordine suo, non nostro virtus Spiritus Sancti ministratur,„ inquit S. Cypri: vnde ingrato animo spernere gratiam,
aut

aut inspirationem illius, non esse aliud, quam potentem Eius iram in nos prouocare; Multitudine peccatorum nequaquam nos a confessione absterri debere, quasi nulla amplius veniae spes esset; Deum enim tam esse benignum, et misericordem, vt impiissimo etiam, et Sacrilego peccatori, dummodo sincere conuertatur, confiteaturque, illico condonet omnia peccata; Niniuitas dolorosa delictorum suorum accusatione, quasi adhibita quadam vi flagellum iracundiae Dei manibus extorsisse; „Mutauit Deus sententiam, quia vidit opera commutata,„; inquit Hiero: Nouit enim Deus mutare sententiam, si tu noueris emendare delictum,„ Meminisse oportere, Deum esse piū illum Samaritanum, qui a Latronibus crudeliter sauciatus, inuata misericordia motus, benigne curauerit; Pastorem illum sollicitum, qui relictis nonaginta nouem ouibus abijt per montes, et valles quaesiturus centesimam, quae perierat, eamque a dentibus luporum rapacium peramanter vindicaturus; anxiam illam Matronam, quae ad inueniendam deperditam gemmam, omnes domus angulos diligenter excusserit, repertaque ea, totam familiam ad congratulandum sibi conuocauerit; talem denique esse nostrum Deum, qui studio lucrificandi peccatores, omnes sapientiae suae artes exercuerit, expandendo doctrinae retia, modo ad fontem Sichar, vt caperet Samaritanos, modo in porticu Salomonis, vt Sacerdotes; modo ad mare Tiberiadis, vt Piscatores; nunc in Pharisaeorum conuiujs, vt peccatrices; nunc in monte Caluariae, vt Latrones, et Centuriones irretiret; colloquendo cum diuice iuene de opibus, cum discipulis de piscatu, cum turba famelica de cibo coelesti, cum Samaritana de aqua uiua in vitam aeternam saliente.

Voluntate duntaxat, sed efficaci opus esse, vt ex peccatore iusti efficiamur, dicente S. Joh: Chrys: „velle sufficit, et omnia correctae sunt,„ gratiam enim Dei ad ostium cordis nostri semper adesse, vt nobis subueniat; actu itaque generoso voluntatis rumpenda esse omnia vincula, vindicandamque animam in libertatem filiorum Dei; poenitentiam veram nunquam fuisse seram; ex aduerso Chrysostomi esse monitum: „Nasci ex dilatione periculum; quousque, inquit, salutem nostram ipsi despiciamus, ac perdimus, magnam profecto esse, et non ferendam insaniam, despondere animos, cum tamen gratia Dei corroborari, facile coelestes thesauros, aeternamque gloriam lucrificare possumus; non minorem esse vecordiam, vt prauos vitiorum habitus per sacram confessionem

nem non deponas, vltimo fini imperpetuum renunciare velle; propter nihilum perdere totum; pro vna hora in confessione dolose non transacta, sempiternis inferi tormentis excruciantum sese tradere; Deum, dum amanter vocat, non auditum, in vanum postea supplicari, dum iudicat.

CAPVT XVI.

De dispositione infirmi ad Communionem, et Extremam Vnctionem.

Post confessionem iam peractam, praeparandus est infirmus ad digne recipiendam Sacram Communionem, proponendo illi cum perspicuitate, quantopere profit animae hoc Sacramentum, quod teste S. Johan: Damasceno, idcirco Communio dicitur, quia „per hoc communicamus Christo, participantes eius carni, et Deitati,; Corpus nimirum, Diuinitatem, merita, virtutes, aliosque thesauros, qui Christi sunt proprii, communes quasi fieri inter eum, et animam, quae congrua cum dispositione hoc Sacramentum suscipit.

Deum in constituendo hoc Sacramento omnes diuitias gratiae, Omnipotentiae, Sapientiae, et Bonitatis suae immensa cum liberalitate effudisse. „prout Aug. cum stupore exclamat: Deus, inquit, quum sit Omnipotens, plus dare non potuit, quum sit Sapientissimus, plus dare nescit, quum sit ditissimus, plus dare non habuit.„ Proinde Sacramenti huius virtute posse cum facilitate quadruplex illud debitum expungi, quo vnusquisque nostrum Deo obstringitur, vt docet S. Bern: debitum quidem creationis per corpus, et animam Christi; debitum Redemptionis per diuinum eius sanguinem; debitum culpae, per merita infinita Passionis, in hoc Sacramento nobis communicata; debitum denique gloriae, per diuinitatem eiusdem Christi, sub speciebus panis, et vini velatam:

Hoc Sacramento obtineri nouam quandam, et coelestem vitam, in qua Deum habeamus pro Patre, Christum pro Fratre, Coelum pro Patria, Angelos pro conuictoribus, gloriam aeternam pro haereditate; placari diuinam iustitiam, reconciliari misericordiam, aquiri gratiam, remitti poenam, promitti gloriam,

confirmari animam; vt adeo hoc Eucharistiae Sacramentum, teste S. Laurentio Justiniano, „notissimum sit aeternae felicitatis indicium, ac diuinae miserationis praesagium certum.,

Non debere itaque nos negare Deo, quod ille nobis haud negauit, „*disce a Christo*, inquit S. Bern: *quemadmodum diligas Christum*.,; si ille totum se nobis tam liberaliter communicauit, par esse, vt nos quoque Deum in communionem nostri admittamus, transcribendo illi cor, corpus, et animam nostram, eaque omnia fideliter exequendo, quae diuinae suae Maiestati tam in vita, quam in morte de nobis decernere placuerit; rogandum interea esse diuinum Saluatorem, vt digne eum recipiendi gratiam, impertiri nobis dignetur, participes faciendo nos dolorosae Passionis suae, et mortis, in cuius gratam memoriam liceat frui augustissimo hoc Sacramento.

Antequam tamen illo fruamur, ad sumendum coelestem hunc panem praemittendam esse congruam praeparationem, quae in eo consistat, vt cunctis terrenis cogitationibus procul abactis, auulsisque ex animo omnibus prauis affectibus, quam maximam poterimus, animae nostrae munditiam, et nitorem conciliemus; profundam item humilitatem, et reuerentiam erga tantum, talemque Dominum, cum vehementi desiderio, omnique aliarum virtutum, ac perfectionum splendido comitatu; Regem enim gloriae in eam, tamquam Palatium suum ingressurum, cuius diuini oculi, ne aliquid in nobis offendant, quod displiceat, vtique sollicito esse cauendum, sensuumque portas serio custodiendas. Eundem hunc gloriae Dominum ardeati cum desiderio cordis, ac iubilo expectandum, indignos semper reputando nosmetipsos tam insigni pretiosoque favore; actibus vitae fidei inuitandam esse totam coelestem Curiam ad excipiendum, adorandumque vna nobiscum tantae Maiestatis Monarcham, Pastores Sanctos, tresque Reges Magos in cultu, et adoratione imitandos, nec non cum humili Centurione prosterendo nos in terram dicendum: „*Domine non sum dignus*., &c. Postquam ope, sanctae huius praeparationis, Dominus in plenam animae nostrae possessionem venerit, nihil amplius a furiosis inferorum assultibus metuendum remanere; ipsos Sanctos hoc vnico scuto in superando inferno vsos fuisse; vim omnem diaboli virtute Sacramentorum, ac praecipue Eucharistiae facile infringi, porro

Ad triumphandum adhuc gloriosius de omni tartarea potestate, etiam extremae vnctionis Sacramento muniri nos debere; illud enim non solum ad resistendum diaboli tentationibus vires animae augere, sed saepius etiam aegrum in pristinam corporis valetudinem (si id animae saluti expediat) restituere; esse siquidem Sacramentorum proprium, praeter delictorum veniam, gratiae etiam conferre augmentum, idque tam ex recipientis deuotione, quam vero ex virtute, et efficacia passionis Christi, indeque profuente Sacramenti virtute vtitur etiam extremae vnctionis effectum esse, internam quandam consolationem animae; eneruationem hostis infernalis, et restitutionem, vt dixi, corporalis sanitatis; prouti S. Philippo Nerio conrigisse legimus, qui post deuotam Sacrae Communionis, Extremaeque Vnctionis susceptionem ex mortali infirmitate miraculose conualuit; sed et Concilium Tridentinum de hoc Sacramento tantundem affirmare, „interdum, inquit, sanitatem corporis consequitur, vbi saluti animae expedierit,„; sicuti iam prius Coloniense declarauerat his verbis: „Extrema Vnctio adhibetur, vt conualescat aegrotus, si Deo ita visum fuerit,„; si autem non conualesceret, id certe vi Sacramenti huius obtineri, vt longe facilius dolores infirmatis tolerentur, teste eodem Concilio Trid: „Infirmus subleuatur, et morbi incommoda, et labores lenius fert,„; ad imminentem praeterea decretoriam luctam, quam cum diabolo discessuri ex hoc mundo habebimus, per hoc habiliores nos, fortioresque reddi, dicente S. Aug: „quando vnxit, luctatores fecit, confirmanteque idipsum iam toties laudato Concilio Trid: „Tentationibus daemonis, inquit, calcaneo insidiantis facilius resistit,„

Vincendum itaque vanum illum, ac irrationalē timorem, quo plerique Christianorum correpti, quam longissime possunt, producunt Sacramentorum susceptionem, quasi ea vicinae mortis certa praesagia forent; quum tamen sint pignora vitae potius; si enim Christi vestimenta omnia morborum, etiam grauissimorum genera solo duntaxat contactu curabant; quanto magis diuinum Eiusdem corpus, in interiora nostra receptum, ad profliganda quaecunque mala vim suam exerturum? praeclare S. Cirillus Hierosol: „Sacramentum, inquit, non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit, aegrotos curat, collisos redintegrat,„ Hinc S. Greg: Nazian: narrare, Patrem suum grauiter decumbentem, suscepto Eucharistiae Sacramento derepente ex integro conualuisse.

Proinde non esse de die in diem differendum, sed dum sensus sunt adhuc vegeti, tempestive, promptaque voluntate suscipienda Sacramenta, ne secus magno nostro damno misere illis priuentur; plerumque mortem praeuenire spem aegroti, aut medici opinionem, quam in infirmitatibus repentina saepe symptomata superuenire solent, puta deliria, lethargi, anginae, apoplexiae, aliaque eiusmodi, quae impediunt, et suffocando aegrotum omnem adimunt copiam Sacramenta suscipiendi.

C A P V T XVII.

De consolatione moribundi.

Magno profecto terrore percellitur aeger, ita ut ab ipso etiam desperationis periculo parum absit, dum vna ex parte videt se tot diabolicis tentationibus impugnari, ex alia vero cogitat se tam multis onustum peccatis iam iam sistendum esse coram tremendo tribunali diuini Iudicis. Proinde ad sedandum, temperandumque nimium hunc moribundi tremorem, praeterquam quod magnopere conferunt preces piorum, ac praesertim Sacerdotum, qui idcirco hora illa periculosa diligenter accersendi sunt, ut suis feruidis orationibus omnes diaboli machinas destructum pergant; vnde et Innocentius: „Diabolus, inquit, extremae vitae nostrae suis laqueis inuertere nititur, sed si in exitu piis Fratrum precibus, sedulis psalmodiae officiis muniamur, longe ille repellitur, nec audet se „Numinis castris ingerere, vbi Nomen Domini per ora canentium audit feliciter personare,“; sicut de Theodoro scribit Greg: „eum Monachorum assistentium precibus a faucibus draconis fuisse auulsus,“; praeter preces ergo, et orationes piorum ad superandas diaboli insidias, horroremque iudicii minuendum nihil magis conducere, quam veram in diuina misericordia fiduciam, dum scilicet consideramus illam omnibus nostris peccatis infinite esse maiorem, eoque relucere splendidius, quo grauiora inuenit, remittitque delicta; ipsa certe creatio, redemptio, et conseruatio, qua nos ex nihilo creatos, gratisque redemptos ad hanc vsque diem tam multifariis gratis Deus custodiuit, luculenter ostendunt, velle eum salutem nostram, cum praesertim licet antea millicies in peccato mori, atque ita aeternum damnari potuissemus, benigne tamen ab
eius-

eiusmodi infelici morte nos praeferuauerit, copiamque fecerit, vt in lecto, domi nostrae, inter cognatorum, amicorumue sincera officia diuinis Sacramentis muniremur; quocirca egregie S. Aug: „Per ea, inquit, quae cognoscis praestita, - discas sperare promissa,; miserationes Domini super omnia opera eius; hinc quum mater filiorum Zebedaei, peteret a Christo, vt vnum a dextris, alterum vero a sinistris in Regno suo collocaret; „Non est, ait, meum dare vobis,; sed quomodo? quaerit S. Ambros: „si omnia dedit ei Pater in manus? nempe respondet S. Pater: si dixisset se dare posse, neque tamen velle, minus se misericordem ostendisset, quod tamen facere noluit; „siluit, inquit, de iure, ne tolleretur de misericordia, „Sane potentiam suam parcendo et miserando manifestat, dum paratus plus parcere ac peccare possimus. Vnde S. Hiero: commentans illa Christi verba ad Petrum: „Non dico tibi septies, sed vsque septuagesies septies; dicit haec verba intelligenda esse, vt toties peccanti fratri dimitteret in die, quoties ille peccare non possit,; igitur „Quam magna misericordia Domini, et propitiatio illius conuertentibus ad se! illa est reuera velut immensum quoddam mare, quo omnia merguntur crimina; velut inexhaustus quidam thesaurus, quo omnia soluantur debita; velut vniuersale quoddam medicamentum, quo omnia sanantur morborum genera; Hinc apud Ezech: per semetipsum iurat, „Viuo ego, dicit Dominus: nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur, et viuat,; in quae verba rursus Hiero: „idcirco, inquit, iurare se dicit, vt si non credimus promittenti Deo, credamus saltem pro nostra salute iuranti, „ Haec scilicet est illa exuberans misericordia, quae etiam a se fugientes, sollicitè quaerit, benefacit sui non curantibus, amplectiturque contemptores; „Tota die, ait per Isaiam, expandi manus meas ad populum incredulum, et contra dicentem; „expandi manus meas, velut dulcissimus Pater filium suum in sinum recipere, peramanterque stringere cupiens, sicut iterum subiungit Hiero: cui concinens S. Bern: „quis non stupeat, inquit, charitatem Dei spreti, et reuocantis,;! „amplecti quaerit, prosequitur S. Greg:, a quibus desertum se esse quaeritur! Quodsi tam bonus, tamque benignus est Dominus cum peccatoribus; „Nemo igitur, vt concludamus cum eodem S. Greg: tantae miseriaordiae tempus perdat; nemo oblata remedia diuinae pietatis abiiciat.

Magnam praeterea consolationem adferre debet moribundo Passio, crux, et sanguis Domini nostri IESV Christi, cuius vna
dun;

duntaxat guttula iuxta communem Theologorum infiniti valoris quum sit, infinitos, si extarent, mundos a peccatis expiare posset, adeo quidem, ut magnitudo satisfactionis omnium offensarum etiam possibilium gravitatem sine fine excedat, „Deus, qui iustificat, quis est, qui condemnet? Christus IESVS, qui mortuus est, imo qui et refurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis;“, erit scilicet nobis in mortis hora crux, et sanguis Redemptoris, quod fuit in excidio Jericho taenia illa coccinea mulieri Raab; quae dum cives reliqui sine discrimine trucidarentur, per illam e fenestra suspensam a furore militari liberata est: significans, teste S. Paulino, „illos mundo labente tergendos, quos crucis inuictae signat cruor; hinc cape, inquit, quantum ipse cruor valeat, cuius saluabat imago;“, S. autem Ambro: ait in hunc locum: quae in excidio, ciuitatis remedia desperat salutis, vexilla dominicae Passionis coccum in fenestra ligauit, ut species cruoris mystici, quae foret mundum redemptura, vernaret; reponendam proinde omnem spem nostram in IESV crucifixo, et in Sacrosanctis eius vulneribus, e quibus ceu totidem diuinis fontibus flumina scaturiunt supernarum benedictionum; „quid tam ad mortem, quod non Christi morte saluetur,? crux Christi nimirum est mirificum illud lignum, quod in aquas fontium Mara a Moyse iniectum, ingratum earum saporem sublata amaritudine correxit; ut pie meditatur idem Ambros: „qui porro etiam addit; crucifixum esse Dei filium, ut in illa cruce nostrae carnis tentamenta morerentur;“, procul profecto mortis terrores inde fugantur, ubi crucifixi adest conspectus; „Ibi, inquit Aug: „te a morte sempiterna sanauit, ubi temporaliter mori dignatus est;“, qualis mors, quae mortem occidit,? vnde Elias etiam, dum ab impio Rege Achab ad necem quaeretur, sub umbram iuniperi se recepit, quae crucis erat Symbolum; confugit, ut Rupertus Abbas exponit, ad viuificum crucis lignum; illic ambit mortem; illic festinat commori Christo; est enim crucis proprium, mortem reddere amabilem, quae per se horrenda est, atque terribilis; idcirco asserit S. Anastasius: „Homo secundum naturam mortem expauescit; is tamen, quod summo opere admirandum est, ubi iadutus est fidem crucis, naturam vilipendit, et mortem non exhorrescit;“, minime nempe est timendum, quando ipse Christi pretiosissimus sanguis animos subdit, „quid benignius? exclamat S. Cypria: „visitatur sanguine

„Christi, qui effudit sanguinem Christi,,; magna sit licet infirmitas, fortior tamen est medicina, et si de infirmis conclamatum iam esse videtur; medicum meminerimus esse Omnipotentem; vnde S. Aug: „securi, ait, estote, qui aegrotatis, talis Medicus venit, „magnitudinem mali tui tu attendis, omnipotentiam Medici non „attendis,,; tu desperatus es, sed ille omnipotens est. Hinc Venerabilis Seruus Dei, Camillus de Lellis, Fundator meus, cum ad mortis confinia esset perductus, imaginem crucifixi sanguine vndique manantis viuacissimis coloribus depingendam, curauit, vt hoc scilicet salutari adpectu in spem salutis magis, magisque adsurgeret, atque confirmaretur. Porro

Post crucem, et Passionem Christi magno solatio esse debet moribundo patrociniū, et protectio Beatae Virginis Mariae; haec enim est Refugium peccatorum, vt vniuersa testatur Ecclesia; spes desperantium, destitutorum vnica aduocata; vt adfirmat S. Ephrem; Aduocata obtinens contra diabolum in causa desperatissima, vt S. Antoninus; Aduocata totius generis humani, vt S. Bonauentura; Templum Domini, Sacrarium Spiritus Sancti, vt alii SS. Patres; Refugium perditorum, vt Dionisius Chartusi: denique sol, qui oritur super bonos, et malos, vt eam adpellat S. Bernardus, est Tribunal iustitiae; bono Latroni, teste Epiphanio: „Maria Paradisum apernit, ac per latronem rursus Adamum complantauit,,; denique, vt ait S. Bern: Magna Dei Mater „seruorum suorum animas e corporibus exeuntes protegit ab incurso aërearum potestatum, quibus est terribilis vt castrorum acies ordinata; fugiunt „enim, qui oderunt nos, a facie eius,,; proinde Author est omnibus, et consulit dicens: „si criminum immanitate turbatus, conscientiae faeditate confusus, iudicii horrore perterritus barathro „incipias absorberi tristitiae, et desperationis abyfso; cogita Mariam, in periculis, in angustiis, in rebus dubiis Mariam cogita, „Mariam inuoca. „

Sanctorum quoque intercessio non parum proficit in consolationem moribundi, vt enim ait S. Greg: Nazian: „Tanto magis proficiunt nobis precibus, quanto sunt Deo propinquiores,,; hi nempe adsistunt Tribunali Dei, tamquam aduocati causam nostram perorantes, „Adiunt defensores nostri Sancti Martyres, vt Greg: Papa; et „pro nobis orare non cessant, vt nulla tentatione superemur, velut S. adfirmat Leo, infinita sunt exempla, quae doceant Sanctos sua apud Deum intercessione moribundis solatio, et auxilio

lio fuisse. Sed neque de Angelorum efficaci ope, atque succursu fi-
 lendum est nobis: teste enim Dioniso: „Angeli Sancti in horatam
 „extremae, et summae necessitatis non minus solliciti sunt ad sub-
 „ueniendum, quam angeli tenebrarum ad seducendum„; Arnul-
 phus, auctore Trithemio, pridie, quam moreretur, horribili ter-
 rae motu ter sensit concuti cellam suam, quam dum circumstantes
 vehementer metuerent in momenta collapsuram, magna gestiennis
 animi consolatione vidit cum agminibus Angelorum comparentem
 S. Michaelem Archangelum, qui fugato inimico promisit, insequere
 recepit, eum manibus suis in beatam Patriam esse deportandum;
 scilicet in agone mortis, quando, (vt meditatur S. Antonius)
 „est tribulatio infirmitatis, tenebrae in oculis, dissolutio membro-
 „rum, angustiae mortis, et caligo persequens, id est timor gehen-
 „nae, vel praesentia diaboli animam egressuram rapere machinan-
 „tis,„ ad dissipanda haec cuncta, ac praesertim tartareas potestates
 peramanter mittit Deus S. Michaelem, et „Spiritu oris sui inter-
 „ficat impium, id est, vt exponit S. Thomas, per Michaelem Ar-
 „changelum, qui Spiritus oris Dei dicitur„; ideo quondam in
 hunc modum orabat Sophronius: „Michael obsecro, vt e vitae
 „huius curriculo exituro laetus, pacatusque appareas; bilancem-
 „que, quam pravis meis moribus perditae grauavi, dextera sub
 „leues, eademque exorare studeas; bonorum meorum loco immen-
 „sam misericordiam propone; etenim iuxta Pantaleonem diaco-
 „num: Michael est, qui consolatur pusillanimes, aegrotos visitat,
 „fideiubet pro peccatoribus.„ Profecto quum secundum concor-
 dem Sacrorum Doctorum, citatique Pantaleonis expositionem,
 Michael fuerit, qui honorem Dei aduersum Luciferum tuitus sit;
 qui haebraicum populum a captiuitate Babilonica libreuerit; qui
 manum Abrahae, ne filium Isaac feriret, detinuerit; qui Balaam
 „num, ne populo electo malediceret, deterruerit; qui Josue ad
 vincendos inimicos animauerit; qui Gedeon, vt de Madianitis cum
 tercentis militibus triumpharet, adiuuerit; qui, vt Ezechiam a
 Sennacherib vindicaret, 185. millia Assiriorum vna nocte interne-
 cione deleuerit; qui Danielem in lacu leonum fame languentem
 pauerit; qui tres pueros in fornace Babiloniae ab ardentibus flam-
 mis custodierit; et qui aquas probaticae piscinae ad salutem in-
 firmorum quotannis commouerit; haec, inquam, profecto Oraculi
 Danielis securos nos facere possunt, qui dicit: „In tempore illo,
 „id est hora mortis, confurget Michael Princeps Magnus, qui stat

„pro filiis populi: profligatoque hoste infernali, e decretoria pugna, victores nos exire faciet; sic protexit IESV Sacerdotem Summum, cum in iudicio particulari vt legis transgressor accusaretur: „Et Satan stabat a dextris IESV, vt aduerfaretur ei,; sic defendit S. Arnolphum, Episcopum Sueffionensem, tartareis cateruis vndique in fugam coniectis, speque certa ducendi eum in gloriam iniecta; sic S. Sifinandum, peramice inuitando eum in Paradisi Patriam beatam: „veni electe Dei, et intra in gaudium Domini tui; sic S. Antonium, in agone mortis liberando eum a calumniis Satanae; sic S. Valfridum, Archi-Episcopum Eboracensem, quem post euolutum quadriennium immortalis vitae certiorum fecit; sic S. Malglorium, cui, referentibus Surio, et Tritemio, Angelus tradidit tamquam breui morituro viaticum,; sic in horto Oliueti ipsum patientem Christum contra vicinam ignominiosissimam mortem ad palmas, et victorias corroborauit; „Angelus Domini, inquit S. Bonauen: „Princeps militiae coelestis exercitus, adfuit confortans eum; denique, dicit S. Anselmus: „cum iustus in extremis agit, Angelus sui custos cum multitudine Angelorum, et animam Sponsam Christi de carcere corporis tollit, et cum maximo dulcissimae melodiae cantu, et immenso lumine, ac suauissimo odore ad coeleste perducit palatium in Spiritualem Paradisum, „

Vltimo loco non paruam consolationem moribundus haurire potest ex hac consideratione, quod nempe Deus essentia infinitus, vita immortalis, sensu impassibilis, intellectu incomprehensibilis, bonitate Summus, ideoque summe diffusius, non contentus, vt ita dixerim, se ad intra communicasse Filio, et vna cum hoc Spiritui Sancto, voluerit etiam, vt creaturae in eius venissent communionem; et posteaquam coelos creauit, dando illis, vt essent; plantas, vt viuerent; animalia, vt sentirent; Angelos, vt intelligerent, hominem ad imaginem, et similitudinem suam creauerit, donando illi simul, et vt esset, et vt viueret, et vt sentiret, et vt intelligeret; specimina praebens Omnipotentiae quidem, in creatione vniuersi ex nihilo; Sapientiae autem, in constituendo tam concinno ordine, quo vnamquamque creaturam tam belle disposuit; Bonitatis vero in communicatione sui Totius facta homini secundum naturam Boni, quod est suimetipsum diffusuum: Insuper quod hic Deus licet iam per creationem fuerit intime nobis communicatus, per Redemptionem tamen voluerit excellentiori quo-

quodam modo sese nobiscum participare; in quo certe infinita
 ius in hominem charitas euituit. Nam ubi bonitatem suam inef-
 fabili beneficio incarnationis satis superque declarare potuisset, ele-
 uando humanam naturam ad dignitatem diuinam per vnionem hy-
 postaticam; misericordiam autem, clementer condonando omnem
 reatum tam culpaе, quam paenae aeternae; inflammatus feruen-
 tissimo erga nos amore, licet pro omnibus offensis etiam grauissi-
 mis de toto rigore iustitiae vnica lacrymula, aut sudoris, sang-
 uinisque guttula copiosam satisfactionem nostri loco irritatae di-
 uinae iustitiae praestare quiniisset; tradidit tamen totum se, hono-
 rem, sanguinem, et vitam sacrificando pro nobis, toto corpore
 crudelissime laceratus, et suffixus in cruce, vt totum hominem
 vndique a peccato vulneratum plene, integreque sanaret; et ideo
 en pro superbia capitis nostri, illum spinis coronatum; pro va-
 nitate cogitationum, euulsis capillis crude vexatum; pro licentia
 oculorum, velatum, pro impudentia frontis, liuidum; pro curio-
 sitate aurium, ad maledictiones, et blasphemias surdum; pro gu-
 lositate, aceto, et felle potatum; pro iniustitia manuum, volas
 clavis perforatas; pro pedum pigritia in bonum, et velocitate in
 malum, pedibus in cruce confixum; pro luxuria carnis, flagellis
 dilaceratum; pro ira, et liuore, qui in corde fouetur, immani
 lancea transuerberatum; haec autem cuncta: „vt destruaturs cor-
 pus peccati,; vnde S. Greg: Nazian: „idcirco inquit, lignum ad-
 „uersus lignum, manus aduersus manum extentam, sublimitas ad-
 „uersus lapsum, fel aduersus gustum, spinea corona aduersus per-
 „uersum imperium, mors aduersus mortem,; atque ita postea-
 quam hac stupenda ratione immenso suo amori Deus satisfacisset,
 vt in finem vsque hunc amorem ostenderet, in augustissimo Eu-
 charistiae Sacramento totum compendiauit, vt scilicet per sum-
 ptionem hostiae consecratae posset homo identificari cum Christo,
 factus fortunatus possessor, et humanitatis, et diuinitatis, et gratiae, et
 gloriae, et meritorum, satisfactionumque ipse, quin vel vna guttula-
 remaneret Christo, quae in pretium humanae salutis non fuisset sparsa:
 „Omnia cum illa nobis donauit.„ Jam vero Deus tam bonus, tam
 benignus, tam liberalis, vt etiam de crucifixorum suorum salute
 sese sollicitum exhibuerit, clamans moribundus in cruce: sitio: pro-
 ut Cardinalis Godefridus tituli S. Priscaе exponit: „populi, in-
 quit, se interficientis sitiebat salutem,; quid, amabo, nobis ne-
 gare poterit, quibus tanta cum liberalitate Totum se dono dedit?
 quale

quale peccatum nobis non dimittet, qui et inimicorum peccata tam misericorditer dimisit? quomodo vitam nobis impertiri recusabit, qui tanto amore mortem nostram in se assumpsit? „si mors Christi pro nobis facta est, quanto magis eius vita pro nobis est? aiebat S. Aug: IESVS ergo crucifixus sit vera moribundi consolatio; sit ancora spei eius in mari agonis procelloso; aduersum iram offensi Numinis sit forte scutum; et refugium vnicum in saeuientis inferni persecutionibus: „Miserere mei Domine, miserere mei: quoniam in Te confidit anima mea,; si dolores nos cruciant, plagas intueamur crucifixi dicentes cum S. Bonav: Nolo, Domine, sine plagis viuere, quum te totum pro me videam plagatum. S. Eleazarum imitemur, qui in infirmitate acerbissimis doloribus quum conflictaretur, pro eorum lenimento dolorosam Passionis Christi historiam sibi praelegi curabat; haec certe historia medelam adfert impatientiae nostrae, prauos animi motus coercet, et inducit vnicionem cum Deo; nunc etiam, vt pie discurrit S. Bern: Passio Christi salutari Dei timore tremefacit terram peccatorum; paenitudine dissecat saxea eorum corda, aperit sepulchra conscientiarum per sinceram confessionem; peccatis mortuos resuscitat ad vitam gratiae, velum discindit Templi, dum ad visionem beatificam per IESVM crucifixum reddimur idonei; et vt adfirmat S. Laurentius Justiniani: „Diuinae miserationis referatur abyssus, coelorum aperitur ianua, charitatis latitudo ostenditur, et quantus sit homo, optissime demonstratur; vile enim esse non potest, quod Filii Dei sanguine comparatur,; O quam praefens, et exquisitum remedium est infirmis deuotus crucifixi adspectus, vt dum, languet corpus, ne et anima in virtutibus languescat! profecto ad sustinendos patienter infirmitatis dolores, nihil ita suppeditat vires, atque Sacrosancta vulnera Christi; Beata Hofanna de Cataro amare quiritando de suis afflictionibus, vidit demum IESVM profundis plagis cruentatum, qui posteaquam peramanter illi exprobrasset, quod in tantas querelas effunderetur, et non potius consideraret suos dolores, quos eius amore in ligno crucis ipse pertulisset; ita derepente confirmata est, vt deinceps omni quaerenti de statu suo nihil responderet, nisi: O qualia tormenta, qualesue dolores Christus pro me sustinuit in cruce! ita etiam S. Pius V. Pontifex Maximus, cum acutissimis doloribus vexaretur, conuersus ad crucifixum, quem ad lecti spondam habebat, plenus affectu aiebat: „Domine! adauge dolorem! dum adauges et patientiam,; „infirmitas enim, teste Venerab: Beda,

Beda, si patienter sustineatur, erit quasi purgatorius ignis. Narrat Plinius in Regione Parthorum magni pretii gemmam reperiri, quae sit aduersus varia morborum genera praesentissimum antidotum; eam tamen „alibi non inueniri, quam in loco fulmine vsto,; in manibus scilicet Christi, in quas fulmen diuinæ iustitiae cecidit, preciosi hyacinthi plagarum inueniuntur: „Manus eius plenae hyacinthis,; his sanantur morbi nostri spirituales; tollitur culpae venenum ceu antidoto quodam; res deperditae rursus inueniuntur, sicut gratia, et amicitia Dei peccatis amissa; animus exhilaratur, adquirentque vires, aerumnas, et calamitates aequanimiter tolerandi; vnde dicebat Petrus Blesensis: „stat martyr afflictus quidem, sed „inuictus; vidensque sanguinem suum ex diuersis corporis partibus „ebullire, non sua, sed Redemptoris vulnera attendit,; ego vero subiungo cum S. Bern: „Non sentit sua, dum illius vulnera intuetur,; in cuius confirmationem S. Methildis, dum quadam die veneris profundius meditaretur Passionem Christi, vidit illum super altari expansis, cruentisque brachiis, quorum omnes plagae pretiosissimis resfulgerent gemmis; audiuitque dicentem: quemadmodum gemmae magna vi sunt praeditae, ita vulnera mea omnes animae aegritudines curant, producuntque effectus sine vlla comparatione maiores, quam cuncti totius terrae hyacinthi. Consilium igitur sequamur S. Bernardi, qui ait: Nunquam imago crucifixi ab animo tuo recedat, hic tibi sit eibus, et potus, et dulcedo, et consolatio tua, mel tuum, et desiderium, lotio tua, et meditatio tua, oratio tua, via, vita, mors, et resurrectio tua.

Oratio illius qui vocatur ad aegrotum.

Domine Jesu, qui me indignum seruum tuum inter te, et hunc famulum tuum medium esse voluisti, licet in me boni operis testimonium non agnoscas, officium tamen creditae dispensationis non recuses, ne per me salutis illius pereat pretium, pro quo victima factus salutaris copiosum sanguinem effudisti, qui viuis et regnas in saecula saeculorum, Amen.